

Aposelme

Kumangng Ngareanganame

Kana Turunglomatana

Lau laekia ka i a lau a lua ae Luk pa'e. Ne kapunu ka i a lau eke patoe ka Pangamologa E Pe Ae Luk Pa'e. Nga lau laekia Luk ke panana ta lau laeala ae i e kapunu roma,

“...nga lau ora iau pa'e pala iau ka pa'e orume kinung rae Iesus kuma ki be palomatana ki ka ina i pature kumangngana ta ke lele nga kae ae Nutu ravupataea lakailu.” (1:1-2)

Nga lau laekia Luk ke utale pangamologa ngingina ra i pa rea nga lau a kanna e kapunu. Ke panana ta oru reke lele nga barangalele rae Iesus kanna ngarume nga Iesus loangapataengana lakailu ta Nutu mallena nga tava. Ke panana ta kumangng reke bollalau rae Kannu E Tupu Ae Nutu kuma ki ka ina barangalele rae Iesus kanna ke umma ta loangakurumea pangamologa ae Iesus tunge te ri pala ine role kerea roma,

“Avae miao kaka la ravunge gingginga nga inae Kannu E Tupu nge atupai nge miao. Na miao ala ngaka turulomatana kau ta ragau ngae Ierusalem, ba nga ina nge ngae Iurea ba Sameria, ba nga iname karolu nga mogalo laekia e ngape.” (1:8)

Pangamologa Pangaturungana

¹ Teopailus, nga lau ora iau pa'e pala iau ka pa'e orume kinung rae Iesus kuma ki be palomatana ki ka ina i pature kumangngana

² ta ke lele nga kae ae Nutu ravupataea lakailu. Ba pala ta Nutu ravungpataenge lakailu nae Kannu E Tupu ke panginggingia Iesus ka ine tunge potongana ta aposel rae i ra i toro rea.

³ Ngarume nga matengana na i ke pakosininge ragau nginngina ka i muni ba ke kuma ka oru matantana nga matarea kanname ta baina ri nga loreapatokona roma, i ke momomauli ka kaomannmannangana. Ka panna a kaeme ka ri giaukaina lua na i ke lele nga matarea kanname ba ke tuture Nutu kelangpatalingana.

⁴ Ba ka kae te ka ine kaninni kala nge ri, na i ke tunge bangapaga laekia te ri roma: “Miau ka sana ngaka ka'e Ierusalem ava ngaka momalla ta tunga ama iau role te orae Tamau patokala ta i tunge.

⁵ Ta Ion ke pamagoegoe ka me ava nga kae te e ngarume isura nae Nutu ke la pangamagoe miau kae Kannu ae i E Tupu.”

Nutu Ke Ravupataea Iesus Lakailu Ta Tava

⁶ Ka baina ka ineke katukala na ri keke ballage Iesus roma, “Avolau, ko la pulinge re ngae Israel ta baina ri kelangpatali ta ragau muni gai?”

⁷ Na i ke ala rea roma, “Ka sana ora kanimiau ta nga lomiamatana ka toe rae Tamau puli rea kurumea lonanganame.

⁸ Avae miau kaka la ravunge gingginga nga inae Kannu E Tupu nge atupai nge miau. Na miau ala ngaka turulomatana kau ta ragau ngae

Ierusalem, ba nga ina nge ngae Iurea ba Sameria, ba nga iname karolu nga mogalo laekia e ngape.”

⁹ Ka ine role minmina tapu, nae Nutu ke ravu-pataetaea lakailu nga matarea kanname ta keke kelasangsangue nga mumuka.

¹⁰ Ka ineke kelkela lakailu ta tava tale na ka panna laeala mana na pana lua ra karea ka lungapaga reke kavauvaunga keke meisi kala nge ri.

¹¹ Na ri pana lua keke ballaga rea roma, “Miau re ngae Galili, kaka meimia aka meisinsi ba ka kelkela lakailu ta tava? Iesus laekia ae Nutu ravupatali miau kia ta tava ke la kangagaliu muni basema kelang ngamiaungana kia ine lopatae ta tava.”

Matias Ke Rave Iuras Mallena

¹² Na keke kele oru nginngina ka ina ri ke meisinsi nga Kapoponga Nga Bega Ra Oliv. Ba kapoponga laeala ke momo ngatauga isura ngae Ierusalem. Ka baina keke ka'e inaeala na keke galiu ta maga kunna.

¹³ Ba ka ineke lele, na keke loa lakailu ta bale te bilingana e ngailu. Na keke momo. Ragau nginngina giareame roma: Pita, bae Ion, bae Iems kala nge Anru; bae Pilip, bae Tomas, bae Bartolomiu kala nge Matiu; bae Iems te muni ka i ae Alpaeus tuna, bae Iuras ka i ae Iems tuna kala nge Saimon eke patoe kae “Selot”.

¹⁴ Ra nginngina ba ravale palu kala nge Iesus naname ae Maria bae Iesus kolingana memena keke katukala kinung ba keke kavkava palimule te Nutu.

15 Ka kae te ngarume isura, na ra lopatokonakana keke katukala kinung. Ba ri keke basema ragau ka ri giaukaina lima ba kena. Minmina nae Pita ke meisi

16-17 na i ke pamologa roma, “Kolingau memena, Kannu E Tupu ke pulimalage pangamologa e te Iuras nga Revit kaona nga Lau Ae Nutu Kanna pala. Ba pangamologa laeala ke lele ka kaomannmannangana kurumea Nutu lonangana. Bae Iuras ka i a agau e taoamuga ka ragau reke laue Iesus ba ka i agau te ngaliua nge ita kurumea, Iesus ke pulia ta i taonga kala nge ita bole.”

18 Pita ke role minmina bae iau ae Luk ka bai ta turunglomatana kae Iuras bole ine rave lolokanna nga baingana e soali na ke kolia mogalo inte kia. Ngarume na i ke pupu ka matengana nga mogalo inaeala ae i kolia, na maganna iname keke lelemalaga.

19 Minmina na ragau kinung reke momo ngae Ierusalem keke longe ollaeala, na keke patoe mogalo inaeala kae Akelarama nga kaling ae ri. Ba Akelarama ka mirana roma, “Mogalo A Toto.”

20 Bae Pita ke rolea pangamologa palu muni re te Iuras roma, “Iau ka role minmina ta pala na keke pa'e pangamologa nga Lau A Baunga Re Nga Kalangpaga ore role roma,

“ ‘Bale ae i nge momopalikovauu mana, ba ke sana nga agau te nge momolu ngia,’
ba bole ri keke pa'e pangamologa ore role roma,
“ ‘Agau tetoto nge rave mallena ngaliua nga reke taoamugmuga ka ragau.’

21-22 “Minmina nae ita ngaka pulia apanung te kala nge ita ta i turunglomatana kae Iesus sigingpagangana nga mateng. Agau laeala nga i a agau e mommo ngaliua nge ita ka kaeme kinung ka inae Iesus Avolau tatao kala nge ita. Ba bole agau laeala momongana kala nge ita nge paturu ngae Ion kumangngana e ta pangamagoe ba nge loa bavakena ta kae laeala ae Nutu ravupatali ita kae Iesus ta tava.”

²³ Ka baina keke rave pana lua: Te ka giana nge Matias ba agau te muni ka giana nge Iosep eke patoe kae Barasavas ba a giana te muni nge Iastus.

²⁴ Na keke kava roma, “Avolau, ka longomatana ka oru reke momo ngallo nga ragau kinung loreame. Minmina na one ngo papanau mangng ka te a one tore nga pana lua kakai

²⁵ ta baina i nge rave Iuras mallena nga kumangng a kaning. Na nga i a aposel te ta Iuras ke ka'e mallena na ke loa ta malle e nga alange baingana e soali.”

²⁶ Ka baina keke kintoto nae Matias giana ke ulopai. Minmina na i ka i a aposel te kala nga pana tangulelu ba kena nginngina.

2

Kannu E Tupu Atungngana

¹ Ka kae e bollau orae Iurame eke patoe kae Pentekos na ra lopatokonakana keke katukala kinung nga malle te.

² Ba ka pannasa mana na oru a maina ma sauu e bollau ke atupisigi nga tava ba ke paponue

iname karolu ngallo nga bale a ri ke tattaralu ngia.

³ Ba ri keke kele oru reke base ma sia miminname ra sinrea ma ragau tengtengkereame. Na miminna nginngina keke palitavao kerea ba keke loa eke tara nga agau kenakena.

⁴ Minmina na ri kinung keke ponu kae Kannu E Tupu. Na keke paturu ta pangamologa ka kaling re nga galiau pattoto kurumea Kannu E Tupu pangaginggngana kerea.

⁵ Ba ka kae laeala e ngae Pentekos nae Iura papatu keke momo nga maga kunna laeala ae Ierusalem. Ba ra nginngina ka ri ra kavangkana palimule ba keke pa nga magame kinung ngape nga tava.

⁶ Ka ineke longe oru maina laeala, na maluame keke katukala kinung ka loreapalilli ngarea kurumea, kenakena nga ra nginngina keke longlonge ra lopatokonakana ineke pamolloga nga kaling orae malua kenakena.

⁷ Na keke ballaga ka kalinglo ngareangana roma: “Ra kakai ka ri re ngae Galili

⁸ ava ke meimia na ita kaka longlonge ineke pamolloga ka kaling a ita kenakena?

⁹ Ka ita re ngae Partia, bae Miria, bae Elam; ba ngae Mesopotemia, bae nga ina ngae Iurea, bae Kaparosia; ba ngae Pontus bae Asia,

¹⁰ ba ngae Peragia bae Pampilia, ba ngae Isip ba ina nge ngae Libia kokoro ngae Sairin. Ba palu nge ita ka ri re ngae Rom;

¹¹ ba ka ita ra Iura kala nga ra sana ri ra Iura aveke rave lopatokona orae Iurame; ba palu re ngae ita bole ka ri re ngae Kiriti ba ngae Arebia—

ava ita kinung kaka longo rea nga kaling a ita kenakena ineke pamolloga ta oru reke bollau ra Nutu kuma ki!”

¹² Na keke palibalaglaga rea ka loreapungana ba kalinglo ngareangana roma, “Taru ke lele ikia ba ka puna mina ngaetai?”

¹³ Ava palu nge ri keke baipagalising kerea roma, “Keke inue uain raumana.”

Pita Ke Kura Ta Maluame

¹⁴ Nae Pita ke meisi kala nge Pana Tangulelu Ba Kena na i ke kura kaligi ta maluame roma, “Miau ra kolingau memena ra Iura ba miau kinung raka momo ngallo ngae Ierusalem. Ngaka longo nasai te iau, ta iau ka la turunge ollaekia e lele nakai puna minmina:

¹⁵ Ra kokorai ke sane ke inu base ina miau ka role. Ka kae matana a lima ba tugulu gialgiala mana ka sinro!

¹⁶ Ke sana minmina. Ava ke pala na agau e toe Nutu kaona ae Ioel ke pamologa ta ollaekia roma:

¹⁷ “Nutu ke role roma,

‘Nga momong gunguna, na iau ka la ken-
galinge Kannu ae iau nga ragau kinung.

Na goe rae miau ra panung ba na ra bale keke la
pulingmalagange pangamologa a kanau ta
ragau,

ba goe rae miau ra ri ra taulai keke la kelange
kelanga rae Nutu pakosining rea ki,

bae Nutu ke la pakenongminge ravollalau
kamiau memena reke papisigi tapu.

¹⁸ Ba muni, nga barangalele ra kanau
ra panung ba na ra bale bole,

iau ka la kengalinge Kannu ae iau nge ri ka
kae nginngina,
na ri keke la pulingmalagange pangamologa
a kanau ta ragau.

19 Ba iau ka la kosining ka oru reke bollalau ngailu
nga tava,
ba killa reke bollalau ngape nga mogalo,
toto ba poi ba sia kaina reke bollalau.

20 Kae e momo nga tava ke la kamongpiliu, na nga
i a osuguna,
ba inna nga i a toto
pala nga kae laeala e bollau raumana ore nga
Avolau atungngana.

21 Bae Avolau ke la ravunglelengge ragau kinung
reke kiu te i.' ”

22 Nae Pita ke role bole roma, “Miau re ngae
Israel ngaka longo nasai! Ka inae Iesus e ngae
Nasaret kumkuma ka kumangng reke bollalau,
ba oru reke gingging, ba killa reke bollalau ngal-
iua nge miau, na kumangngana nginngina keke
pakosining miau roma Nutu ke ba'e. Miau ka
lomiamatana tapu ka oru nginngina.

23 Bae Nutu ke pulia lona tapu ta i ulonge Iesus
nga kamamiaume. Ba i ke potopita ngallo nge i
muni ba ka lonamatana pala tapu ka oru ra miau
ka la kumangng ki nge Iesus. Minmina na miau
kaka bupage ragau reke sosoali lorea. Na ri keke
balia e mate ka katungpita ngareangana kia nga
maiskovu.

24 Avae Nutu ke pasigipage nga mateng. Mateng
ka sana kana gingginga ta kamongpitange, min-
mina na i ke ravulelea nga mateng samangpitan-
gana kia.

25 Iau ka role minmina kurumea, pala nae Revit ke bai ka rolengana e te Iesus roma:

“ Iau ka kele Avolau ngamuga nge iau ka kaeme kinung.

I ke momo ta kalaunga iau ta baina iau ka sana nga mammalu ka mataunga.

26 Minmina na iau ka logumannmanna ba pangamologangau ke ponu ka serenga; ba mirau nge momomasi ba nge momalle Nutu bole.

27 Ta One Ae Nutu ko sano la kangamana iau nga malle nga reke mate e momo ngape bavakena, ba bole One ko sano la ulonge Agau Ae One E Tupu ta i bonang.

28 One ko papanau iau ka pamau reke loa ta mauling; ba momongang kala nge iau ke la paponung iau ka serenga.’ ”

29 Pita ke role minmina tapu na ke role muni roma, “Kolingau memena, iau nga turupota te miau ka sisiukita ae Revit. I ke mate na keke talue ba o ae i ikolong tale.

30 Ava ka i a agau e toe Nutu kaona. Minmina na i ka lonamatana ka taru ora Nutu patokala kia te i roma, i ke la pulinge sivuna te nga tarang ae i ore nga kelangpatali ngarume.

31 Revit ke kele taru orae Nutu ke la kumangng kia ngarume, minmina na i ke role ta Karais sigingpagangana nga mateng ine role roma, ‘Nutu ke sane kamane nga malle nga reke mate e momo ngape bavakena, ba mirana ke sane bona bole.’

32 “Nutu ke pasigipage Iesus laekia nga mateng ba mangng ka kele ollaeala ka matamangng kanname mannangana.

33 Ba i ke ravupataea ta bavana e pe ba ke tunge Kannu E Tupu te i base inae Nutu a i ae Tamana patokala te i pala. Na oru nginngina ra miau ka kela rea ba longo rea gialgiala mana ka i a tunga ora i kelingia nge mangng.

34 Revit muni ke sane lopatae lakailu ta tava, ava i ke role roma,

“ ‘Nutu a i ae Avolau ke role kae Avolaukau roma:
“Ngo tara nga bava nga kamau e pe nga malle
a alangpaga

35 ta nge lele nga kae laeala a iau la ulopisigingere reke bai'iu kone ngape nga kaeng sianame.” ’

36 “Minmina na Israelme kinung nga loreamatana ka kaomannmannangana roma: Nutu ke pulia Iesus laeala a miau ka katupite nga maiskovu ta i nga giana ngailu nga giame kinung ba ta i ae Karais bole.”

37 Na ka ina ragau nginngina ke longo minmina, na pangamologa laeala ke pare lorea mannangana. Minmina na keke ballage Pita kala nga kolingana memena ra ri ra aposel roma, “Kolime, ita kaka la maingamia?”

38 Ka bainae Pita ke ala rea roma, “Miau kenakena ngaka pulivalakale baingamiau reke sosoali na ngaka tunge lomiamatenganame te Nutu. Ba ngaka rave pangamagoe nga Iesus Karais giana ta baina Nutu nge osurure baingamiau reke sosoali. Nae Nutu ke la tungnge tunga a i ae Kannu E Tupu te miau.

39 Ta Nutu ke patokala ta i tunge ollaeala te miao kala nga goe rae miao ba ta ragau kinung reke momo nga ina re ngatauga. Patongkala laeala ke pulisivale ragau kinung rae Nutu ba ta ri atung te i.”

40 Bae Pita ke tunge pangamologa pattoto reke gingging bole ta baina ri kangapatali roma: “Miao ngaka ravulele miao ta baina miao ngaka kapatali nga alanga e la atungpai nga ra bain-gareame ke sosoali.”

41 Ka kae laeala na ragau papatu ka ri base ma 3,000 keke ngatakale Pita pangamologangana. Na keke rave pangamagoe ba keke momosivala kinung kala nga ra lopatokonakana te Karais.

Ra Lopatokonakana Momongareangana

42 Na ra lopatokonakana te Karais keke matea raumana ina aposelme ke palomatantana rea. Ba bole keke palitungtunu karea oru, ba keke kaninni ba keke kavkava kinung.

43 Ba aposelme keke kumkuma ka kumangng reke bollalau ba oru reke gingging. Na ragau kinung keke kallo.

44 Ba ra lopatokonakana keke momo kinung ba orume ka oru nga kanrea kinung.

45 Keke bava ka oru nga kanrea na keke tavova ka lollokanna ngaliua nge ri kurumea kenakena lonamatengana ka oru.

46 Ka kaeme kinung na keke katualla kinung ngallo nga tempel ba keke kaninni kinung nga bale nga ri ka serengarea ba loreapengana.

⁴⁷ Keke kalapagpage Nutu ba ragau karolu ka loreape ka ra lopatokonakana. Ba ka kae kenakena nae Nutu ke pulisivalvale ragau pattoto ra i raravulele rea kala nga ra lopatokonakana nginngina.

3

Pita Ke Papea Agau Te Ora Kaename Ke Mate

¹ Ka kae te ka laio nae Pita bae Ion keke lolapatae ta tempel ka kae matana a mologi. Ka i a kae matana ore nga kavang.

² Ba ka panna laeala na ragau keke paue agau te a kaename ke mate ka ina naname toapisigia ta ri pulinge nga tempel kaona eke patoe ka Pemanmana. Keke pulpulia agau laeala nga inaeala ka kaeme kinung ta baina i nge kalunglung kana oru nga ragau reke taolulu ta tempel.

³ Na ka ina kaemate laeala keke Pita bae Ion ineke taolulu, na i ke ballaga rea ta lollokanna.

⁴ Minmina nae Pita riluae Ion ke kelatupu te i. Nae Pita ke role kia roma, “Kela nasong te mangng!”

⁵ Ka baina agau laeala a kaenamate ke kelkela ta ri pana lua roma ri ke la tunga kana oru.

⁶ Nae Pita ke role kia roma, “Ka sana kanau lollokanna ora siliva o ora gol bole, ava ka la tungnge ore momo nge iau te one. Nga Iesus Karais e ngaie Nasaret giana, ngo tao.”

⁷ Nae Pita ke rapite nga kamana e pe ba ke pasipage. Na bolvole mana na agau laeala kaename ba kaena bukunama keke lele gingging.

⁸ Minmina na kaemate laeala ke tugutao ka kaename ba ke paturu ta i taonga. Ngarume

na i ke taolu kurume rea lakallo ta tempel bilinganame ka taongana ba tugungtaongana ba kalangpagangana kae Nutu.

⁹ Na ka ina ragau ke kele kaemate laeala ine tatao be kalapagpage Nutu,

¹⁰ na keke kelapatokone roma, pala na ka i a agau laeala e tattara be kalunglung kana oru nga tempel kaona eke patoe ka Pemannmana. Na keke kallo raumana nga ollaeala e lele nge i.

Pita Ke Pulimalage Pangamologa Ngallo Nga Tempel

¹¹ Na agau laeala akangalunga lollokannakana ke loakurumea Pita bae Ion ba ragau kinung keke magio raumana. Na keke lola ka pirangarean-gana te ri lakallo ta malle eke patoe kae Tarangalu Ae Solomon.

¹² Na ka inae Pita kele ollaeala na i ke role kerea roma, “Miau re ngae Israel, ke meimia a ollaekia pamagio miau? Ba ke meimia ae miau ka kelkela te mangng? Kaka roma, gingging ngamangng ba momongamangng reke pepe nge Nutu raguna ke papea agau laekia ta i taonga ae?”

¹³ Nutu a i ae Nutu ae Abaram bae Aisak bae Iekop, ba ka i a Nutu ae sisiukita memena ke pulipataea barangalele a kanna ae Iesus giana raumana. Ava miau kaka ule ta mateng ba kaka kaulikale nga Pilatus raguna. Pilatus ke bai ta bange ta i loanga ava miau kaka gingginga raumana ta bainga kia minmina tale.

¹⁴ Miau kaka tangulelea Agau Orae Nutu Tore Ta I Kumangng Ka Kumangng A Kanna ba ka i a Agau A Bainganame Ke Tupu. Na kaka matea ta

Pilatus nge ulomalage agau te a i a abalingpunu ragaukana.

¹⁵ Miau kaka sapune agau a i a mauling puna, avae Nutu ke pasigipage nga mateng. Na mangng ka kele ollaeala ka matamangng kanname manngana.

¹⁶ Nga gingginga nga Iesus giana mana na agau laekia kaename keke gingging. Ollaekia a miau ka kele ba lomiamatana kia ka puna nga lopatokona e te Iesus giana. Lopatokona e te Iesus ke papea nga miau kinung matamiau kanname.

¹⁷ “Kolingau memena, iau ka laumatana tapu roma, miau kala nga reke taoamuga kamiau ka sana lomiamatana ka taru a miau ka kumkuma kia mirana.

¹⁸ Ava oru ra miau ka bai kia nge Iesus ke loakurumea oru rae Nutu turulomatana tao pala nga ragau kinung reke toe kaona pangamologangarea ineke role roma, Karais ae Nutu ke la ravunge miralali.

¹⁹ Minmina na miau ngaka pulivalakale baingamiau reke sosoali na ngaka tunge lomiamatengana te Nutu. Ba ngaka kampiliu te Nutu ta baina i nge osurure baingamiau reke sosoali na ala i a kae ora Nutu panne maulingamiaungana.

²⁰ Na i nge ba'e Iesus a i ae Karais ore tore pala ta i tungnge te miau.

²¹ I nge momo ngallo nga Nutu mallena nga tava ta nge lele nga kae rae Nutu la kumangnggaliu ka orume kinung base ine patokala nga ragau reke toe Nutu kaona re tupu pala.

²² Ke loakurumea pangamologa a Moses rolea

pala ine role roma, ‘Avolau a i ae Nutu ke la pangamaisinge agau e toe Nutu kaona base me iau ngaliua nga ragau rae miau muni. Ba miau ngaka longo ta oru ra i la turung rea pakamiau.

²³ Ngaroma agau te sane nge longo te i, nae Nutu nge katotopatalia nga ragau rae Nutu.’

²⁴ “Ba bole ragau reke toe Nutu kaona kinung pangaturu nge Samuel nasai, ri kinung reke pulimalage pangamologa ae Nutu kanna keke rorole pala ta kae kakai rae sonrau.

²⁵ Ri ka ri ra sisiukamiau memena ba piunga ba bonga laeala ora Nutu kuma kia kala nga tamamiau memena ka orae miau kinung. Nutu ke role te sisiukamiau ae Abaram roma, ‘Iau ka la kavingtulunge ragau kinung re nga mogalo laekia e ngape nge sivung te.’

²⁶ Nutu ke ba'e Barangalele A Kanna ae Iesus ora i pasigipage te miau kapunu ta i kavingtulu miau ka kamongpiliungana ka miau kenakena nga baingamiau reke sosoali.”

4

Pita Bae Ion Keke Meisi Ngamuga Nga Reke Taamuga Ka Iurame Ragurea

¹ Na pirisme ba agau e kapunu nga ra kurtalingling nga tempel kala nga Sarusime keke loa te Pita rae Ion ka ineke pamolloga tale ta ragau.

² Ba ri ka sana siareape ka ina aposelme ke palomatantane ragau ba keke pulimalage pangamologa roma, Nutu ke la pangasigingpagange ragau ra loreapatokona te Iesus nga mateng.

³ Minmina na keke laue Pita bae Ion, na keke pullue ri pana lua nga pulangkala ta momongkalange kae e ngarume ta ka laio tapu.

⁴ Ava ragau papatu reke longe pangamologangarea ka loreapatokona te Iesus. Minmina na ra lopatokonakana kinung keke lele basema ragau ka ri 5,000.

⁵ Me ngangaila, na re kapunu nga Iurame ba ravollalaukerea memena kala nga ra pangalomanakana nga bangapagame keke katukala kinung ngae Ierusalem.

⁶ Anas a i a piris e kapunu, bae Kaiapas, bae Ion, bae Aleksanrer kala nga ragau palu re nga balekaina ae piris e kapunu keke momo bole.

⁷ Na keke role ta ri atung kae Pita bae Ion ta pangamaisi rea nga ragurea. Na keke paturu ta balinglaga rea roma, “Kaka meimia ka kumangng ngamiau ka ollaekia? Gingginga a taru ke momo nge onemea, o kaka kumkuma nga tai giana?”

⁸ Nae Kannu E Tupu ke ponu nge Pita ba i ke role kerea roma, “Miau re kapunu nga ragau ba miau ra bollalau!

⁹ Ngaroma miau ngaka ballaga mangnga sonrau ka ore pe a mangng kuma kia nga agau a kaenamata ba ke meimia ka pengana.

¹⁰ Na miau kala nga ragau kinung re ngae Israel nga lomiamatana roma: Nga gingginga nge Iesus Karais e ngae Nasaret giana a i a agau ora miau ka katupite nga maiskovu ave Nutu ke pasigipage muni nga mateng, nga gingginga nga gia laeala mana agau laekia e meisinsi ngamuga nga ragumiau mirana ke pe bavakena.

¹¹ Iesus ka i a

“ Lollo ama miau ra popongpita ka tangulelea,
ba ka i a lollo e lele i a lollo kena a kana ka
gingginga
ma mais e maisgingging ka bale.’ ”

¹² Ka sana agau te muni a kana ka gingginga ta i ravunglelenge ragau, ta ke sana gia te muni ngape nga tava ora Nutu tunge ngaliua nga ragau ta ita patonge ta baina ita ngaka kapatali nga alang e soali.

¹³ Na ra nginngina keke kele Pita bae Ion ine sane ke matau ka ineke pamolloga. Ba keke kelapatokona rea roma, ka ri ra ragau mana. Ke sane ke rave pangalomatana. Minmina na keke magio ba keke kelapatokona rea roma, pala na keke tatao kala nge Iesus.

¹⁴ Ava ra nginngina ka sana kanrea pangamologa kurumea, keke kele agau laeala a mirana pe ine meisinsi kala nge ri.

¹⁵ Ka baina keke role ta Pita bae Ion ngeke lele-malagapatalia Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame. Na keke palibalaglaga rea roma,

¹⁶ “Ita kaka la maingamia ka ri pana lua? Ragau kinung re ngae Ierusalem ka loreamatana roma, ri pana lua keke kuma ka oru e bollau raumana ba ita ka sana ngaka kaulikale.

¹⁷ Ava ita ngaka parototokala rea ta ri manereasa pangamologa ta agau te muni ka gia laekia. Minmina na ollaekia ke sane nge loa lagatauga ta ragau.”

¹⁸ Na keke kiulu ka ri pana lua muni. Na keke role gingging kerea ta ri manereasa pangamologa

ta ragau te Iesus ba ta ri manereasa pangalomanange ragau ta ri loreamatanangana kae Iesus.

¹⁹ Avae Pita bae Ion keke ala rea roma, “Miau nga lomiauakanana roma, taru ke pe nge Nutu raguna. Ta mangnga longa te miau o ta mangnga longa te Nutu?”

²⁰ Ava mangng ka bai ta roleng kamiau roma, ke isopa raumana ta mangng kaulingkalange oru ra mangng ka kela rea ba longo rea.”

²¹ Minmina na ka ina ri ke role gingging kae Pita bae Ion muni, na keke ba rea eke lao. Ka sana kanrea pangamologa kena ta tungnge alanga te ri pana lua kurumea, ragau kinung keke kalapag-page Nutu kurumea oraeala e lele nga agau laeala a kaenamate.

²² Ba agau laeala a kumangnga e bollau lele nge i ta pangapenge mirana ka kana pesingmataname ka ri giaukaina lua tapu.

Ra Lopatokonakana Kavangarea

²³ Na ka inae Pita bae Ion ke lelemalaga nga kalingnana tapu, na keke galiu ta ragau rae ri ba keke ture orume kinung ra re kapunu nga pirisme ba ravollalau ke role kerea ki.

²⁴ Na ka ina ra lopatokonakana ke longe oru nginngina, na ri keke pagiu kinung ka kavangarea te Nutu roma, “One A Avolau E Bollau, ko pulia maga ba tava ba pelau ba oru reke momo ngi.

²⁵ Ba one muni ko role ngallo nga Kannu E Tupu pangamologangana ka sisiukamangng ae Revit a i a barangalele ae one kaona ka ine role roma,

“ Ke meimia na ra sana ri ra Iura ka iukerea raumana;

ba ke meimia na ragau keke palipotopita rea ta ri bainge ore soali te Nutu

ava ri ka sana karea gingginga ta kumangng ka ollaeala?

²⁶ Kelangpatali re nga mogalo laekia e ngape ba re kapunu nga ragau

keke kalitupu rea ka sagaga ba keke palipulikinungu rea

ta ri sanangkalange Nutu A I A Avolau kala nge

Karais ae i orae i pulia ta kumangng ka kumangng a kannā.’

²⁷ “Ollaeala ke lele ka kaomannmannangana ka inae Eroto bae Pontius Pilatus ba ragau ra sana ri ra Iura kala nga re ngae Israel keke katukala kinung nga maga kunna laekia ta baina ri potongolu barangalele e tupu ae One ae Iesus kana orae One pulia ta i kumangng ka kumangng a kaning.

²⁸ Ra nginngina keke pulikinung ka kumangngarea ngallo nga orume kinung ra One potopita pala ngallo nge one muni kurumea gingginga ba lomatengana ae one.

²⁹ Minmina nae Nutu One Avolau E Bollau, one ngo kelalomatana ka ineke role'iu kamangng. Na ngo paginggingi mangng ra barangalele rae one ta baina mangng sana nga matautau ka ina mangng pulimalage pangamologa a kaning.

³⁰ Ngo kala'e kamang ta pangapenge ragau ba ngo kuma ka killa reke bollalau ba kumangng reke bollalau ka gingginga ae Iesus a i a barangalele ae one e tupu.”

³¹ Ka ina ri ke rongu ka kavanga tapu na malle laeala a ri ke katukala ngia ke matagakalle. Ba ri kinung keke ponu kae Kannu E Tupu. Minmina na ke sane ke matau ka ineke pulimalage pangamologa ae Nutu kanna.

Ra Lopatokonakana Keke Palitungtunu Karea Oru

³² Na ra lopatokonakana kinung ka ramarea kena ba ka lorea kena mana. Ka sana agau te e nge ri nge role roma, orae i ka orae i mana. Ke sa. Ri karolu keke palitungtunu karea oru.

³³ Nga gingginga e bollau na aposelme keke pulimalaglaga pangamologa e te Iesus Avolau ine sigipaga nga mateng. Bae Nutu ke kelingia kavingtulu reke bollau te ri kinung.

³⁴ Ba ka sana te e nge ri moro ta kana otte. Ta nga kae palu na ragau rae ri ra karea ka mogalo o baleme ngeke ba ki, na ngeke rave lollokanna.

³⁵ Na ngeke tunge lollokanna nginngina ta aposelme, na ri ngeke tavao ki nga ra lopatokonakana ta kalaunge kenakena a sana kana oru.

³⁶ Ka kae te, nae Iura te a giana kae Iosep e nga galiau ae Livai ora naname toapisigia ngae Saipras, ba ka i a agau a aposelme ke patoe kae Barnavas (a mirana roma apangagingginkana tuna),

³⁷ ke ba ka mogalo ae i. Na ke atu ka lollokanna nginngina ba ke tungu rea ta aposelme.

5

Ananias Bae Sapaira Keke Ava Ta Goange Kannu E Tupu

¹ Na agau te a giana nge Ananaias kala nga napengana a giana kae Sapaira keke ba ka mogalo inae ri inte bole.

² Ba i kala nge napengana keke palingatakala rea ta natale nge kampite ka lollokanna bavana inte. Minmina na natale ke loa na ke tunge inte mana ta aposelme.

³ Nae Pita ke role kia roma, “Ananaias, ke meimia o ngatakale Satan ta i taongamuga kone ka baina ko goa'e Kannu E Tupu ka ino bolo ka lollokanna ra kaning ina palu ra one ravu rea nga mogalo ae one?

⁴ Pala ta one banga ka mogalo ae one, na mogalo laeala ka ora kaning. Ba ka ino ba kia na lollokanna laeala ka ora kaning bole. Ke meimia na ko kuma ka oru matana laekia minakai? Ko sano goga'e ragau. Ke sa. Ko goga'e Nutu!”

⁵ Ka inae Ananaias longe ollaeala na i ke pupu lagape na ke mate. Na ragau kinung reke longe ollaeala e lele keke matau raumana.

⁶ Minmina na ragau ra taulai keke lu lakallo, ba keke gasipite mirana. Na keke paue lagapotu ba keke talue.

⁷ Ka panna isunte ngarume na napengana ke lu, ava i ka sana lonamatana ka oraeala e lele.

⁸ Nae Pita ke ballage roma, “Into role pakau. Lollokanna ra onemea ningtale ka ravu rea nga mogalo ae miau, ri kinung ri korai mana ae?”

Ka baina avale laeala ke ale Pita roma, “Iii, ri kinung ri korong tapu.”

⁹ Minmina nae Pita ke role kia roma, “Ke meimia a onemea ningtale ka palingatakala miau ta avange Kannu E Tupu Ae Avolau? Ngo kela!

Reke talue ningtale ialeke meisinsi ba ri keke la paunga one lagapotu bole.”

¹⁰ Ka panna laeala mana na avale laeala ke pupu lagape nge Pita kaena puna, na ke mate. Na ra nginngina ra taulai keke atulu lakallo, na keke keke nga ine mate. Minmina na keke paue lagapotu, ba keke talue nga natale bavana.

¹¹ Na ragau karolu ra loreapatokona te Karais onreke katualla kinung ba ragau pattoto reke longe oru nginngina reke lele keke matau rau-mana.

Aposelme Keke Papea Ragau Papatu

¹² Na aposelme keke kuma ka killa papatu reke bollalau ba kumangng papatu reke bollalau ngaliua nga ragau. Ba bole ra lopatokonakana karolu keke katualla kinung nga Tarangalu Ae Solomon.

¹³ Ragau re ngae Ierusalem ra sana ri ra ra lopatokonakana keke kalapagpaga rea ava ka sana te pagiu kala nge ri.

¹⁴ Ava ka ragau papatu raumana bole ra pa-nung ba ra bale ra lopatokonakana te Iesus keke pulisivala kala nge ri.

¹⁵ Ba aposelme kumangng ra kanrea keke bollalau raumana. Minmina na ragau keke paupaue reke sosoali, na keke pakenkeno rea nga niame ba tagome nga pamau bavaname ta bainae Pita nge tatao mana. Na nunulekia nge toa ta palu nge ri nga ine nge kavesilele rea.

¹⁶ Ba bole maluame reke momo nga maga kunna reke kokoro ngae Ierusalem ke tatu ka reke sosoali ba ragau ra kannu reke sosoali ke

lupaga rea. Minmina na ra nginngina kinung keke pepe muni.

Aposelme Keke Rave Maenang

¹⁷ Ngarume na piris e kapunu kala nga kolin-gana reke momo nga ginunga orae Sarusime keke kele oru nginngina, na keke paturu ta kelangalele raumanange aposelme.

¹⁸ Minmina na keke lau rea na keke pullu rea nga bale ore nga pulangkala a i a pulangkala a ragau kinung.

¹⁹ Ava ka rigo laeala, na anggelo ae Nutu ke pulapatalia savanau kaoname, ba ke taoamuga ka aposelme lagapotu. Na ke role kerea roma,

²⁰ “Miau ngaka loa na ngaka meisi ngallo nga tempel. Ba ngaka pulimalage pangamologame kinung re ta mauling laekia a pau a miau ka rave kurumea lopatokona ae miau te Iesus.”

²¹ Na aposelme keke longo mana na ka sinro luluna keke taolu ta tempel, ba keke paturu ta pangalomatanange ragau.

Na ka ina piris e kapunu kala nga kolingn-ganame ke kiukinunge Ginunga Nga Reke Taoa-mugmuga Ka Iurame, na keke role ta ri atung ka aposelme te ri.

²² Ava ka ina ra kurtalingling ke lele, na ke sane ke kalipa ka aposelme nga bale e nga pu-langkala. Ka baina ri keke galiu ta ravollalau nga katungkala na keke turu pakerea roma,

²³ “Ka ina mangnga lele nga bale e nga pu-langkala na mangnga keke roma ri ke pulakale

gingging, ba ra kurtalingling keke meisinsi gingging ka kelangpatalingarea nga savanau kaoname. Ava ka ina mangng pulapatalia savanau kaoname, na mangng ka sana kela paka agau te ngallo.”

²⁴ Na ka ina agau e kapunu nga ra kurtalingling nga tempel ba piris re kapunu keke longe ol-laeala, na ri ka loreatangtang roma, “Ollaekolong ka puna mina ngaetai?”

²⁵ Na agau te ke taolu ba ke turu pakerea roma, “Ngaka longo nasai! Ragau ra miau ka puli rea nga pulangkala iala eke palomatantane ragau ngallo nga tempel.”

²⁶ Minmina na agau e kapunu nga ra kurtalingling ke loa kala nga balinganame, na keke ravugaliue aposelme ta reke taoamugmuga ka Iurame mallerea muni. Ava ke sane ke loa kerea ka kaoreaginapitangana kerea kurumea, keke matau roma ragau ngeke tamali rea ka lollome.

²⁷ Ka ina ri ke rave aposelme lakallo, na keke pamaisi rea ngamuga nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame. Na agau e kapunu nga pirisme ke role kerea roma,

²⁸ “Mangng ama role gingging ta manemiausa pangalomatange ragau kae Iesus giana, ava ngaka kele ora miau ka kuma kia. Kaka puli-malage pangamologa ngamiaua nga iname kinung ngallo ngae Ierusalem ba miau kaka bai ta ulongopainge Iesus matengana nge mangng.”

²⁹ Nae Pita kala nga aposelme keke ale roma, “Mangng sana nga longo ta ragau, mangng nga longo te Nutu mana!

³⁰ Nutu a i ae Nutu ae sisiukita memena ke pasigipage Iesus nga mateng nga ina miau ka sapune ka katungpita ngamiaungana kia nga maiskovu.

³¹ Nae Nutu ke pasigipage ta malle e nga alangpaga nga bavana e pe ta i a Ataongamugakana bae Aravunglelekana, ta baina re ngae Israel nga karea gingginga ta ri pulingvalakale baingarea reke sosoali ba tunge loreamatengana te Nutu. Minmina nae Nutu nge osurure baingarea reke sosoali. Na mangng ka kele oru nginngina ka matamangng kanname.

³² Bae Kannu E Tupu orae Nutu tunge ta reke longo te i ke pakosininge oru nginngina bole.”

³³ Na ka ina ravollalau ke longe ollaeala na ka iukerea raumana, ba keke bai ta balinge aposelme ta ri mateng.

³⁴ Ava Parisio a giana nge Gamaliel a i a apangalomatanakana nga bangapagame, ba ka i a agau te ora ragau karolu ke pulipataea raumana ke meisi nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame. Na ke role ta ri ngeke rave aposelme ba ngeke lelemalaga kerea lagapotu isurangana.

³⁵ Ngarume na i ke ninpage ravollalau nginngina lorea roma, “Miau re ngae Israel, ngaka kela masi mannangana ta oru ra miau ka bai ta kumangng ki nga ra kakai.

³⁶ Nga lomiaugaliu ta agau ama giana kae Tiuras e lele ka kae re pala ba i ame rorole roma i a agau te a bollau, ba ragau ka ri base ma 400 keke pagiu kala nge i. Ava ragau palu keke balia na ke mate, ba reke lolakurumea keke kaka kalaoka. Na taonganame keke rongo bavakena.

³⁷ Na ngarume nge i na ka agau te muni a giana nge Iuras e ngae Galili ke lele ka kae re nga ravung gia. Na i ke taoamuga ka ragau palu ta ri sanangkalange gavaman e ngae Rom. Ava keke balia na ke mate bole, ba reke lolakurumea keke kaka kalaoka.

³⁸ Minmina na iau ka bai ta roleng kamiau masi ka ollaekolong sonrau roma: Ngaka ule ra kokorong ba ka ba rea ngeke lao! Ta ngaroma kumangng laekia ka ora kanrea mana na nge pupu.

³⁹ Ava ngaroma ke atu nge Nutu na ka sana kamiau gingginga ta miau bongatotokala rea. Ba bole miau alaka amva ta sanangkalange Nutu.”

⁴⁰ Nae pangamologa ae Gamaliel kannna ke ravugaliue lorea. Minmina na keke kiulu ka aposelme, ba keke role ta ragau ngeke sapipatoto kerea. Na keke role gingging ta ri manereasa pangamologa ta ragau nga Iesus giana. Na keke ba rea eke lao.

⁴¹ Na aposelme keke ka'e Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame ka loreaserengngana kurumea, Nutu ke kinpataea giareame ka ine ngata ta ri ngeke rave balenga kurumea lopa-tokona ae ri te Iesus.

⁴² Na ka kaeme kinung ngallo nga tempel ba ngallo nga ragau bale nga ri, na aposelme ke sane ke rongo ta pangalomanange ragau ba pulingmalagange pangamologa e pe e role te Iesus roma, ka i ae Karais.

6

Keke Pulia Ragau Ka Ri Lima Ba Lua Ta Ri

Kalaunge Aposelme

¹ Ka kae palu ngarume ka ina ra lopatokonakana ke umma ta ri lelung papatu, na iu ore nga pangavolo ke lele ngaliua nga Iura reke pamolloga ka kaling ae Girik ba Iura pattoto. Iura reke pamolloga ka kaling ae Girik keke pavolo kurumea, ravale re ngae ri ra matengpatali ke sane ke ravu karea kaning onreke tavova ki ka kae kenakena.

² Minmina na aposelme ka ri tangulelu ba lua keke kiukinunge ra lopatokonakana na keke role kerea roma, “Ke sane pe ngaroma kumangng e nga kelangpatali ta kaning nge ravupita mangng ra aposel, na kumangng a kanmangng ore nga pulingmalagange pangamologa ae Nutu kannan nge magogo.

³ Minmina na kolingamangng memena, miau ngaka pulia pana lima ba lua nge miau onreke ponu kae Kannu E Tupu ba ka karea ka lomatana e pe. Na mangng nga puli rea nga baina ri ngeke kelapatali ta kumangnga laeala.

⁴ Ava mangnga ra aposel nga momogingging nga kumangnga ore nga kavanga ba pulingmalagange pangamologa ae Nutu kannan.”

⁵ Na ri kinung keke ngatakale pangamologa laeala. Minmina na keke pulia ra lopatokonakana te Karais ra giareame roma: Stepan a i e ponu kae Kannu E Tupu ba lopatokona, bae Pilip, bae Prokorus, bae Nikanor, bae Timon, bae Parmenas kala nge Nikolas. Bae Nikolas ka i a agau e ngae Antiok ore ka'e lopatokona ae ragau rae i, na ngarume na i ke loakurumea lopatokona ae Iurame.

⁶ Na keke loa ka ra ngingina ta aposelme. Na aposelme keke pulipaia kamarea nge ri ba keke kave Nutu te ri.

⁷ Ka baina pangamologa ae Nutu kanna ke sasa ba ra lopatokonakana keke lele papatu raumana ngallo ngae Ierusalem. Ba piris papatu bole keke longe pangamologa ae Nutu kanna na ka loreapatokona te.

Keke Pulia Stepan Nga Kalingnana

⁸ Nae Stepan ka i a agau e ponu ka kavingtulu ae Nutu, ba ke ponu ka gingginga. Ba i ke kuma ka killa reke bollalau ba kumangng reke gingging ngaliua nga ragau.

⁹ Ava ragau palu re ngae sinagog eke patoe ka Sinagog orae Pulangleleme keke toakiki kae Stepan. Ka ri ra Iura re ngae Sairin bae Aleksanria ba porovins re ngae Silisia bae Esia. Ra ngingina keke paturu ta ri palingtete kala nge Stepan,

¹⁰ avae Kannu E Tupu ke tunge lomatana e pe te Stepan ta baina ka ine nge pamologa na ke sane ngeke pulipisigia pangamologangana.

¹¹ Minmina na keke bivitaoe ragau palu ta ri rolenge roma, “Mangng ka longe Stepan ine rolebainga kae Moses bae Nutu.”

¹² Na goangarea laeala ke pasigipage ragau ba reke taoamuga kerea kala nga ra pangalomanakana nga bangapagame. Minmina na keke laue Stepan, na keke loa kia ta i maising ngamuga nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame.

¹³ Ngarume na keke atu ka ragau palu muni ta ri goanga roma, “Agau laekia ke rorolebainga ka tempel ae ita e tupu kala nga bangapaga rae Moses kanna.

¹⁴ Mangng ka longe ine role roma, Iesus e ngae Nasaret ke la rurunge tempel ba ke la kamongpil-iunge bainga rae Moses tungu rea te ita.”

¹⁵ Na ra nginngina kinung reke tattara ngallo nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame keke kelatupu te Stepan, na keke kele raguna ina tongana kena ma anggelo te raguna.

7

Stepan Alangana Ka Pangamologa

¹ Ka baina piris e kapunu ke ballage Stepan roma, “Ka kaomanna ka pangamologa kakai?”

² Nae Stepan ke ale roma, “Kolingaume ba Tamau memena, ngaka longo te iau! Pala ta sisiukita ae Abaram momongana ngae Aran ba ka ine mommo ngae Mesopotemia tale, nae Nutu a kana ka olamana e toakala ke lele nge i.

³ Na ke role kia roma, ‘Ngo ka'e magapuna ae one ba ragau rae one, na ngo loa ta mogalo a iau la pangapanaunga one kia.’

⁴ “Minmina na i ke ka'e mogalo ae Kalriame na ke tara ngae Aran. Ba ngarume nga tamana matengana nae Nutu ke ba'e ta i momong nga inaekia a miau ka tara ngia sonrau.

⁵ Ka kae nginngina nae Nutu ke sane tunge mogalo laekia inte te Abaram. Ke sa. Ke sane tunge isunte e sina mana te i. Avae Nutu ke patokala ta ngarume na i nge tunge mogalo laekia

te i ba nga i a mogalo a Abaram sivuna memena re ngarume. Ka inae Abaram sana nena goe tale nae Nutu ke patokala minmina te i.

⁶ Bae Nutu ke role kia roma, ‘Sisivungu memena ka la ri ra ragasila nga maga kunna a sana i a maga kunna ae ri. Na ka la ri ra barangaleleme ba ragau keke la baingasoali rea ka pesingmatana ka ri 400.

⁷ Ava iau ka la kalingnanange ra nginngina reke bai kerea minmina, ba ngarume na sisivungu memena keke la lelengmalaga nga maga kunna laeala. Na keke la kavanga te iau nga maga laekia ikia.’

⁸ Nae Nutu ke tunge bainga e nga totongtaliu a i a piunga ba bonga kala nge Nutu te Abaram. Ka binae Abaram ka tuna nge Aisak ba ke tototaliue mirana ka ina kana kaeme ka ri lima ba mologi ke rongo tapu. Na ngarume nae Aisak ka tuna nge Iekop, ba ngarume muni nae Iekop ka tuna memena nge sisiukita memena ka ri pana tangulelu ba lua.

⁹ “Nae Iekop tuna pattoto keke kelalelea teit-eikerea ae Iosep, ka baina keke ba kia ta i a barangalele ngae Isip. Avaie Nutu ke momo kala nge i

¹⁰ ba ke ravulelea nga maenangme kinung reke lele nge i. Ba ka inae Iosep meisi ngamuga nga kelangpatali e ngae Isip eke patoe kae Pero ragona, nae Nutu ke tunge lomatana e pe raumana te Iosep. Na nga kelangpatali laeala kelangana kae Iosep ka i a agau ore pe. Minmina na i ke pulia Iosep ta i nge kelapatali tae Isip ba ta i nge kelapatali ta bale rae i.

11 “Ngarume na osangana ke lele nga ina re ngae Isip bae Kenan, ba ka i a maenang e bollau raumana. Na sisiukita memena ka sana karea kaning.

12 Na ka inae Iekop longe kaning ine momo ngae Isip, na i ke ba'e sisiukita memena ta inaeala ka taongarea e kapunu.

13 Ba ka taongarea a lua nae Iosep ke turupote i muni ta tataokia memena, nae Pero ka lonamatana kae Iosep balekaina ae i.

14 Ngarume nae Iosep ke ba te tamana ae Iekop kala nga balekaina ae i kinung ta ri atung te i tae Isip. Ra ngingina kinung ka ri pana 75.

15 Minmina nae Iekop ke loapisigi tae Isip, na ke momo nga inaeala ta ke lele nga kae ra mateng rave i kala nga sisiukita memena.

16 Ngarume na keke loa ka lavusakereame galiu tae Sekam. Na keke talu rea nga o a i a lollo masina a sisiukita ae Abaram kolia nga goe rae Amor ngae Sekam ka lollokanna palu.

17 “Na ka ina kae rae Nutu puli rea ta i kumangng kurumea patongkala laeala ae i tunge te Abaram ke lele kokoro, na ragau rae ita keke umma ta ri leleng papatu raumana ngae Isip.

18 Na ngarume, ka inae Iosep mate tapu na kelangpatali te a sana lonamatana kae Iosep ke paturu ta i a kelangpatali ngae Isip.

19 Kelangpatali laeala ke patutaoe ragau rae ita ka goangana. Ba ke pamiralalia sisiukita memena ka kaonaginapitangana kerea ta ri saunga ka goe rae ri ra lagalaga lagapotu nga bale nga ri, ta baina ri ngeke mate.

20 “Na ka kae ngingina nae Moses naname

ke toapisigia, ba ka i a goe tuna paenakena nge Nutu raguna. Ba keke pangngamasia nga bale ae tamana ka inname ka ri mologi.

²¹ Ka ineke pulia lagapotu nga bale ae i, nae Pero tunapiau ke rave ta pangnge ma i a tuna.

²² Ngarume na re ngaie Isip keke palomatane Moses ka lomatana kinung nga ri. Ba i ke lele ma i a agau a kana ka gingginga raumana nga pangamologangana ba nga bainganame.

²³ “Ka inae Moses kana pesingmatana ka ri giaukaina lua na i ke bai ta loanga ta kelange ragau rae i re ngaie Israel.

²⁴ Ba ka ine loa na i ke kele agau te e ngaie Isip ine balvalia agau te nge ri. Ka bainae Moses ke loa ta kalaunge ba ke balia Isip laeala na ke mate.

²⁵ Moses ka lonangana roma, ragau rae i nga loreamatana roma i ka i a agau a Nutu ba'e ta ravungulele rea. Ava ri ke sane ke kelapatokone ollaeala.

²⁶ Me ngangaila, nae Moses ke lele nga Israelme ka ri lua ka ineke palivalvali rea, na i ke ava ta kangalele kerea ka pangamologangana roma, ‘Rapanung, ka onemea kinung ra koli ava kama ka palivalvali miao?’

²⁷ “Ava te e nge ri pana lua a i a baling puna ke botalale Moses, na ke role kia roma, ‘Tai ke puli one ta one kelanga te mangng ba kalingnana nge mangng?’

²⁸ Alo bai ta sapingpunu iau base ino sapune Isip laeala ngalla ae?’

²⁹ Na ka inae Moses longie pangamologa laeala na i ke ka'e Isip ba ke loa e lele ma i a agasila

nga mogalo eke patoe kae Miria. Ngarume na i ka nena ka goe lua ra panung nga inaeala.

³⁰ “Ngarume ka ina pesingmatana giaukaina lua ke rongo tapu, na anggelo te ke lele nge Moses ngallo nga bega a matana ora sia toto ngia nga ina a sana ragau ngia kokoro nga kapangnga eke patoe kae Sainai.

³¹ Ka inae Moses keke ollaeala na i ke kallo raumana nga kelangana. Ba ka ine loa kokoro ta inaeala ta baina i nge kelamasia, na i ke longe Nutu kalingngana ine role roma,

³² ‘Ka iau ae Nutu orae sisiukone memena ae Abaram bae Aisak bae Iekop ke kavkave.’ Minmina nae Moses mirana ke mammalu ka mataungana ba i ke matau ta kelangatupu ta inaeala.

³³ “Nae Nutu ke role kia roma, ‘Ngo rusulage kesingsilagi rae one, ta malle laekolong a one mai si kia ka i a mogalo e tupu.

³⁴ Iau ka keke re ngae Isip ineke tunge miralali reke bollau ta ragau rae iau. Iau ka longokale taningarea, na ka atu lagape ta ravungmalaga rea. Iala na one ngo atu nasai ta iau ka la bangagaliu one tae Isip.’

³⁵ “Moses laekia ka i a agau laeala mana orama Israelme ke tangulelea ka balinglagangarea kia roma, ‘Tai ke puli one ta one kelanga te mangng ba kalingnana nge mangng?’ Ka i a agau ae Nutu muni ba'e ta i nge kelapatali te ri ba nge ravulele rea ka gingginga ae anggelo e lele nge i nga bega a sia toto ngia.

³⁶ Moses laekia ke ngalu rea malaga ngae Isip, ba ke kuma ka kumangng reke gingging ba killa

reke bollalau ngae Isip, ba nga Pelau E Tente, ba ngallo nga ina a sana ragau ngia ka pesingmatana ka ri giaukaina lua.

³⁷ “Moses laekia a iau rorole te ka i ae Moses laeala mana ame pala ne role ka Israelme roma, ‘Nutu ke la bange agau e toe kaona e base me iau ba ka la i e nge miau te.’

³⁸ Ka i a agau e momo kala nga Israelme ka ineke katukala nga ina a sana ragau ngia. I ke momo nga inaeala kala nga sisiukita memena, ba ke momo kala nga anggelo e pamologa te i nga Kapangnga Ae Sainai. Ba ke rave pangamologa rae Nutu kanna reke momo passavele ta i kalan-gavasa rea te ita.

³⁹ “Avae sisiukita memena keke longosa te i. Keke tangulelea ba ngallo nga lorea keke bai ta kangagaliu tae Isip muni.

⁴⁰ Ka inae Moses mome panna te tale nga kapangng na keke role kae teiteikia ae Aron roma, ‘Ngo kuma ka nutu palu ta ri taongamuga kamangng ta mangng ka sana lomangngmatana ka taru e lele nge Moses laeala e ravumalaga mangng ngae Isip.’

⁴¹ Kae laeala ka i a kae a ri ke kuma ka nutu te a goanga a sinna ma bulmakau. Na keke balia posime ba keke tungu rea ma tungame te nutu a goanga laeala. Ba keke baia kaning a alangpaga ore nga oraeala a ri muni ke kuma kia ka kamareame.

⁴² Avae Nutu ke bali ka gina te ri, ba ke tungu rea ta baingarea reke sosoali ta ri kavang ta mata reke momo ngailu nga tava. Ke loa kurumea

pangamologa ineke pa'e nga lau ae ragau reke toe
Nutu kaona roma,

“ ‘Ragau re ngae Israel! Ka ina miau ka momo
ngallo nga ina a sana ragau ngia
ka pesingmatana ka ri giaukaina lua,
na miau ka sana ka balia posime
ta tunga rea ma tungame te iau. Ke sa.

⁴³ Miau kaka paue balvale orae nutu aka patoe
kae Malak,
ba kaka paue oru a sinna ma mata nga tava
orae
nutu ae miau aka patoe kae Rampa;
ka ri ra nutu ra goanga ra miau ka kuma ki
ta kavanga tao.
Minmina na iau ka la bange ragau ta ri
ravungpatali ka miau
ta ina nge ngae Babilon bavana tetoto.’

⁴⁴ “Ava balvale ore nga Turungpota ke momo
kala nge sisiukita memena nga ina a sana ragau
ngia. Ba ri keke kuma kia basema inae Nutu
panana kia te Moses kurumea Nutu pakosiningn-
gana kia te i.

⁴⁵ Ngarume nae sisiukita memena reke rave
balvale laeala nga tamarea memena keke paue
kala nge ri ineke loakurumea Iosua. Ba keke
paue kala nge ri ka ineke rave mogalo nga ragau
ra Nutu taomalaga rea nga mallereame ine taoa-
mugmuga kerea. Balvale laeala ke momo nga
inaeala ta ke lele nga kae ae Revit

⁴⁶ a i a agau ae Nutu materaumane. Ba ka i a
agau e ballage Nutu ta i nge kuma ka bale te orae
Nutu ae sisiukia ae Iekop kavkave.

⁴⁷ Ava tuna ae Solomon ka i a agau ore kuma ka bale orae Nutu.

⁴⁸ “Avae Nutu E Ngailu Raumana ke sane momolu nga bale ra ragau ke kuma ki ka kamareame. Ba ollaeala ke loakurumea pangamologa a agau e toe Nutu kaona rolea pala e role roma,

⁴⁹ “Nutu ke role roma, “Tarang ae iau nga kelangpatali ke momo nga tava,
ba mogalo e ngape ka i a patangapaikala orae kaegu.

Minmina na miau ka sana kamiau gingginga ta kumangng ka bale ae iau,
ba ka sana kamiau gingginga ta kumangng ka mallegu e nga pannang kia.

⁵⁰ Ta iau muni ka kuma ka oru nginngina.’ ”

⁵¹ Nae Stepan ke role ka ra nginngina reke tattara ngallo nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame roma, “Ka miau ra longasakana! Lomiaume keke tangulelea Nutu palimule ba longamiaume keke rutukala ta pangamologa a kannu. Miau ka tongamiau kena mana ma sisiukamiau memena ra sana omorea ta ri loan-gakurumea Kannu E Tupu.

⁵² Sisiukamiau memena keke pamiralalia ragau reke toe Nutu kaona kinung. Ba bole keke sapune reke tuture Barangalele ae Nutu kannu e Tupu atungngana e ngarume. Ba sonrau na miau kaka potulu kana ba kaka balia e mate.

⁵³ Ka miau ra ragau raka rave bangapaga rae Nutu kannu ra anggelome ke atupisigi ki, ava miau ka sana ka longo tao.”

Keke Tamalipune Stepan Ka Lollome

⁵⁴ Ka ina ravollalau ngingina ke longe pangamologa laeala, na ri ka iukerea kia raumana ba keke tampite ngingireame te i ka siarealalingana.

⁵⁵ Avae Stepan ke ponu kae Kannu E Tupu ba ke kelapatae ta tava. Na ke kele olamana ae Nutu e toakala bae Iesus ine maisi nga Nutu bavana e pe.

⁵⁶ Na i ke role roma, “Ngaka kela! Iau ka kele tava ke pulapatali bae Agau Tuna ke maisinsi nge Nutu bavana e pe.”

⁵⁷ Na ra ngingina kinung keke tangakale longareame ka kamarea, ba keke lavoalla kaligi ka kalingngareame. Na keke piraguru kinung te Stepan

⁵⁸ ba keke utulale lagapotu nga maga kunna laeala e bollau. Na keke tamalia ka lollome. Ba reke kuma ka ollaeala keke ule lungapaga ngae ri re ngapotu nga agau a taulai a giana nge Sol kaena puname.

⁵⁹ Ka ineke tantamalia Stepan tale na i ke kiu te Avolau roma, “Iesus One A Bollau, ngo rave kannugu.”

⁶⁰ Na i ke pupu ka banungkiam ba ke kiu kaligi roma, “Avolau, ko sono ngo ale baingarea laekia e soali te ri.” Ka ine role minmina tapu na matana kanname keke balipunu ka matengana.

Sol Ke Pamiralalia Ra Lopatokonakana Te Karais Reke Katualla Kinung

8

¹ Bae Sol ka sianakena kala nge ri ta Stepan nge mate.

Ba ka kae laeala na ragau keke paturu ta pangamiralalinge ra lopatokonakana te Karais reke momo ngae Ierusalem. Minmina na ra lopatokonakana kinung keke ka kalaoveka ta ina nge ngae Iurea bae Sameria. Nae Aposelme kasikerea keke momo ngae Ierusalem.

² Ba ragau palu reke kave Nutu palimule keke talue Stepan ba ka loreatania raumana.

³ Avae Sol ke paturu ta baingasoalinge ra lopatokonakana. Ke lola ta baleme na ke utupallala ka rapanung ba ravale ra lopatokonakana ta pulinglu rea nga pulangkala.

Pilip Ke Pulimalage Pangamologa E Pe Ngae Sameria

⁴ Minmina na ra lopatokonakana reke ka kalaoveka keke pulimalaglage pangamologa e te Iesus nga iname kinung ra ri ke loa tao.

⁵ Bae Pilip ke loa lagape ta maga kunna te ngallo ngae Sameria na ke pulimalage Karais giana nangina.

⁶ Ka ina maluame ke longe Pilip pangamologangana ba keke keke killa reke bollalau ra i kuma ki, na keke balimasi ka longareame ta pangamologangana.

⁷ Kannu reke sosoali keke kamalaga patalia ragau papatu ka relinglagangarea. Ba ragau papatu ra mirareame ke mate ba ragau ra kaereame ke mate keke pepe.

⁸ Minmina na serenga e bollau ke lele ngallo nga maga kunna laeala.

Saimon A I A Masingkana

⁹ Na ka apanung te a giana nge Saimon ke momo nga maga kunna laeala. Ba ka kae palu tapu na apanung laeala ke pamagio raumane re nga Sameria ka kumangngana e nga masing. I ke roma i a agau te e bollau.

¹⁰ Minmina na ragau kinung reke bollalau ba reke sisina bole keke bali ka longarea masi te i. Ba keke role roma, “Apanung laekia ka i a oru e ngailu raumana eke patoe kae Gingginga E Bollau Raumana.”

¹¹ Ba keke loakurumea ta, ka kae papatu tapu, na i ke pamagio rea raumana ka kumangngana re nga masing.

¹² Ava ka ina ri ka loreapatokona ta Pilip pangamologangana ine pulimalage pangamologa e pe e ta Nutu kelangpatalingana ba te Iesus Karais giana, na keke rave pangamagoe. Rapanung ba ravale bole keke rave pangamagoe.

¹³ Bae Saimon ka lonapatokona bole. Ba ka ine rave pangamagoe tapu na i ke taotunanne Pilip ka kallongana kurumea killa reke bollalau ba kumangng reke gingging ra i kela rea ka matana kanname.

¹⁴ Na ka ina aposel reke momo ngae Ierusalem ke longe ina ragau re ngae Sameria ke ngatakale pangamologa ae Nutu kanna, na ri keke ba'e Pita riluae Ion te ri.

¹⁵ Ba ka ineke lele, na keke kave Nutu ta ra lopatokonakana ngeke rave Kannu E Tupu

¹⁶ kurumea, Kannu E Tupu ke sane pupai nga te e nge ri tale. Ke sa. Pala na keke rave pangamagoe nge Iesus Avolau giana mana.

¹⁷ Minmina nae Pita bae Ion keke pulipaia

kamarea nge ri, na ra lopatokonakana nginngina keke rave Kannu E Tupu.

¹⁸ Na ka inae Saimon keke ina ri ke rave Kannu E Tupu ka ina aposelme ke pulipaia kamarea nge ri, na i ke ava ta tungnge lollokanna ta aposelme

¹⁹ ka rolengana kerea roma, “Ngaka tunge gingginga laekolong te iau bole nga baina ragau ra iau pulipaia kamaume nge ri ngeke rave Kannu E Tupu.”

²⁰ Avae Pita ke role kia roma, “One kala nga lollokanna a kaning ngaka mate kinung ta one ko roma, one ngo tunge lollokanna ta koline tunga ae Nutu ka lollokanna!

²¹ Ka sana kaning inte nga kumangng laekia ta longo ke sane tupu nge Nutu raguna.

²² Minmina na ngo pulivalakale baingang laekia e soali na ngo kave Nutu ta baina i nge osurure baingang ino role minmina.

²³ Ta iau ka keke bainga nga kelangalele ke ponu nge one ba bainga reke sosoali keke pulakala one tapu.”

²⁴ Nae Saimon ke ale roma, “One ngo kave Nutu te iau ta baina oru nginngina ra one role kau ki ke sane ngeke lele nge iau.”

²⁵ Ngarume, ka inae Pita bae Ion ke turupote lopatokona ae ri te Iesus ba keke pulimalage Iesus Avolau pangamologanganame tapu. Na keke galiu tae Ierusalem. Ba ka ineke kagaliliu tae Ierusalem, na keke pulimalaglaga pangamologa e pe nga maga papatu ngallo ngae Sameria.

Pilip Kala Nga Agau E Ngae Itiopia

²⁶ Na anggelo te orae Nutu ke role kae Pilip roma, “Ngo loa ta pamau e pa ngae Ierusalem ave lolapisigi tae Gasa.” Bae iau ae Luk ka bai ta turunglomatana ka pamau laeala roma, ragau ke sane ke tatao ngia muni sonrau.

²⁷ Ka binae Pilip ke kutapu e loa ba ka ine lola na i ke lele nga agau te e ngae Itiopia oreke sigia. Ka i a avolau te ore ellapatali ta lollokanna rae kelangpatali e ngae Itiopia ora i a bale a giana nge Kanrasi. Apanung laeala ke loa tae Ierusalem pala ta i kavanga te Nutu,

²⁸ ba ka ine kagaliliu nga pamau ta maga ae i, na i ke tarapai nga manang ae i. Ba ke patpatoe lau a agau e toe Nutu kaona a giana nge Aisaia pa'e pala.

²⁹ Minmina nae Kannu E Tupu ke role kae Pilip roma, “Ngo loa ta manang laeala na ngo momo kokoro nge i.”

³⁰ Ka binae Pilip ke pira ta manang laeala na ke longe agau laeala ine patpatoe lau a agau e toe Nutu kaona a giana nge Aisaia. Nae Pilip ke ballage roma, “Aekolong, ka longmatana ka inaekolong a one patpatoe?”

³¹ Na agau laeala ke ale Pilip roma, “Iau nga maimia ka laumatanangana ngaroma agau te ke sane nge panana iau kia?” Minmina na i ke ballage Pilip ta i nge taepatae nga manang ae i na nge tara kala nge i.

³² Na inaeala a agau eke sigia patpatoe nga Lau ae Nutu Kanna ke rolea pangamologa e te Karais ore role roma,
“I ka tongana kena ma sipsip eke loa kia ta samungpununge,

ba ka tongana kena ma sipsip goekia e sane
 rolea inte
 ka ineke kavitonte sipsip goekia laeala bul-
 vunna;
 i ke bai minmina mana; ke sane rolea inte.

³³ Keke pavalengea ba ka sana agau te meisi kala
 nge i ta kalaungapagange.

Ba ka sana agau te nge ninipaga ta sivuna
 memena
 ta momongana nga mogalo laekia e ngape ke
 kalapunu mana.”

³⁴ Na agau laeala eke sigia ke ballage Pilip roma,
 “Ngo turu te iau. Agau e toe Nutu kaona ke
 rorolea pangamologa e ta i muni, o ke rorolea
 pangamologa e ta agau tetoto?”

³⁵ Minmina nae Pilip ke paturu nga pang-
 amologa inaeala nga Lau ae Nutu Kanna mana
 na ke ture pangamologa e pe e te Iesus ta avolau
 laeala e ngae Itiopia.

³⁶ Ka ineke lolapisigi kurumea pamau, na keke
 lele nga me inte. Na agau eke sigia ke ballage Pilip
 roma, “Ngo keke, me ikia ava taru ke bototokala
 iau ta manegusa ravunge pangamagoe?”

³⁷⁻³⁸ Ba i ke role ta manang nge meisi. Ka
 baina riluae Pilip keke sapisigi ta me nae Pilip ke
 pamagoea.

³⁹ Ba ka ineke solele nga me, na ka pannasa
 mana nae Kannu E Tupu ke ravupatali kae Pilip.
 Ba agau laeala eke sigia ke sane keke muni, ava ke
 tutapu ka lonaserengngana.

⁴⁰ Avae Pilip ke lele ngae Asaroto, na ke tatao
 nga iname kalaoveka. Ba ke pulimalaglaga pang-
 amologa e pe e te Iesus nga magame kinung ta ke

lele ngae Sisaria.

9

Sol Ke Tunge Maulingana Te Karais

¹ Ava ka kae nginngina tale nae Sol ke tointa barangalele rae Iesus karea ta i balingi rea. Ba bole i ke loa ta piris e kapunu

² na ke ballage ta lau re ta loanga ki ta re kapunu nga sinagogme ngallo ngae Ramaskus, ta baina ngaroma i nge kalipa ka rapanung ba ravale bole ra loreapatokona ta Pamau E Loa Te Nutu* nangina, na nge lau rea ba nge ravugaliu rea tae Ierusalem.

³ Na ka inae Sol lola tae Ramaskus ave lele kokoro, na ka pannasa mana na olamana te ke killama nga tava ka taliungatotokalangana kia.

⁴ Minmina na i ke pupupisigi ta mogalo ba ke longe kaling ine rorole kia roma, “Sol! Sol! Ke meimia o umma ta pangamiralali iau?”

⁵ Nae Sol ke ballage roma, “Avolau, on aetai ikolong?” Na i ke ale roma, “Ka iau ae Iesus a one umma ta pangamiralali iau.

⁶ Ava one ngo sigipaga ba ngo loalu ta maga kunna e bollau, na ko la longnge ora iau matea ta one kumangng kia.”

⁷ Na ragau reke tatao kala nge Sol keke meisinsi nga inaeala ka kaorea maena logongongana kerea. Keke longe kaling maina, ava ri ke sane ke kele agau te.

⁸ Nae Sol ke sigipaga nga mogalo, ava ka ine kinpole matana kanname na ke sane kele otte. Ka

* **9:2:** Pamau E Loa Te Nutu ka i a pangateningkala e te Iesus Karais.

baina keke kampite kamana na keke taoamuga kia tae Ramaskus.

⁹ Na ka kaeme ka ri mologi na matana kanname ke su ba ke sane inu be kani kana.

¹⁰ Na barangalele ae Iesus kanna te a giana nge Ananaias ke momo ngae Ramaskus. Bae Iesus Avolau ke kiu te i ngallo nga kelanga roma, “Ananaias!”

Nae Ananaias ke ale roma, “Avolau, iau ikia.”

¹¹ Minmina nae Iesus Avolau ke role kia roma, “Ngo loa ta bale ae Iuras e momo nga pamau eke patoe kae Pamau E Tupu, na ngo ballaga ta agau te e ngae Tarasus a giana nge Sol iala. I ke kavkava,

¹² ba ngallo nga kelanga i ke kele agau a giana nge Ananaias ke atulu na ke pulipaia kamaname nge i ta baina i nge kela muni.”

¹³ Avae Ananaias ke ale roma, “Avolau, iau ka longe turung papatu reke ture agau laeala kumangngana ine bavaia oru papatu reke sosoali ta ragau rae one reke tupu ngae Ierusalem.

¹⁴ Ba i ke atu nasai tae Ramaskus nga gingginga a i rave nga piris re kapunu ta i launge reke kavkave giang.”

¹⁵ Avae Iesus Avolau ke role kae Ananaias roma, “Ngo loa, ta iau ka pulia apanung laeala tapu ta i a barangalele ae iau ta i turungu iau ta ra sana ri ra Iura kala nga kelangpatali nga ri, ba ta i turungu iau ta Iurame bole.

¹⁶ Ba iau ka la pangapanaunge ka miralali ra i la ravungu rea nga ine nge turu iau ta ragau.”

¹⁷ Minmina nae Ananaias ke loa na ke lu lakallo ta bale laeala a Sol momo ngia. Na i ke pulipaia kamaname nge Sol ba ke role kia roma, “Kolingau

ae Sol, Iesus Avolau ore lele nge one nga pamau ka ino tatu nasai ke ba iau ta baina one ngo kela muni bae Kannu E Tupu nge ponu nge one.”

¹⁸ Na ka pannasa mana na ore basema lea konname keke pupu nga Sol matana kanname, na i ke kela muni. Minmina na i ke sigipaga na keke pamagoea.

¹⁹ Na ngarume ka ine kani tapu, na mirana ke lele gingging muni.

Sol Ke Paturu Ta Pulingmalagange Pangamologa E Te Karais Ngae Ramaskus

Nae Sol ke momo ka kae palu ngae Ramaskus kala nga barangalele rae Iesus kannu.

²⁰ Ba ka kae nginngina na i ke paturu ta pulingmalagange pangamologa e te Iesus ngallo nga sinagogme roma, “Iesus ka i ae Nutu tuna.”

²¹ Na ragau kinung reke longge pangamologangana keke magio ba keke paliballaga rea roma, “Aekia ka i a agau ame baisolalia re ngae Ierusalem reke kavkave gia laekia ae Iesus, o ke sa? Ita kaka roma i e atu nasai ta launga rea ba loangagaliu kerea ta piris re kapunu.”

²² Avae Sol pulingmalagangana ka pangamologa ke umma ta lelele gingging raumana. Ba turungpotanganame kae Iesus roma, ka i ae Karais, keke baikaovalala kae Iura reke momo ngae Ramaskus.

²³ Ngarume, ka ina kae papatu ke rongo tapu, nae Iurame keke katukala ba keke potointa ta ri ngeke sapune Sol.

²⁴ Ava ragau keke ture potongolu laeala te Sol. Nae Iurame keke ella ta maga kunna e bollau

kana savanau kaoname ka kaeme ba rigome ta baina ri samungpununge Sol.

²⁵ Ava ka rigo te na reke lolakurumea Sol keke rave, na keke toatatape ka kasangng lagape nga savanau masina te.

²⁶ Ka ine lele ngae Ierusalem, na i ke ava ta pulingsivala kala nga aposelme. Ava keke mataue kurumea, ri ka sana loreapatokona roma, ka i a barangalele ae Iesus kanna te.

²⁷ Avae Barnavas ke rave ba ke loa kia ta aposelme. Na ke turu pakerea kae Sol ine kele Iesus Avolau nga pamau ba ka inae Iesus Avolau pamologa te i. Ba bole i ke turu pakerea kae Sol ine sane matau ta pulingmalagange pangamologa e te Iesus ngae Ramaskus.

²⁸ Minmina nae Sol ke momo kala nge ri ba ke tao ka lonangana ngallo ngae Ierusalem. Ba i ke sane matautau ine pulimalaglage pangamologa e te Iesus.

²⁹ I ke pamolloga ba ke paualle pangamologa kala nga Iura reke pamologa ka kaling ae Girikme, ava ri keke sissilia pamau ta samungpununge.

³⁰ Ava ka ina ra lopatokonakana te Karais ke longe ina ra nginngina ke bai ta samungpununge Sol, na keke ravupisigia tae Sisaria. Ba ngarume, na keke ba'e tae Tarasus.

³¹ Na nga iname kinung ngallo ngae Iurea, ba Galili, ba Sameria ragau ke sane ke umma ta pangamiralalinge ra lopatokonakana te Karais. Minmina na nga Kannu E Tupu pangaginggingngana kerea ri keke umma ta leleng papatu ka ineke tatao ka mataungareangana kae Nutu.

Pita Kumangngana E Nga Pulingmalagange Pangamologa

³² Ka inae Pita taliliu ta maga kunname, na i ke loa ta kelange ragau rae Nutu reke tupu onreke momo ngae Lira bole.

³³ Na nga maga kunna laeala i ke kalipa ka agau te a giana nge Aineas ora mirana mate ba ka sana likina ta i sigingpaga nga nia ka pesingmataname ka ri lima ba mologi.

³⁴ Ka bainae Pita ke role kia roma, “Aineas, Iesus Karais ke pape one. Ngo sigipaga ba ngo lule nia ae one.” Ka panna laeala mana nae Aineas ke sigipaga.

³⁵ Na ragau karolu re ngae Lira bae Seron keke kele agau laeala, na keke lele ra lopatokonakana te Karais Avolau.

³⁶ Ba ngallo nga maga kunna te a giana kae Iopa ka avale te ora i a barangalele ae Iesus kannu ba ka giana nge Tavita (ba ka ineke kampiliue Tavita ta kaling ae Girikme na keke patoe kae Rokas). Ba avale laeala ke kumkuma ka bainga reke pepe ba ke kalaulaue ragau ra sillolo ka kaeme kinung.

³⁷ Ka kae nginngina na soaling ke rave avale laeala ba ke mate. Na ragau keke magoea mirana ba keke pakenoe ngallo nga bale bilingana te e ngailu.

³⁸ Nae Iopa ke sane ngatauga ngae Lira. Minmina na ka inae ra lopatokonakana ke longe Pita ine momo ngae Lira, na keke ba'e pana lua ra panung te i ka pangamologa te roma, “One ngo bolvole ta atung te mangng!”

³⁹ Ka bainae Pita ke sigipaga na ke loakurume rea. Ba ka ine lele, na keke ravupataea ta bale

bilingana e ngailu. Na ra nareatale memena kinung ke matepatali rea keke maistaliue Pita, na keke tantani ba keke pakosininge Pita ka lungapaga re ngallo ba lungapaga re ngapotu onrae Rokas kuma ki ine momo mauli tale.

⁴⁰ Avae Pita ke bamalage ri kinung lagapotu na ke parovanu ka banungkiame, ba ke kave Nutu. Minmina na i ke kampiliu ta lavusa na ke role roma, “Tavita, ngo sigipaga.” Na avale laeala matana kanname keke kinpola, ba ka ine kele Pita na i ke sigipaga ka tarangana.

⁴¹ Bae Pita ke kala'e kamana ta kalaunge ta i meising nga kaename. Na ke kiu kinunge ragau rae Nutu reke tupu kala nga ravale ra nereatale memena ke matepatali rea, ba ke ulotape avale laeala te ri ka maulingngana.

⁴² Na pangamologa e role ta ollaeala e lele ke loa kalaoka ta iname kinung ngallo ngae Iopa. Minmina na ragau papatu ka loreapatokona te Iesus Avolau.

⁴³ Bae Pita ke mommo ngae Iopa ka kae palu kala nga agau te a giana nge Saimon ora i a agau e kumkuma ka oru palu ka bulmakau patuname.

10

Nutu Ke Pakosininge Kornilius Ka Kelanga Te

¹ Na agau te a giana nge Kornilius ke momo ngae Sisaria. Ka i a agau e kapunu nga galiau nga baling e ngae Rom eke patoe ka Galiau E Ngae Itali.

² Ba agau laeala ka sana i a Iura ava i kala nga rakia memena kinung keke kalapagpage Nutu beke matautaue. Ba bole i ke kalaulau raumane

Iura ra ri ra sillolo ba ke kavkava palimule te Nutu.

³ Ka kae te base ma ka kae matana a mologi ka laio na i ke kele kelanga a Nutu pakosininge kia. Ba nga kelanga laeala na i ke kele anggelo ae Nutu ine atu te i ba ke role kia roma, “Kornilius!”

⁴ Nae Kornilius ke kelanane anggelo ka mataunga ba ke ballage roma, “Avolau, ko matea taru?”

Minmina na anggelo laeala ke ale roma, “Nutu ke longe kavanga rae one ba ke matea kumangnga ae one ino kalaulaue ra sillolo.

⁵ Na ngo ba'e ragau palu tae Iopa ta ri ravung-galiunge agau a giana nge Saimon oreke patoe kae Pita.

⁶ I ke mommo kala nga agau te a giana nge Saimon ora i a agau e kumkuma ka oru palu ka bulmakau patuname. Ba bale ae agau laeala ke momo nga pelau kaona.”

⁷ Ka ina anggelo role kia tapu, nae Kornilius ke kiue ra kumangngatulu lua rae i kala nga agau e nga baling a i a akavangkana te Nutu ba ka i agau orae Kornilius lonakala kia.

⁸ Nae Kornilius ke turu pakerea ka orume kinung ra anggelo role rea te i, na ke ba rea tae Iopa.

Nutu Ke Pakosininge Kelanga Te Pita Bole

⁹ Me ngangaila, ka kae matana kokoro ta pula ka ina ragau rae Kornilius ba rea ke lola beke lele kokoro tae Iopa, nae Pita ke loapatae lakailu ta bale inte e ngailu ta baina i kavang.

10 Ngarume na i ka mate kana ta kaninge otte ba ka ineke kalituptupe kaning nae Nutu ke pakosininge kelanga te Pita.

11 I ke kele tava ine sagitoto ba oru a sinna ma malo e bollau eke kamopite nga siunama ka ri tugulu beke toatatape lagape.

12 Ba ngallo nga malo laeala ka posi matantana ra kaereame ka ri tugulu, ba kalipo re nga mogalo, ba manu reke lolo nga tava keke momo.

13 Na kaling te ke role kia roma, “Pita, sigipaga, ngo balia kanga te ba ngo kania.”

14 Avae Pita ke ale roma, “Ke sa Avolau! Ke parototokala ta mangng kaninge otte nga oru nginngina, ba iau ka sana kania otte e parototokala ta mangng kaninge ka kae te.”

15 Na kaling ke role kia muni roma, “Sano ngo patomukukala ka ora Nutu pallelepa'e tapu.”

16 Oru nginngina keke lele pa mologi na ngarume na malo laeala ke loapatae lakailu muni ta tava.

17 Ka inae Pita lonatangtang ta kelanga laeala mirana tale, na ragau rae Kornilius ba rea keke kalipa ka bale ae Saimon mommo ngia, ba keke maisinsi nga bale kana savanau kaona.

18 Minmina na keke kiu ka balinglagangarea roma, “Agasila a giana kae Saimon Pita ke mommo a bale laekolong?”

19 Ka panna laeala mana nae Pita ke amva ta lonamatana ka kelanga mirana, nae Kannu E Tupu ke role kia roma, “Saimon, ragau ka ri mologi reke sissili one keke momalla one iao.

²⁰ Minmina na ngo sigipaga ba ngo sapisigi lagape ta bale ina e ngape. Ba sano ngo malai ta loangakurume rea, ta iau muni ka ba rea.”

²¹ Minmina nae Pita ke sapisigi na ke role ka ra nginngina roma, “Ka iau a agau a miau ka sissilia ava kaka atu ta taru?”

²² Na keke ale roma, “Kornilius, ora i e kapunu nga galiau e nga baling ke ba mangng. Ka i a agau ore tupu be matautaue Nutu, ba Iurame kinung keke pulipataea giana raumana bole. Anggelo ae Nutu ke role kia ta i banga te one ta one ngo loa ta bale ae i, ta baina i nge longe ora one la rolong kia te.”

²³ Nae Pita ke role kerea roma, “Ka lu. Sonrau na ita keke kaka la kenong ka rigo nga bale laekia.”

Pita Ke Loa Ta Bale Ae Kornilius

Me ngangaila nae Pita ke kalitupu na ke loa kala nge ri, ba ra lopatokonakana palu re ngae Iopa keke loakurume rea bole.

²⁴ Me ngangaila, na keke lele ngae Sisaria. Nae Kornilius kala nga ragau rae i ba ragau palu ra i ba ta ri atung bole keke momalla te Pita.

²⁵ Ka inae Pita lu lakallo ta bale, nae Kornilius ke loa te i ba ke parovanu nga Pita kaena puna ka kalangapagangana kia.

²⁶ Avae Pita ke role te i maising ka rolengana kia roma, “Ngo maisi. Ka iau a agau base me one mana.”

²⁷ Minmina nae Pita ke pamolloga te i ineke lulu ta bale. Ba ka ineke lele nga bale lona tapu, na keke kela paka ragau papatu ineke katukala kinung.

²⁸ Nae Pita ke role kerea roma: “Miau ka lomiamatana tapu roma, bangapaga rae mangnga ra Iura keke parototokala mangng ta taonga kala nga ra sana ri ra Iura ba keke parototokala mangng ta lunga ta bale ngae ri bole. Avae Nutu ke pakosining iau roma, iau sana nga patomukukala ka agau te.

²⁹ Minmina na ka ina miau ka ba ta iau atung te miau, na iau ka sana malai. Ava ka bai ta balinglaga miau roma, kaka meimia aka ba ta iau atung.”

³⁰ Nae Kornilius ke ale roma: “Kana kae mologi keke rongo tapu, na iau ka kavkave Nutu ngallo nga bale ae iau ka laio ka kae matana laekia a mologi. Ba ka panna laeala mana, na agau ora kana ka lungapaga ra lamarea ke maisi ngamuga nge iau.

³¹ Na ke role kau roma, ‘Kornilius, Nutu ke longe kavanga rae one ba ke matea kumangnga ae one ino kalaulaue ra sillolo.

³² Na ngo ba'e ragau palu tae Iopa ta ri ravung-galiunge agau a giana nge Saimon oreke patoe kae Pita. I ke mommo kala nga agau te a giana nge Saimon ora i a agau e kumkuma ka oru palu ka bulmakau patunama. Ba bale ae agau laeala ke momo nga pelau kaona.’

³³ Minmina na iau ka ba bolvole ta one atung. Ba ka lomangngpe kone ino longo ta pangamologa na ko atu. Na sonrau mangng kinung ka momo ikia ngamuga nge Nutu raguna ta baina mangng nga longe orume kinung rae Nutu bapaga one ki ta one rolenge rea te mangng.”

Ragau Ra Sana Ri Ra Iura Keke Longe Pangamologa E Pe E Te Iesus

³⁴ Nae Pita ke paturu ta pangamologa roma: “Sonrau na iau ka laumatana tapu roma, nga Nutu kelangana ka ragau ka sana agau te ngailu nga agau tetoto.

³⁵ I ke ngatakalkale ragau karolu re nga magame kinung reke matautaue beke bavaia bainga reke pepe.

³⁶ Miau ka lomiamatana ka pangamologa e pe a Nutu ba kia ta re ngae Israel. Pangamologa laeala ke turulomatana ta inae Nutu pataramasia ragau kala nge i kurumea lopatokona ae ri te Iesus Karais ora kana ka gingginga e ngailu raumana nga ragau kinung.

³⁷ Ka lomiamatana ka oraeala e bollau raumana e lele nga iname ngallo nga Iurea. Ke paturu ngae Galili ngarume nga Ion pulingmalagangana ka pangamologa a kanna e ta pangamago.

³⁸ Iau ka rorolea pangamologa re te Iesus e ngae Nasaret inae Nutu paponue kae Kannu E Tupu ba gingginga. Bae Nutu ke momo kala nge i, minmina na i ke taliu ta iname ka kumangngana e pe. Ba ke papea ragau karolu ra Satan lau rea ka ginggingana.

³⁹ “Ba mangng ka keke orume kinung rae Iesus kuma ki ngallo nga Ierusalem ba nga maga patoto rae Iurame ka matamangng kanname. Na ri keke katupite nga maiskovu na ke mate,

⁴⁰ avae Nutu ke pasigipage nga mateng ka kae a mologi na ke pakela mangng kia.

⁴¹ Ragau karolu ke sane ke kele, ava mangng ra mangng ra ragau rae Nutu toro mangnga ta kelange kumangngana ka matamangng kanname, mangng ka kele. Ba mangng ka kani ba ka inu kala nge i ngarume nga sigingpagangana nga mateng.

⁴² Nae Iesus ke bapaga mangng ta pulingmalagange pangamologa e te i ta ragau ba ta turunglomatana roma, ka i a agau orae Nutu pulia ta i kalingnanange reke momo mauli ba reke mate.

⁴³ Ba ragau reke toe Nutu kaona kinung re pala keke tuture Iesus roma, ragau kinung ra loreapatokona te i keke la ravunge Nutu osungrurungana ka baingarea reke sosoali ka gingginga e momo nga Iesus giana.”

⁴⁴ Ka inae Pita pamolloga minmina tale nae Kannu E Tupu ke lele nga ri kinung reke longlonge Pita pangamologangana.

⁴⁵ Ba ra lopatokonakana ra ri ra Iura reke atukurumea Pita keke kallo inae Nutu ke kelingia Kannu E Tupu nga ra nginngina ra sana ri ra Iura bole.

⁴⁶ Ta ri keke longlongo rea ineke pamolloga ka kaling matantana. Ba keke rorolea pangamologa re ta Nutu kumangngana onreke bollalau raumana.

Nae Pita ke role roma,

⁴⁷ “Ka sana agau te nge bokale ra kokorai ta ri manereasa ravunge pangamagoe. Ri keke rave Kannu E Tupu base ina ita ka rave mana.”

⁴⁸ Minmina na i ke bapaga ta ri ngeke rave pangamagoe nga Iesus Karais giana. Na ngarume

na keke ballage Pita ta i momong kala nge ri ka kae palu.

11

Pita Ke Ture Kumangngana Ta Iura Re Ngae Ierusalem

¹ Na aposelme kala nga ra lopatokonakana pattoto nga iname kinung ngae Iurea keke longe ina ra sana ri ra Iura ke ngatakale pangamologa ae Nutu kanna.

² Ka baina ka inae Pita loapatae tae Ierusalem, na ra lopatokonakana ra ri ra Iura keke rolelage Pita raguna

³ roma, “Ko loa o momo kala nga ragau re sane ke tototaliue mirareame, ba ko kani kala nge ri.”

⁴ Avae Pita ke paturu ta turungpota ka pallangana ka orume kinung reke lele roma:

⁵ “Iau ka mommo nga maga kunna e bollau ae Iopa, ba ka ina kavkava na iau ka kele kelanga te. Ka kele oru a sinna ma malo e bollau eke kamopite nga siuname ka ri tugulu beke toatatape lagape. Na oraeala ke atupisigi te iau.

⁶ Ka ina iau kelalu lakallo, na ka kele posi re nga mogalo laekia e ngape ra kaereame ka ri tugulu, ba posi ra pinolo, ba kalipome, ba manu reke lolo nga tava.

⁷ Ngarume na ka longe kaling ine role pakau roma, ‘Pita, sigipaga, ngo balia kanga te ba ngo kania.’

⁸ “Ava iau ka ale roma, ‘Ke sa Avolau! Ke parototokala ta mangng kaninge otte nga oru nginngina. Ba iau ka sana pulia otte e parototokala ta mangng kaninge nga kaogu ka kae te.’

9 “Na kaling ke pa nga tava ba ke role ka rolengana a lua roma, ‘Sano ngo patomukukala ka ora Nutu palellepa'e tapu.’

10 Oru nginngina keke lele pa mologi, na ngarume na keke utupataea orume kinung lakailu muni ta tava.

11 “Ka panna inaeala mana na pana mologi re ngae Sisaria eke ba rea te iau keke lele nga bale a iau mommo ngia.

12 Nae Kannu E Tupu ke role kau roma, ‘Sano ngo malai ta loangakurume rea.’ Ba ra kakai ka ri lima ba kena keke loakurume iau bole, na mangng kinung ka lu lakallo ta bale ae Kornilius.

13 Na i ke turu paka mangng ka ine kele anggelo e lele nge i nga bale ka rolengana kia roma, ‘Ngo ba tae lopa na ngeke atu kae Saimon eke patoe kae Pita.

14 I ke la turunge pangamologa te one ta baina nga lomiamatana ka pengamiaungana. Nae Nutu ke la ravunglele one kala nga rakone memena kinung.’

15 “Na ka ina iau paturu ta pangamologa te ri, nae Kannu E Tupu ke lele nge ri. Ba lelangana ka tongana kena mana ma ine lele nge ita nga orume pangaturungarea.

16 Na iau ka laukalipage orae Iesus Avolau role te pala roma: ‘Ion ke pamagoe ka me, avae Nutu ke la pangamagoe miao kae Kannu E Tupu.’

17 Minmina na kelangaungana kae Nutu tungngana kae Kannu E Tupu ta ra sana ri ra Iura ka tongana kena mana ma tungngana kia te ita ka ina ita lorapatokona te Iesus Karais. Ba iau ka

sana kau gingginga ta bongakale Nutu ngaroma i nge bai ta kumangng ka otte.”

¹⁸ Na ka ineke longe ollaeala na keke malo, ba keke kalapage Nutu ka rolengarea roma, “Ke kela basema Nutu ke papanau ka pamau ta ra sana ri ra Iura, ta baina ri bole ngeke pulavalakale baingarea reke sosoali na ngeke rave mauling.”

Ra Lopatokonakana Reke Momo Ngae Antiok

¹⁹ Na ragau keke pamiralalia ra lopatokonakana ngarume nga Iurame balingpunu ngareangana kae Stepan. Minmina na ri keke ka kalaoveka ba keke loa tae Ponisia, bae Saipras, bae Antiok. Ba keke tuture pangamologa e te Iesus ta Iurame kasikerea.

²⁰ Ava ra lopatokonakana palu re ngae Saipras bae Sairin keke loa tae Antiok, na keke paturu ta turunge pangamologa e pe e te Iesus Avolau ta ragau ra sana ri ra Iura reke pamologa ka kaling ae Girikme.

²¹ Bae Nutu ginggingngana ke momo kala nge ri. Minmina na ragau papatu keke kampiliu, na keke lele ra lopatokonakana te Karais a i ae Avolau.

²² Ba ra lopatokonakana reke momo ngae Ierusalem keke longe pangamologa e ta ollaeala, na keke ba'e Barnavas tae Antiok.

²³ Ba ka ine lele ba ke keke inae Nutu kavitule ragau raumana, na i ka lonasereng ba ke role kerea ta ri ngeke momogingging nga lopatokona a ri e te Iesus Avolau ka lorea iname kinung.

²⁴ Bae Barnavas ka i a agau e pe ore ponu kae Kannu E Tupu ba lopatokona, ba ragau papatu keke lele ra lopatokonakana te Karais Avolau.

²⁵ Ngarume nae Barnavas ke loa tae Tarasus ta silinge Sol.

²⁶ Ba ka ine kalipa kia, na i ke loa kia tae Antiok. Minmina nae Barnavas riluae Sol keke mommo kala nga ra lopatokonakana te Karais. Ba keke palomatantane ragau papatu ka pesingmatana kena bavakena. Ba gia ae Kristen* oreke patoe barangalele rae Iesus kanna kia ke lele kapunu ngae Antiok.

²⁷ Ka kae nginngina na ragau reke toe Nutu kaona palu keke sopisigi ngae Ierusalem, ba keke loa tae Antiok.

²⁸ Na te e nge ri a giana nge Agavus ke maisi. Nae Kannu E Tupu ke pasigipage lona ta i turungpota pala ka osangana e bollau ine nge sasa ta magame kinung nga mogalo laekia e ngape. (Ba osangana laeala ke lele ka kaomannangana ka inae Kalaurius kelapatali tae Rom.)

²⁹ Na barangalele rae Iesus kanna ka kanrea pangamologa kena mana ta kenakena nge ri nge rave lollokanna palu nge i kurumea kelangana ka oru nga kanna. Na nge tungu rea ta kalaunge ra lopatokonakana pattoto reke momo nga Iurea.

³⁰ Minmina na keke ravu kinunge lollokanna nga kanrea. Na keke tungu rea te Barnavas riluae Sol ta baina ri ngeke loa ki ta re kapunu nga ra lopatokonakana nangina.

12

Pita Lelengmalagangana Nga Pulangkala

* **11:26:** Gia laekia ae “Kristen” ka mirana roma “agau orae Karais”.

¹ Ka kae nginngina na agau ore ngae Rom e kelapatali ta inaeala a giana nge Eroto ke laue ra lopatokonakana te Karais palu ta baina i baingasoali rea.

² Ba i ke role ta te e nga baling nge balipune Ion teiteikia ae Iems ka naeva.

³ Ba ka inae Eroto kele Iurame loreaserengn-gana ka ollaeala, na i ke patavale baingana tetoto e soali kala nga baingana laeala ine laue Pita bole. Ba ollaeala ke lele ka kae re nga kaning e bollau reke pato rea ka Kaning E Bollau E Nga Berete A Sana Kana Isi.

⁴ Ngarume ka inae Eroto laue Pita tapu, na i ke tunge ta galiaume ka ri tugulu re nga baling ta ri kelangapatali te i ngallo nga pulangkala. Ba nga galiau kenakena nginngina ka pana tugulu tugulu re nga baling keke momo. Nae Eroto ka lonavavai roma, ngarume nga Paska, na i nge ravumalage Pita lagapotu nga pulangkala ta pangamaisinge nga kalingnana nga ragau ragureame.

⁵ Minmina na ra balingkana keke kelapatantali te Pita ngallo nga pulangkala lona. Ava ra loreapatokona te Karais keke kavkave Nutu raumana te Pita.

⁶ Ka rigo pala ta Eroto loanga kae Pita ta kalingnana, nae Pita ke kenrarau ngaliua nga pana lua re nga baling karea panna. Keke samapite ka oalo lua reke gingging raumana, ba ra kurtalingling keke kelapatali gingging nga pulangkala kana savanau kaoname.

⁷ Na ka pannasa mana na anggelo te ae Nutu ke lele, ba olamana te ka lamana ngallo nga pulangkala bilingana orae Pita momo ngia. Na

anggelo laeala ke pangoe Pita ka tavalangpangan-gana kia nga liuna puna. Ba ke role kia roma, “Sigipaga bolvole!” Na onreke samapite Pita kamana ganname keke marula ka pungapisigin-garea.

⁸ Na anggelo laeala ke role kae Pita roma, “Ligopita one ba ngo samapite kesingsilagi rae one.” Ba ka inae Pita kuma minmina tapu, na anggelo laeala ke role kia roma, “Lulupita one ka lungapaga ae one e ngapotu, na ngo atu kurume iau.”

⁹ Minmina na anggelo laeala ke taoamuga kae Pita ta i lelengmalaga nga pulangkala. Avae Pita ka sana lonamatana roma, oru ra i kelkela rea keke umma ta leleng ka kaomannmannangana. I ke roma i e kelkele kelanga te mana.

¹⁰ Ri luae anggelo keke kavesia ra kurtalingling re kapunu, na keke tao eke kavesia na nga lua bole. Ngarume na keke lele nga savanau kaona e gingging raumana ore kelakale maga kunna e bollau. Na savanau kaona laeala ke pulapatali mana me i, na keke lelemalaga. Ba ka ineke tao lagatauga isura nga pamau te tapu, na ka pannasa mana na anggelo laeala ke ka'e Pita.

¹¹ Na ka panna laeala mana nae Pita ka lonamatana ka ore lele. Na ke role ngallo nge i muni roma, “Ikia na ka laumatana roma, ollaekia ka kaomannmannangana kia. Nutu ke ba'e anggelo ae i ta ravunglelele iau nga Eroto kamana ba nga orume kinung ra ragau rae iau ra Iura ke bai ta kumangng ki ta baingasoali iau.”

¹² Ka ina i lonamatana ka ollaeala minmina, na i ke loa ta bale ae Maria a i ae Ion oreke patoe

kae Mak naname. Ba ragau papatu keke katukala ngallo nga bale laeala, ba keke kavkave Nutu.

¹³ Ka inae Pita piragrafi nga biunga e ngapotu, na akumangngatulu te ora malaui a giana nge Rota ke atu ta lonamatanangana ka piraging laeala.

¹⁴ Ba ka ine longopatokone Pita kalingngana, na i ka lonapogo ta pulangpatalinge biunga ka serengngana. Ava ke piragaliu lakallo muni na ke turu roma, “Pita iao e maisinsi apotu!”

¹⁵ Na keke ale roma, “Ko biririu!” Ava i ka kaonagina raumana roma, pangamologa a kanna ka kaomanna kia. Minmina na keke role roma, “Ka i a anggelo ae i nanguni!”

¹⁶ Avae Pita ke piragrafi tale ba ka ineke pula-patalia biunga, na keke keke ka kalinglo ngareangana kia.

¹⁷ Minmina nae Pita ke parulu rea ka kamana, na ke panana rea ka Nutu ravungmalagangana kia nga pulangkala. Ba ke role kerea roma, “Ngaka ture oru nginngina te Iems kala nga ra lopatokonakana.” Ngarume na i ke ka rea, na ke loa ta inte toto.

¹⁸ Ka sinro nara balingkana reke kelapatali te Pita ine mommo nga pulangkala tale ka lore-atangtang ba keke matautau. Ba keke palibalaglaga rea roma, “Pita ke mom aetai?”

¹⁹ Ba ka inae Eroto role ta ri siling te Pita nga iname, na ke sane ke kalipa kia. Minmina nae Eroto ke role kerea ta ri atung ka ra kurtalingling, ta baina i nge ballagapita rea ka orume. Nae Eroto ke bapage ragau ta ri ngeke sapune ra kurtalingling nginngina.

Eroto Ke Mate

Ngarume nga ollaeala nae Eroto ke ka'e Iurea, na ke momo ka kae palu ngae Sisaria.

²⁰ Bae Eroto ka iukia raumana ka re ngae Taia bae Sairon. Minmina na ragau palu nge ri keke pulisivala kinung, na keke bai ta loanga ta ri pangamologa kala nge i. Ba pala ta ri loanga, na keke kiue agau a giana nge Balastus ora i a barangalele te nga bale a kelangpatali ta i kalaunga rea. Ngarume na keke loa te Eroto, ba keke ballage ta i nge rongo ka iukiangana nge ri kurumea, maga kunna nga ri keke ravu karea kaning nga mogalo ina rae kelangpatali.

²¹ Na ka kae ae Eroto pulia ta i pangamologa, na i ke lupage lungapaga ae i a kelangpatali, ba ke tarapai nga tarang ae i e nga kelangpatali. Minmina na i ke role ka pangamologangana ta ragau.

²² Na ri keke rereli ka rolengarea roma, “Ka sana agau pamolloga ikia. Ka i a nutu te.”

²³ Na ka pannasa mana na angelo te ae Nutu ke tavala pisigia Eroto lagape. Na mue reke sisina keke kania mirana na ke mate. Ollaeala ke lele nga ina i ke sane alapage Nutu, ava ke bai ta ri ngeke alapage i muni.

²⁴ Ava ragau papatu keke longlongo ba ka lore-apatokona ta pangamologa ae Nutu kannu.

²⁵ Ba ka inae Barnavas riluae Sol ke rongo ka kumangngarea ngae Ierusalem tapu, na keke rave Ion eke patoe kae Mak, ba keke ka'e Ierusalem na keke galiu tae Antiok.

13

Keke Ba'e Barnavas Riluae Sol

¹ Na ragau reke toe Nutu kaona palu ba ra pangalomanakana palu keke momo kala nga ra lopatokonakana te Karais re ngae Antiok. Ba giareame roma: Barnavas, bae Simeon eke patoe kae Saisainga, bae Lusius e ngae Sairin, bae Sol, bae Manean (a i a lala ae Eroto a i a kelangpatali).

² Na ka ineke kalapagpage Nutu ba keke kuriri ta kaning, nae Kannu E Tupu ke role kerea roma, “Miau ngaka tore Barnavas riluae Sol ta ri kumangng ka kumangng a iau pulia ta ri kumangnga kia.”

³ Ngarume ka ineke kave Nutu beke kuri ta kaning tapu, na keke ulopaia kamareame nge ri. Na keke ba rea eke loa.

Barnavas Riluae Sol Keke Loa Tae Saipras

⁴ Nae Kannu E Tupu ke ba'e ri pana lua pisigi tae Selusia nga pelau kaona. Na ngarume na keke tae nga mono te ba keke loa ta nuta a giana nge Saipras.

⁵ Ba ka ineke lele nga maga kunna e bollau a giana nge Salamis, na keke pulimalage pangamologa ae Nutu kanna ngallo nga sinagog rae Iurame. Bae Ion eke patoe kae Mak ke momo kala nge ri ta i kalaunga rea ka kumangng.

⁶ Keke pature taongarea nga nuta laeala bavana te, na keke tao bavakena eke lele nga nuta bavana tetoto nga maga kunna e bollau a giana nge Papos. Na keke lele nga Iura te ora i a masingkana a giana nge Bara-Iesus. I ke momo nga maga

kunna laeala e bollau ba ka i a poropet a goanga te.

⁷ Ba i ka kolingana nga agau e kelapatantali ta porovins laeala a giana nge Sergios Paulus. Na ka kae te na kelangpatali laeala ora i a agau a kana ka lomatana e pe ke ba ta Barnavas riluae Sol ta ri atung te i, ta baina i nge longe pangamologa ae Nutu kannu.

⁸ Ava masingkana laeala a giana nge Bara-Iesus ora Girikme ke patoe kae Elimas ke sanangkala rea. Ba i ke amva ta pangataopange kelangpatali ta baina i nga manenasa lonapatokona te Iesus.

⁹ Minmina nae Sol oreke patoe kae Pol ke ponu kae Kannu E Tupu, na i ke kelananne masingkana laeala ba ke role kia roma,

¹⁰ “Ka one ae Satan goe ae i. Ba ka one a agau e sanangalle oru reke pepe kinung! Oru matantana re nga goanga ba patungtaonga keke ponu nge one. Ba one ko rorole roma, pangamologa e te Nutu ora kaomannmannangana kia ka i a goanga.

¹¹ Gialgiala nae Nutu ke la ulonge kamana nge one na matang kanname keke la sunga, ba ko sono la kelange kae lamana ka kae palu.”

Na ka pannasa mana na osuguna ke silaukale masingkana laeala matana kanname. Na i ke kalisangsango ka silingpagangana ka agau te ta utunglalange ka kamana.

¹² Ba ka ina kelangpatali kele ollaeala e lele, na i ka lonapatokona ka kalinglongana ta pangalomatana e te Iesus Avolau.

Barnavas Riluae Pol Keke Pulimalage Pangamologa Ngae Antiok Ngallo Ngae Pisiria

13 Nae Pol kala nga balingana memena keke taepatae nga mono ngae Papos, na keke loa eke so ngae Perga ngallo ngae Pampilia. Avae Ion Mak ke ka rea nga inaeala, na ke galiu tae Ierusalem.

14 Na keke ka'e Perga ba keke lele nga maga kunna e bollau a giana nge Antiok ngallo ngae Pisia. Ba ka kae a Sabat na keke lu lakallo ta sinagog, ba keke tara kala nga ragau.

15 Ngarume nga patongareangana ka pangamologa ina palu nga Bangapaga Rae Moses Kanna ba nga Panga Rae ragau reke toe Nutu kaona Kanrea, na re kapunu nga sinagog keke ba'e agau ka pangamologa te Pol riluae Barnavas roma, "Kolime, ngaroma nga kanmiau pangamologa ta pangagingginge ragau, na ngaka role kerea ki."

16 Minmina nae Pol ke meisi na ke parule ragau ka kamana, ba ke role roma, "Miau ra Iura ba miau ra sana miau ra Iura raka kalapagpage Nutu, ngaka longo nasai!

17 Nutu a i ae Nutu orae ragau re ngae Israel ke tore sisiukita memena, ba i ke papapatue ragau ka ineke mommo ngae Isip. Ngarume na i ke taoamuga kerea lagapotu ngae Isip ka ginggingngana e bollau.

18 Ri keke longosasa raumana te Nutu ngallo nga ina a sana ragau ke momo ngia ka pesingmatana ka ri base ma giaukaina lua, ava i ke sane ka rea.

19 Ba ngarume, ka ine kauue galiau ka ri lima ba lua ngae Kenan tapu, na i ke patare ragau rae i ta baina ri kala nga sivurea memena re ngarume nga karea ka mogalo ina nga ra nginngina. Oru

nginngina kinung keke rave pesingmatana ka ri base ma 450.

²⁰ “Ngarume nga oru nginngina nae Nutu ke tunge ra kalingnanakana te ri ta ke lele nga kae rae Samuel a i a agau e toe Nutu kaona.

²¹ Ba ka ineke ballaga ta karea kelangpatali te, nae Nutu ke tunge Kis tuna ae Sol e nga galiau ae Bensamin te ri. Nae Sol ke kelapatali te ri ka pesingmatana ka ri giaukaina lua.

²² Ngarume, ka inae Nutu saupatali kae Sol tapu, na i ke pulia Revit ta i a kelangpatali ae ri kanna. Bae Nutu ke bai ka rolengana e te Revit roma, ‘Iau ka kele Revit a i ae Iesi tuna. Ka i a agau ora iau materaumane, ba ka i a agau e la loanga kurumea laumatenganame mannangana.’

²³ “Na nge Revit sivuna memena, Nutu ke atu kae Iesus a i ae Aravulelekana ta re ngae Israel kurumea patongkalangana te sisiukerea memena.

²⁴ Ba pala ta Iesus pangaturunge kumangng a kanna, nae Ion ke pulimalage pangamologa ta re ngae Israel ta ri ngeke pulivalakale baingarea reke sosoali na ngeke rave pangamagoe.

²⁵ Ba ka inae Ion lele kokoro ta kumangng a kanna rongana na i ke rorole roma, ‘Kaka roma iau a tai? Ka sana iau a agau laeala aka momalla te i. Ke sa. Ava ngaka longo nasai. Agau te ke la atung ngarume nge iau, ba ka sana iau a agau te mannangana ta baina iau nga pole oalo nge nga kesingsilagi rae i.’

²⁶ “Kolingau memena, miau ra Abaram sisivuna memena ba miau ra sana miau ra Iura raka kalapagpage Nutu, Nutu ke ba ka

pangamologa laekia e ta kumangngana e nga ravunglelenge ragau te ita.

²⁷ Ava ragau re ngae Ierusalem ba reke taoa-mugmuga kerea ke sane ke kelapatokone Iesus roma, ka i ae Aravunglelekana ae Nutu ba'e. Ba ka ineke ba'e Iesus ta i mateng, na keke kumkuma kurumea ragau reke toe Nutu kaona pangamologa nga kanrea re pala ra ri ke patpato rea ka Sabatme kinung.

²⁸ Ri ke sane ke kalipa ka otte e soali nge i ta ri pulinge nga mateng, ava keke ballage Pilatus ta balinge na ke mate.

²⁹ Ngarume nga kumangngarea ka oru nginngina kinung base Lau Ae Nutu Kanna ine role te i, na keke paupisigia lagape nga maiskovu, ba keke pullue ka pakenongarea kia ngallo nga o a i a lollo masina.

³⁰ Avae Nutu ke pasigipage nga mateng.

³¹ Ba ka kae papatu na i ke lele nga ragau ra ri keke ke tatao kala nge i nga kumangngana e paturu ngae Galili be lola tae Ierusalem. Ba sonrau na ra nginngina reke keke ka matarea kanname keke tuture ta ragau rae ita re ngae Israel.

³²⁻³³ “Na mangng ka momo nakai ta turunge pangamologa e pe te miau roma: Oru rae Nutu patokala ta i tunga rea te sisiukita memena, i ke kuma ki nge ita ra sivurea memena ine pasigipage Iesus nga mateng. Bae Nutu ke role minmina ngallo nga Baunga A Kalangapaga a lua ine rolea pangamologa e te Karais roma:

“ ‘Ka one a tugu;

sonrau na ka goe ae iau nge one.’

³⁴ Nutu kumangngana ine pasigipage Iesus nga mateng ba sane nge mate muni ka ora kaoman-nmannangana kia. Ba pangamologa ae Nutu kanna ke role minmina ine role roma:

“ ‘Iau ka la kavingtulu one ka kavingtulu reke tupu ra iau patokala ki pala te sisiukone ae Revit.’

³⁵ Ba Baunga A Kalangpaga tetoto ke role minmina bole roma:

“ ‘One ko sano la ulonge Agau Ae One E Tupu ta i bonang.’

³⁶ “Na ka inae Revit rongotapu ka Nutu lonangana re te i ore nga momongana nga mogalo laekia e ngape, na i ke mate. Na keke talue kala nga sisiukia memena, ba mirana ke bona.

³⁷ Avae Iesus orae Nutu pasigipage nga mateng mirana ke sane bona.

³⁸ “Minmina na kolingau memena, iau ka bai ta miau nga lomiamatana roma, nga Iesus matengana nga maiskovu miau kaka kele pamau e ta kangapatali nga kalingnana ae Nutu.

³⁹ Bangapaga ae Moses kanna ka sana kana gingginga ta kalaunga miau ta kange kalingnana laeala e bollau, ava agau a lonapatokona te Iesus ke ka'e kalingnana tapu.

⁴⁰ Minmina na miau ngaka ella miau masi nga baina oru ra ragau reke toe Nutu kaona ke role tao pala sane ngeke lele nge miau ka ineke role roma:

⁴¹ “ ‘Miau ra kaningpekana kae Nutu, ngaka longo nasai! Ngaka mate nga kalinglo ngamiaungana!

Iau ka role minmina kurumea, iau ka la kumangng ka kumangnga te nga kae ra miau ka momo ngi nga mogalo e ngape, ba nga ina agau te nge panane kumangng laeala te miau, na ka sana la lomiauapatokona te.’ ”

⁴² Na ka inae Pol riluae Barnavas ke loa eke lelemalaga nga sinagog, na ragau keke ballage ri pana lua ta ri kangagaliu ta baina ri ngeke turu pakerea ka oru nginngina muni ka kae a Sabat tetoto.

⁴³ Ngarume, ka ina ragau ke kapatalia katungkala nga sinagog tapu, na Iura papatu kala nga ragau ra sana ri ra Iura aveke rave lopatokona orae Iurame keke tao kurumea Pol riluae Barnavas. Minmina na ri pana lua keke pamologa te ri, ba keke pangingingi rea ka rolengarea kerea ta ri ngeke maisi gingging nga lonana ae Nutu ka kaeme kinung.

⁴⁴ Ka kae a Sabat tetoto na kokoro ta ragau kinung re nga maga kunna laeala e bollau keke ginu ta baina ri ngeke longe pangamologa ae Nutu kanna.

⁴⁵ Ava ka inae Iurame ke kele maluame, na keke kelalele raumana ba keke sanangalle Pol pangamologangana, ba keke rorolebainga kia.

⁴⁶ Nae Pol riluae Barnavas ke sane ke matau rea. Minmina na keke ala rea roma: “Nutu ke role ta mangng nga pulimalage pangamologa a kannu te miau ra Iura kapunu. Ava miau kaka tangulelea ba kaka pakosining ka miau muni roma, ka miau ra ragau re sane ke pepe ta ri ravunge mauling e nga momong passavele. Minmina na mangng ka la loanga ta ra sana ri ra Iura.

⁴⁷ Iau ka role minmina kurumea, bangapaga ae Nutu tunge te mangng ke role roma:

“‘Iau ka puli one ta one a olamana ta ragau ra sana ri ra Iura,
ta baina pangamologa e ta Nutu ravunglelengana ka ragau nge loa ta iname kinung nga mogalo laekia e ngape.’ ”

⁴⁸ Ka ina ragau ra sana ri ra Iura ke longe pangamologa laeala, na ri ka loreasereng raumana ba keke alapage pangamologa ae Nutu kanna. Ba ragau kinung ra Nutu toro rea ta ri ravunge mauling e momo passavele ka loreapatokona.

⁴⁹ Na pangamologa e te Iesus ke sasa ta iname karolu nga inaeala.

⁵⁰ Ava Iurame keke bupage re kapunu nga maga kunna laeala e bollau kala nga ravale ra kilipukana reke kavkave Nutu ae Iurame. Minmina na keke bai ka ragau ta ri ngeke pamiralalia Pol riluae Barnavas, ba keke taomalaga rea nga ine nge ri.

⁵¹ Ka binae Pol riluae Barnavas keke tutulole magavusa nga kaereame ma panaunga roma, bainga laeala a ri ke baia ke soali. Na keke loa tae Aikoniam.

⁵² Ba barangalele rae Iesus kanna keke ponu kae Kannu E Tupu ba serenga.

14

Keke Pulimalage Pangamologa Ta Re Ngae Aikoniam

¹ Ngae Aikoniam nae Pol riluae Barnavas ke taolu kinung ta sinagog orae Iurame, na pangamologangarea ke ravu masia ragau loreame.

Minmina na papatu ra Iura ba nanga sana ri ra Iura ka loreapatokona.

² Avae Iura ra sana omorea ta ri longnga keke kantotolea ra sana ri ra Iura ta baina nga siare-alali kae Pol riluae Barnavas.

³ Na ri pana lua keke mommo nga inaeala ka panna e gavili, ba ri ke sane ke matautauae ragau ka ineke pulimalaglage pangamologa ka Iesus Avolau ginggingngana. Bae Avolau ke papota roma, pangamologangarea e ta lopengana ae i a i tungumane ka kaomannmannangana kia ka ine kumkuma ka killa reke bollalau ba oru reke gingging ka kamareame.

⁴ Ava ragau re nga maga kunna laeala e bollau keke kalipala rea. Na palu keke momo ta Iurame ba palu keke momo ta aposelme.

⁵ Ngarume na ra sana ri ra Iura ba Iura palume kala nga reke taoamugmuga kerea keke kalipakao ta ri baingasoalinge aposelme ba tamaling rea ka lollome.

⁶ Ava ka ina aposelme loreamatana ka ollaeala na keke ka ta maga kunna reke bollau ae Listra bae Rereve ngallo nga porovins ae ngae Likonia.

⁷ Na keke umma ta pulingmalagange pangamologa e pe e te Iesus Avolau nga inaeala.

Keke Pulimalage Pangamologa Ta Re Ngae Listra Bae Rereve

⁸ Na ngallo ngae Listra ka apanung te a kaena mate ora naname toapisigia ka kaena matengana ba ke sene tatao.

⁹ Ba apanung laeala ke tattara ba ke longlonge Pol pangamologangane. Minmina na ka inae

Pol kela tupu te i ba ke kele lopatokona ae i ta i penga,

¹⁰ na i ke kiu kaligi te i roma, “Ngo meisi ka kaengme!” Ka baina apanung laeala ke tugutao ka maisingngana, ba ke paturu ta i taonga.

¹¹ Na ka ina maluame ke kele ollaeala a Pol kuma kia, na keke paturu ta kiunga ka kaling ae Lukaoniameroma, “Nutume keke atupisigi te ita ka sinrea ma ragau!”

¹² Minmina na keke patoe Barnavas kae Sus ba keke patoe Pol kae Eremes ta Pol ke taoamugmuga kerea ka pangamologa.

¹³ Na bale ore nga ragau kalangapagange nutu laeala ae ri a giana nge Sus ke momo ngapotu nga maga kunna laeala e bollau. Ka baina piris orae Sus kannake loa ka bulmakaume ba pailli lugureame ta maga kunna kana savanau kaona, ba i kala nga maluame keke bai ta balinge posi nginngina ta baina ri alangpagange aposelme ki.

¹⁴ Ava ka inae Pol riluae Barnavas ra ri ra aposelme ke longe ineke bai ta kumangng minmina, na keke pallamoe lungapaga nga ri ba keke piralu lakallo ta maluame. Na keke reli ka rolgengarea roma,

¹⁵ “Rapanung, manemiausa kumangng ka ol-laekolong! Ka sana mangnga ra nutu. Ke sa. Ka mangng ra ragau mana basa miau. Ba mangng ka pulimalaglaga pangamologa e pe e te Iesus Avolau, ta baina miau ngaka pulivalakale nutu ra sana maulingarea, na ngaka kavkave Nutu e momo mauli. Ka i a Nutu e pulia maga ba tava ba pelau ba oru kasaunsauna reke momo ngi.

16 Ka kae re pala na i ke sane bototalle ragau ra sana ri ra Iura ka ineke tatao ka loreapogongana kia.

17 Ava i ke momo tale ba ke sane pakokoea i muni. I ke pakosininge lonana ae i ine tungtunge kue e pa nga tava te miau ba kaning rae miau kurumea kae nga kaning lelangareangana. Ba i ke paponue lomiauume ka serenga.”

18 Aposelme keke ture pangamologa nginngina te ri, ava maluame keke gingging raumana tale ta ri balinge posime ta baina ri alangapaga rea ki.

19 Avae Iura palu reke pa ngae Antiok bae Aikoniam keke ute maluame ta ri kesingkurume rea. Minmina na keke tamalia Pol ka lollome, ba keke utulale lagapotu nga maga kunna e bollau. Na ri ka loreangana roma i e mate tapu.

20 Ava barangalele rae Iesus kanna keke meistaliue Pol, na i ke sigipaga ba ke galiu muni ta maga kunna laeala e bollau. Na ka kae e ngarume na i kala nge Barnavas keke loa tae Rereve.

Pol Riluae Barnavas Keke Galiu Tae Antiok Ngallo Ngae Siria

21 Nae Pol riluae Barnavas keke pulimalaglage pangamologa e pe e te Karais ngallo nga maga kunna laeala e bollau. Minmina na ragau papatu keke lele ra barangalele rae Karais kanna. Ngarume na keke galiu tae Listra, bae Aikoniam, bae Antiok.

22 Na keke umma ta pangagingginge barangalele rae Iesus kanna nga maga nginngina, ba keke pasiangge loreame ta ri taonga nga lopatokona ae ri palimule. Ba keke rorole kerea roma, “Ita ngaka taolu nga maenang papatu

pala, ba ngarume na ita kaka la loangalu ta Nutu kelangpatalingana.”

²³ Keke role minmina ba ngallo nga ra lopatokonakana ginungarea kenakena Pol riluae Barnavas keke pulia palu nge ri ta ri taongamuga kerea. Ba ngarume, ka ineke kave Nutu ba keke kuri ta kaning tapu, na keke ulo rea nga Iesus Avolau ae ri a loreapatokona te kamana.

²⁴ Ngarume na keke taopale Pisiria, na keke lele nga porovins e ngae Pampilia.

²⁵ Ba ka ineke pulimalage pangamologa ta re ngae Perga tapu, na keke loapisigi tae Atalia.

²⁶ Ba ngarume muni na keke tae nga mono, ba keke galiu tae Antiok. Ba Antiok ka i a maga laeala ore pala nae Nutu lonana ae i pulia Pol riluae Barnavas ta ri pangaturunge kumangng laeala ngia. Ba sonrau keke rongopatapu kia.

²⁷ Ka ineke lele beke kiukinunge ra lopatokonakana te Karais, na keke paturu ta turunge orume karolu ra Nutu kuma ki nge ri. Ba keke ture inae Nutu pulapatalia biunga ta baina ragau ra sana ri ra Iura ngeke lu ta lopatokona e te Iesus.

²⁸ Na keke momo ka panna e gavili nga inaeala kala nga ra lopatokonakana.

15

Aposelme Ba Reke Taoamugmuga Ka Ra Lopatokonakana Keke Katukala Ngae Ierusalem

¹ Na ragau palu reke pa ngae Iurea beke atupisigi tae Antiok keke paturu ta pangalomatange ra lopatokonakana roma, “Ngaroma

miau sana ngaka rave totongtaliu kurumea bangapaga ae Moses kanna, nae Nutu ale sane nge ravulele miau.”

² Avae Pol riluae Barnavas ka sana siareakena ka pangamologa laeala. Ka baina palingtete e bollau ke lele ngaliua nge ri ba ragau nginngina. Minmina na ra lopatokonakana ka kanrea pangamologa kena mana ta Pol riluae Barnavas kala nga ragau palu nge ri ngeke loapatae tae Ierusalem, ta baina ri ngeke loa ka palingtete laeala puna ta aposelme ba reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana.

³ Ka baina re nga kavang keke ba rea, na keke taopale Ponisia bae Sameria. Ba keke turu ta ragau re ngae maga nginngina ka ina ragau ra sana ri ra Iura ke kampiliu na ka loreapatokona te Iesus. Ba pangamologa laeala ke paserengea ra lopatokonakana raumana.

⁴ Ka ineke lele ngae Ierusalem, na ragau re nga ra lopatokonakana ginungarea ba aposelme kala nga reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana keke tagukama kerea. Nae Pol kala nga balingana memena keke turu te ri ka orume karolu ra Nutu kuma ki nge ri.

⁵ Ava ra lopatokonakana palu nge ri onre nga ginunga a Parisiome keke meisi, na keke role roma, “Ra sana ri ra Iura ngeke rave totongtaliu ba ngeke longo ta bangapaga rae Moses kanna.”

⁶ Minmina na aposelme kala nga reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana keke katukala kinung ta baina ri kelangalu ngallo nga palingtete laeala.

⁷ Ba ka ineke pamologa ka panna e gavili tapu,

nae Pita ke meisi ba ke role kerea roma, “Kolin-gau memena, miao ka lomiamatana roma, ka kae nginngina re nganige tapu nae Nutu ke puli iau ngaliua nge miao ta ra sana ri ra Iura ngeke longe pangamologa e pe e te Iesus ka kaogu, na nga loreapatokona te.

⁸ Bae Nutu a lonamatana sigisigi ka ragau loreame ke pakosininge lonangatangngana kerea ka ine tunge Kannu E Tupu te ri base ine tunge te ita.

⁹ I ke pakosining roma, ita bae ri kaka lele ra lopatokonakana nga gue kena mana ine palellepa'e loreame kurumea loreapatokonangana te Iesus.

¹⁰ Minmina na ke meimia na kaka bai ta avange Nutu ka ina miao ka bai ta ulonge maenang e nga loangakurumea bangapaga rae Moses kanna nga ra lopatokonakana? Sisiukita memena ka sana likirea ba ita bole ka sana likira ta tolonge maenang laeala.

¹¹ Ava lopatokona ae ita ke role roma, Nutu ravunglelengana kerea ka Iesus Avolau lopen-gana ae i a i tungumane ka tongana kena mana ma ravunglelengana kita.”

¹² Na ragau kinung reke momo nga ginunga laeala keke rulu mana ka ineke longlonge Pol riluae Barnavas ineke tuture killa reke bollalau ba oru reke gingging ra Nutu kuma ki nge ri ngaliua nga ragau ra sana ri ra Iura.

¹³ Ba ka ineke rongo ka pangamologangarea nae Iems ke role roma, “Kolingau memena, ngaka longo nasai.

¹⁴ Saimon Pita ke turu pakita tapu ta inae Nutu

paturu ta ravunge ragau rae i ngaliua nga ra sana ri ra Iura.

¹⁵ Ba ragau reke toe Nutu kaona pangamologangarea keke pali ngata ta pangamologa nginngina ngallo nga Lau Ae Nutu Kanna ineke role roma:

¹⁶ “Ngarume nga oru nginngina na iau ka la kangagaliu,
ba nga kumamuni ka Revit kelangpatalingana ore pupu.

Iau nga kumamuni ka malolongana,
na nge meisgingging muni,

¹⁷ ta baina ragau pattoto nga iname karolu ngeke kalipa kae Avolau,
ba ragau kinung ra sana ri ra Iura ra iau kiu rea ta ri ra ragau rae iau.

¹⁸ Nutu a i ae Avolau ore palomatane ragau ka oru nginngina pala nganige tapu ke role minmina.’”

¹⁹ Bae Iems ke role bole roma, “Minmina na nga kelangaungana ita sana ngaka palillia ragau ra sana ri ra Iura reke bai ta kamongpiliu te Nutu.

²⁰ Ava ita ngaka pa'e lau te ta roleng kerea ta ri manereasa kaninge kaning reke parototokala ra ragau ke tungu rea ma ri ra tunga ta nutu ra goanga. Ba ita ngaka role kerea ta ri manereasa kenong kala nga avale a sana i a nareapengana ba apanung a sana i a nareatale. Ba ta ri manereasa kaninge posi te ora agau pule ganna ba manereasa kaninge savalu.

²¹ Ita ngaka role kerea minmina kurumea, ragau rae ita keke pulimalaglaga bangapaga rae Moses kanna onreke rolea pangamologa ta oru

nginngina pala nganige tapu nga magame kinung. Ba keke patpatoe bangapaga nginngina ngallo nga sinagogme ka Sabatme kinung.”

Lau Eke Ba Kia Ta Ra Lopatokonakana Ra Sana Ri Ra Iura

²² Na aposelme ba reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana kala nga ragau karolu re nga ginunga ae ra lopatokonakana keke potopita ta ri pulinge ragau palu ngaliua nge ri, ta baina ri ngeke ba rea tae Antiok kala nge Pol bae Barnavas. Minmina na keke pulia pana lua nga reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana ra giareame nge Sailas bae Iuras a giana te muni nge Barasavas.

²³ Ba keke loa ka lau laekia kala nge ri ore role roma:

Mangnga ra kolingamiau memena ba ra aposelme ba mangng re kapunu nga ra lopatokonakana ka ba ka lau laekia te miau ra lopatokonakana ra sana miau ra Iura raka momo ngae Antiok, bae Siria, bae Silisia.

Mangng ka ba ka loserengngana te miau.

²⁴ Mangng ka longo roma, ragau palu re nge mangng ra mangng sana tunge potongome te ri keke bairaguso ka miau ka ineke pulia maenang nge miau ka pangamologangareame.

²⁵ Minmina na mangng ka siamangngkena ta mangng bange ragau palu te miau kala nge Barnavas riluae Pol pana lua ra mangng mate rea raumana

²⁶ ba ka onra ragau ke amva ta balingi rea ineke lolakurumea Avolau ae ita Iesus Karais.

27 Na mangng ka ba'e Iuras riluae Sailas ta baina ri ngeke role paka miau ta pangamologa kakai ka kaorea mannangana.

28 Kannu E Tupu bae mangng ka ngata ta mangng sana nga pulipaia maenang pattoto nge miau. Ava mangng ka bai ta roleng paka miau roma:

29 Miau manemiausa kaninge kaning onra ragau ke tungu rea ma ri ra tunga ta nutu ra goanga. Ba manemiausa kaninge savalu ba sana ngaka kania posi te ora agau pule ganna. Ba miau manemiausa kenong kala nga avale a sana i a namiaupengana ba apanung a sana i a nemiautale. Miau kaka la penga ngaroma miau sana ngaka baia bainga nginngina.

Iala mana.

30 Minmina na ragau ra ri ke ba rea keke loapisigi tae Antiok. Ba ka ineke kiukinunge re nga ginunga ae ra lopatokonakana tapu, na keke tunge lau laeala te ri.

31 Ba ka ina ri ke patoe, na ka loreasereng kumumea, lau laeala ke panginggia lorea raumana.

32 Nae Iuras bae Sailas ka ri ra ragau rae Nutu kaona bole, ka baina ri keke potangga beke pangingge ra lopatokonakana ka pangamologa ngareangana papatu.

33-34 Ngarume ka ineke momo ka kae palume nga inaeala tapu, na ra lopatokonakana keke ba rea ka loreapengana. Na keke galiu muni ta ra nginngina reke ba rea.

35 Avae Pol riluae Barnavas keke momo ngae Antiok ka kae palu, na ri kala nga ragau pattoto

keke palomatantana beke pulimalaglage pangamologa orae Iesus Avolau kanna.

Pol Riluae Barnavas Keke Kalipala Rea

³⁶ Ka kae te ngarume nae Pol ke role kae Barnavas roma, “Ita ngaka galiu, na ngaka kele ra lopatokonakana re nga magame kinung onra ita ka pulimalage pangamologa orae Iesus Avolau kanna ngi pala ta baina ita nga loramatana ka momongareangana.”

³⁷ Nae Barnavas ke bai ta Ion oreke patoe kae Mak nga balingana kerea.

³⁸ Avae Pol ke gingging ta ri sane ngeke rave Mak kurume rea, ta pala nae Mak ke ka rea ngae Pampilia ba ke sane loa ta kumangng kala nge ri.

³⁹ Na palingtete e bollau ke lele ngaliua nge ri, ka baina keke kalipala rea. Minmina nae Barnavas ke rave Mak na ri pana lua keke loapisigi tae Saipras.

⁴⁰ Avae Pol ke rave Sailas na ngarume nga ra lopatokonakana ulongareangana kerea nga lopengana ae Iesus Avolau a i tungumane, na keke kutapu.

⁴¹ Nae Pol ke taopale Siria bae Silisia, ba ke umma ta pangagingginge ra lopatokonakana te Karais.

16

Timoti Ke Pagi Kala Nge Pol Riluae Sailas

¹ Bae Pol ke loalu tae Rereve bae Listra bole. Na ngae Listra ka alopatokonakana te a giana nge Timoti ke momo. I ka naname nga avale te ora i

a lopatokonakana ba ka i a Iura ava tamana ka i a Girik te.

² Ba nga ra lopatokonakana re ngaе Lистра bae Aikoniam kelangareangana Timoti ka i a agau ore pe raumana.

³ Nae Pol ke matea ta Timoti nge loa kala nge i. Ka baina i ke loa kia na keke tototaliue ta Iurame karolu reke momo nga inaeala ka loreamatana roma, tamana ka i a Girik te.

⁴ Na ka ina ri ke taopalpale maga kunna reke bollau, na keke tuture bangapaga ramre pala ra aposelme ba reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana re ngaе Ierusalem ke puli rea ta ra lopatokonakana ra sana ri ra Iura ta ri loangakurume rea.

⁵ Minmina na ragau kinung re nga ginunga ae ra lopatokonakana keke umma ta lelung gingging nga loreapatokonangana te Iesus Avolau. Ba ragau papatu keke umma ta ri lelung ra lopatokonakana ka kaeme kinung.

Pol Ke Kele Apanung E Ngaе Masaronia Nga Kelanga Te

⁶ Na keke tao ngaе Pirigia bae Galesia karea raunga kurumea, Kannu E Tupu ke parototokala rea ta ri manereasa pulingmalagange pangamologa ngaе Asia.

⁷ Ba ka ineke lele ngaе Maisia kana raunga, na keke amva ta loangalu tae Bitinia, avae Kannu E Iesus ke sane ngatakala rea.

⁸ Minmina na keke kavesia Maisia, na keke loapisigi tae Troas.

⁹ Na ka rigo nae Pol ke kele kelanga te, ba ngallo nga kelanga laeala i ke kele apanung te e ngaе

Masaronia ine meisinsi be tanielle ka rolengana roma, “Ngo atu nasai tae Masaronia, na ngo kalau mangng.”

¹⁰ Ka inae Pol kele kelanga laeala, na mangng ka kalitupe orume bolvole nga baina mangng nga loa tae Masaronia kurumea, mangng ka lomangngana roma, Nutu ke kiu mangng ta pul-ingmalagange pangamologa e pe ta ra nginngina.

Liria Ke Lele A I A Lopatokonakana Te Ngae Pilipai

¹¹ Minmina na mangng ka ka'e Troas ka mono, na ka pira tupu tae Samotres. Ba nga kae e ngarume na mangng ka loa tae Neapolis.

¹² Na ngarume, na mangng ka ka'e inaeala ba mangng ka loa tae Pilipai a i a maga kunna e bollau e kapunu nga ina ngae Masaronia, ba ka i a maga te ora Rom kela te. Na mangng ka mommo nga maga kunna laeala ka kae palu.

¹³ Ka kae a Sabat na mangng ka loa lagapotu ta me bavana ore momo ngapotu nga maga kunna kana savanau kaona, ta baina mangng kaling paka malle te ore nga kavang ngia. Na mangng ka tara ba ka paturu ta pangamologa kala nga ravale reke katukala nga inaeala.

¹⁴ Ba avale te ore nga maga kunna e bollau ae Taiataira a giana nge Liria ke longlonge pangamologa. I ka kanna ka kumangng e nga banga ka lungapaga onra kunreama ke bollau. Ba ka i agau a sana i a Iura ave kalapagpage Nutu. Nae Nutu ke kuma ngallo nga lona ta i lonamatanangana ka Pol pangamologangame.

¹⁵ Ba ka ineke pamagoea avale laeala kala nga ragau reke momo nga bale ae i tapu, na i ke ba ta mangng loanga ta bale ae i ka rolengana ka mangng roma, “Sonrau na miau kaka kelapatokona roma, ka iau a alopatokonakana te Iesus Avolau tapu. Minmina na ngaka atu ba ngaka momo nga bale ae iau.” Na kaonaginangana ke ravu mangng, ka baina mangng ka loa ta momong nga bale ae i.

Pol Bae Sailas Momongareangana Nga Pulangkala

¹⁶ Ka kae te, ka ina mangng lola ta malle e nga kavang, na avale te a malau ke lele nge mangng. Avale laeala ka i a barangalele ora kannu e soali momo ngallo nge i be kalaulaue ta turunge oru re sane ke lele tale. Ba ragau ra kanrea ka avale laeala keke rarave lollokanna papatu ine tuture oru reke lele ngarumrume.

¹⁷ Na avale laeala ke tataotunanne Pol bae mangng, ba ke kikiu ka rolengana roma, “Ra kokorai ka ri ra barangalele ae Nutu E Ngailu Raumana kannu. Ba ri keke tuturu te miau ka pamau ora Nutu nge ravulele miau kia.”

¹⁸ Ba avale laeala ke umma minmina ka kae papatu. Avae Pol ka omonasa. Minmina na i ke kampiliukale ba ke role ka kannu laeala e soali roma, “Nge Iesus Karais giana iau ka role kone, ngo lelemalaga patalia!” Na ka pannasa mana na kannu laeala e soali ke ka'e.

¹⁹ Na ka ina ragau ra kanrea ka avale laeala ke kele pamau ae ri nga ravung lollokanna ine rongo, na keke kampite Pol riluae Sailas. Ba keke utulala rea lakallo ta malle e nga koling kaning

ta baina ri ngeke pamaisi rea nga re kapunu ragureame.

²⁰ Ba ka ineke loa kerea ta re nga kalingnana na keke role roma, “Ra kokorai ka ri ra Iura reke pasiangge lopalillingana nga maga kunna laekia ae ita.

²¹ Keke palomatantane ragau ka bainga reke sosoali raumana ta ita ra Romme loangakurume rea. Ta ngaroma ita ngaka ngatakale bainga nginngina ba ngaka loakurume rea, na ita alaka longosasa ta bangapaga rae ita.”

²² Minmina na maluame keke pagiu ta ri sanangkalange Pol riluae Sailas. Ba re nga kalingnana keke role ta ri palamonge lungapaga nga ri pana lua ba sapingi rea.

²³ Ba ngarume nga sapingpatoto ngareangana kerea, na keke tamalilu kerea ta pulangkala. Na keke bapage akurtalingling e kapunu nga pulangkala ta i nge momopita kerea gingging.

²⁴ Na ka ina akurtalingling laeala longe pangamologa reke gingging onra ri ke role kia ki, na i ke tamalilu kae Pol riluae Sailas lakallo ta pulangkala ine ngallo. Ba ke sampite kaereame ngaliua nga bega ina lua reke gingging.

²⁵ Ka rigo luana, nae Pol riluae Sailas keke kavkava beke bauvaue baunga re nga kalangapagange Nutu. Ba ra pulangkala keke longnanna rea.

²⁶ Ka pannasa mana, na oru giongana tane bollau ke lele, na mogalo nga pulangkala puna ke lulumataga kaligi. Ba ka panna laeala mana, na biungame kinung re nga pulangkala keke pulapatali, ba oalo reke gingging reke samapite

ra pulangkala ki keke marula nga ragau karolu.

²⁷ Na akurtalingling e kapunu ke kenrau ave ke lala kia. Na ke kele biunga re nga pulangkala in-eke pulapatali tapu. Minmina na i ke utumalage naeva a kanna ta baina i balinge i muni kurumea, i ka lonangana roma, ra pulangkala keke kapatali tapu.

²⁸ Avae Pol ke reli kaligi te i roma, “Manengsa balingi one ta mangng kinung rikai!”

²⁹ Minmina na akurtalingling laeala ke kiu ta ri atung ka olamana, na ke piralu lakallo. Na i ke parovanu nga Pol riluae Sailas kaerea puna ka mataungana ba mammalungana.

³⁰ Ba ka ine loa kerea lagapotu tapu na i ke ballaga roma, “Ravollalau, iau nga maimia ka baingau nga baina Nutu nge ravulele iau?”

³¹ Ka baina ri keke ale roma, “Nga longopatokona te Iesus Avolau, nae Nutu ale nge ravulele one, one kala nga ragau re nga balekaina ae one.”

³² Na keke ture pangamologa e te Iesus Avolau te i kala nga ragau karolu reke momo nga bale ae i.

³³ Minmina na ka rigo laeala kana kae matana mana, na i ke mume bisoreame, na ngarume na keke pamagoea kala nga ragau karolu reke momo nga bale ae i.

³⁴ Na agau laeala ke ravu rea ta bale ae i. Ba i ke baia kaning te ri ka lonaserengngana raumana kurumea ina i kala nga ragau karolu reke momo nga bale ae i ka loreapatokona te Nutu.

³⁵ Na ka ina kae magolu, na re nga kalingnana keke ba'e ra kurtalingling ta pulangkala ka pang-

amologa roma, “Ngaka bamalage ra kokorong, na ngeke lao.”

³⁶ Na akurtalingling e kapunu nga pulangkala ke ture pangamologa nginngina te Pol roma, “Re nga kalingnana keke role ta mangng bangamalagange onemea Sailas. Minmina na ngaka loa ka lomiauermannannangana.”

³⁷ Avae Pol ke role ka ra kurtalingling roma, “Pala ta ri saping mangng nga ragau ragurea, na ri ke sane ke loa ka mangng ta kalingnana kurumea bangapaga rae mangng ra Rom. Ba ngarume na keke tamalilu ka mangng lakallo ta pulangkala. Na gialgiala na keke bai ta bangamalaga mangng gome mana? Ke sa bavakena! Ri muni ngeke atu ka kaerea, na ngeke ravumalaga mangng.”

³⁸ Ka baina ra kurtalingling keke loa beke ture pangamologa nginngina ta re nga kalingnana. Na ka ina ri ke longo roma, Pol riluae Sailas ka ri ra Romme, na keke matau.

³⁹ Minmina na keke loa ta baina ri ngeke rolemasi kerea. Ba ka ineke ravumalaga rea nga pulangkala tapu, na keke tanieli ri pana lua ta ri kange maga kunna laeala e bollau.

⁴⁰ Ka inae Pol riluae Sailas ke lelemalaga nga pulangkala tapu, na keke loa ta bale ae Liria. Ba keke kele ra lopatokonakana nga inaeala. Na keke pagingginge lorea. Na ngarume na keke ka rea eke loa.

17

Pol Momongana Nga Maga Kunna E Bollau Ae Tesalonaika

¹ Ka ineke taopale Ampipolis bae Apolonia tapu, na keke lele ngae Tesalonaika. Na ngae Tesalonaika Iurame ka karea sinagog te ke momo.

²⁻³ Ka binae Pol ke loalu ta sinagog kurumea baingana ka kae re pala. Ba ka Sabat mologi na i ke pantete kala nga ragau ine umma ta panganana masi be turupotpote pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna reke tuture Karais miralalingana ba sigingpagangana nga mateng. Ba i ke rorole kerea roma, “Jesus laekia ora iau tuture te miau ka i ae Karais.”

⁴ Minmina na kaona ke ute Iura palu kurumea, na keke pagiu kala nge Pol riluae Sailas. Ba ragau ra sana ri ra Iura papatu reke kalapagpage Nutu kala nga ravale palu ra ri re kapunu nga maga kunna e bollau keke bai minmina bole.

⁵ Avae Iurame keke kelalelea ragau matengareangana kae Pol riluae Sailas. Ka baina keke rave ragau palu ra baingareame ke soali nga malle nga koling kaning, na keke kiukinunge malua a iukana. Na keke bai ka kalingragina e bollau nga maga kunna laeala e bollau. Ba keke pira bolvole ta bale ae agau te a giana nge Ieson ta baina ri ngeke kali pakae Pol riluae Sailas, na ngeke atumalaga kerea ta maluame.

⁶ Ava ka ineke lele na ri ke sane ke kali pakae ri pana lua. Ka baina keke rapite Ieson ba ra lopatokonakana palu, na keke utulala rea ta re kapunu nga maga kunna laeala e bollau ka relingarea roma, “Ra kokorai keke baipage iu nga iname kinung, na sonrau keke atu te maga kunna ae ita e bollau.

⁷ Bae Ieson ke ngata ta ri momong nga bale

ae i. Ri kinung keke longosasa ta bangapaga rae kelangpatali ae Sisa ineke role roma, ka kelangpatali tetoto a giana nge Iesus.”

⁸ Minmina na keke pasiange lopalillingana e bollau ngaliua nga malua ba re kapunu reke longe pangamologa nginngina.

⁹ Ngarume, ka inae Ieson ba kolingana memena ra ri ra lopatokonakana ke tunge lollokanna e nga ravungmalaga rea ta re kapunu tapu, na keke ulo rea eke lao.

Pol Momongana Ngae Beria

¹⁰ Ka ina osuguna lele na ra lopatokonakana keke ba'e Pol riluae Sailas tae Beria. Ba ka ineke lele na keke loalu ta sinagog orae Iurame.

¹¹ Na re nga inaeala ka ri ra ragau reke pe raumana nga ra nginngina re ngae Tesalonaika kurumea, ri keke ravumasia pangamologa e te Karais ka loreaserengngana. Keke kelapitpite Lau Ae Nutu Kanna ta baina ri nga loreamatana roma, Pol pangamologangana ka kaomannmanngana kia o ke sa.

¹² Minmina nae Iura papatu ba ravale ra bolau palu onra ri ra Girikme kala nga rapanung onra ri ra Girik bole ka loreapatokona te Iesus.

¹³ Ava ka inae Iura re ngae Tesalonaika ke longe inae Pol pulimalage pangamologa ae Nutu kanna ngae Beria, na keke loa ta baina ri ngeke baipage iu ngaliua nga maluame nga inaeala bole.

¹⁴ Na ra lopatokonakana keke ba'e Pol bolvole ta pelau kaona, avae Sailas riluae Timoti keke momo ngae Beria.

¹⁵ Ba ragau reke loa kae Pol keke ulale ngae Atens. Na keke galiu tae Beria ka Pol pangamologangana ore role te Sailas bae Timoti ngeke loa te i bolvole ngarume nga ina kumangngarea nge rongo tapu.

Pol Momongana Nga Maga Kunna E Bollau Ae Atens

¹⁶ Na ka inae Pol momalle Sailas bae Timoti ngae Atens, na i ke kanimaia maenang e bollau ine kelkele nutu ra goanga papatu ra ragau ke kuma ki ka kamarea nga maga kunna laeala e bollau.

¹⁷ Minmina na i ke pamolloga ngallo nga sinagog kala nga Iurame ba ra sana ri ra Iura reke kalapagpage Nutu. Ba ka kaeme kinung na i ke pamolloga kala nga ragau reke momo nga malle nga koling kaning.

¹⁸ Ba ra pangalomatankana palu onreke pato rea ka Epikurianme bae Stoikme keke pamolloga kala nge i bole. Na palu nge ri keke rorole roma, “Agau laekia ore patomane pangamologame ke bai ta roleng kita ka taru mannangana?” Ba palu nge ri keke rorole roma, “Ke kela base agau laekia ke tuture nutu rae ragau re nga ina pattoto.” Keke role minmina kurumea Pol pulingmalagangana ka pangamologa e te Iesus ba ta ragau sigingpangangarea nga mateng.

¹⁹ Minmina na keke rave Pol na keke loa kia ta re kapunu nga ginunga te eke patoe kae Areopagus ka rolengarea kia roma, “Mangng ka bai ta longnge pangalomatana laekia a pau ora one pulimalaglage.

²⁰ Mangng ka longe oru nginngina sonrau pau, ka baina mangng ka bai ta lomangngmatana roma, ka mirarea mina ngaetai.”

²¹ (Na re ngaie Atens karolu ba re nga maga patoto reke mommo nga maga kunna laeala e bollau ka baingarea te roma, keke matea ta ginunga palimule ta baina ri turunge ba longomanange pangamologa ora pau.)

²² Nae Pol ke meisi nga ginunga oreke patoe kae Areopagus na ke role roma, “Miau ra panung re ngaie Atens, iau ka kelapatokona miau ka baingamiau papatu re nga kavang.

²³ Ka role minmina ta ka ina iau tatao ba kelkele oru ra miau ka kavkava tao, na iau ka kela paka panga nga altara te ore role roma, ‘Altara laekia ka orae nutu te a mangng sana lomangngmatana kia.’ Na iau ala la pulingmalagange pangamologa te miau e ta Nutu laeala a miau ka kavkave ba ka patpatoe ka oru a miau sana lomiamatana kia.

²⁴ “Nutu ore koipage mogalo laekia e ngape kala nga orume kinung reke momo ngia ka i ae Nutu ore kelapatantali ta tava ba mogalo. Minmina na i ke sane momo nga bale ra ragau ke kuma ki ka kamareame.

²⁵ Ba i ke sane moro ta otte ta i balinglage ragau ta ri kalaunge ka kamareame bole kurumea, i muni ke tunge mauling ba matue ba orume kinung ta ragau karolu.

²⁶ Nga apanung kena mana i ke kuma ka ragau re nga magame kinung ta baina ri ngeke tara nga iname kinung nga mogalo laekia e ngape. Ba i ke pulia kaeme ta ri momongmauli ngi ba ke pulia maga ngaie ri karea raunga.

²⁷ Nutu ke kuma minmina ta baina ragau ngeke tange ba ngaroma ngeke kansangsangoe na ngeke kalipa kia. Ava ita nga loramatana bole roma, Nutu ke sane momo ngatauga nge ita kenakena,

²⁸ kurumea momongara ba taongara ba maulingara ke lele nge i mana. Ba ollaeala ke loakurumea ra pangakana palu rae miau muni pangamologangarea ineke role roma, 'Ita bole ka ita ra goe rae i.'

²⁹ "Ka ita ra goe rae Nutu, minmina na ita sana nga lorangana roma, Nutu ka tongana kena ma otte ora ragau ke kuma kia ka gol, o siliva, o lollo kurumea legengpita ngareangana ba lorea-matanangana kia.

³⁰ Ka kae re pala nae Nutu ke sane kala'e kamana ta alange ragau loreapogongana kia. Ava sonrau na i ke rorole gingging ta ragau kinung pulingvalakalange baingarea reke sosoali ba tungge loreamatengana te i.

³¹ Ta Nutu ke pulia kae te tapu nga ina apanung ora i muni pulia ke la kalingnanange ragau karolu re nga mogalo laekia e ngape ka kalingnana e tupu. I ke papanau ragau karolu roma, ollaeala ka kaomannmannangana kia ine pasigipage apanung laeala nga mateng."

³² Na ka ina ri ke longge pangamologa laeala ore ta sigingpaga nga mateng, na palu nge ri keke paturu ta rolengpagalising kia. Ba palu muni keke role roma, "Mangng ka matea ta one pangamologa ka ollaeala muni nga kae te ngarume."

³³ Ka bainae Pol ke lelemaalaga nga ginunga laeala.

³⁴ Na ragau palu nge ri keke pulisivala kala nge Pol, ba keke lele ra lopatokonakana te Karais Avolau. Te ka giana nge Rionisius ora i a agau te e nga ginunga laeala eke patoe kae Areopagus ba te ka i a avale a giana nge Ramaris. Ba ka ragau palu muni reke lele ra lopatokonakana bole.

18

Pol Momongana Nga Maga Kunna E Bollau Ae Korin

¹ Ngarume nga oru nginngina nae Pol ke ka'e Athens nae ke loa tae Korin.

² Nga inaeala na i ke kalipa ka Iura te e ngae Pontus a giana nge Akuila. Ka i a agau te ore ka'e Itali pau kala nga napengana a giana nge Pirisila ka ina kelangpatali ore ngae Rom a giana nge Kolorius bamalage Iurame karolu lagapotu ngae Rom.

³ Minmina nae Pol ke loa ta kelange ri pana lua na ke momo kala nge ri. Ba ke umma kala nge ri kurumea, kumangng a kanrea e nga kumangng ka mannsalala matana te onreke kuma ki ka malo ka i a kumangng orae Pol rarave lollokanna kia bole.

⁴ Ba ka Sabatme kinung nae Pol ke amva ta utunge Iurame bae Girikme ka kaona ine pamolloga ngallo nga sinagog.

⁵ Ava ka inae Sailas riluae Timoti ke pa ngae Masaronia beke lele nge i, nae Pol ke ka'e kumangng laeala e nga kumangng ka mannsalalame. Na ke kumkuma ka kumangng e nga pulingmalagange pangamologa mana. Ba

i ke turupotpote Iesus ta Iurame roma, ka i ae Karais.

⁶ Ava ka inae Iurame ke sanangkale pangamologangana beke rolebainga kia, na i ke lulu-palolo ka lungapaga rae i ma killa ore nga pangakosininge baingarea e soali. Ba ke role kerea roma, “Soaling ngamiaungana ka la puna nge miau muni. Iau ala kuma ka kumangng a kanau nge miau tapu. Gialgiala ikia ba ngarume tale, na iau ala la loanga ta ra sana ri ra Iura.”

⁷ Ka binae Pol ke ka rea, na ke loa ta momong nga bale orae apanung te a giana nge Titius Iastus. Ka i a agau e kalapagpage Nutu ba bale ae i ke momo kokoro ta sinagog.

⁸ Na agau e kapunu nga sinagog a giana nge Krispus kala nga ragau karolu reke momo nga bale ae i ka loreapatokona te Iesus Avolau. Ba ka ina re ngae Korin ke longe Pol pangamologanganame, na papatu nge ri ka loreapatokona ba keke pamagoe rea.

⁹ Ka rigo te nae Iesus Avolau ke pamologa te Pol nga kelanga te, na ke role kia roma, “Ko sono ngo matau ava ngo pulimalaglage pangamologa. Ba ko sono ngo rulu

¹⁰ ta iau ka momo kala nge one. Ba agau te ke sane la taonga kia te one ta baina i baingasoaling one kurumea, ragau papatu nga maga kunna laekia e bollau ka ri ra ragau rae iau.”

¹¹ Ka binae Pol ke momo nga inaeala ka pesingmatana kena ba ka luana, ba ke palomatantane ragau ka pangamologa ae Nutu kanna.

¹² Na ka inae Galio kelapatantali ta ine ngae Akaia, nae Iurame keke pulisivala rea ta sanangkalange Pol ba keke loa kia ta kalingnana. Na keke role roma,

¹³ “Apanung laekia ke unte ragau ka kaona ta baina ri ngeke kalapage Nutu ka bainga re sane ke loakurumea bangapagame.”

¹⁴ Ava pala ta Pol pangaturunge pangamologa a kanna, nae Galio ke role kae Iurame roma, “Miau ra Iura, ngaka longo nasai. Taroma miau taka rorole ta otte a agau laekia kuma kia ine longosa ka bangapagame o ine baia bainga e soali raumana, na iau ta longo te miau.

¹⁵ Ava miau kaka palitente ta pangamologame, ba giame, ba bangapaga rae miau ra Iura muni. Minmina na miau muni ngaka patupu rea. Iau ka sana la kalingnanange oru nginngina.”

¹⁶ Nae Galio ke role ka ragau ra kanna ta ri taonge ra nginngina lagapotu nga malle e nga kalingnana.

¹⁷ Ba ri kinung keke kampiliukale Sostenes a i a agau e kapunu nga sinagog, na keke paturu ta balinge ngamuga nga malle nga kalingnana. Avae Galio ke longpalikovauu kerea mana.

Pol Ke Galii Tae Antiok

¹⁸ Nae Pol ke momo ka kae papatu ngae Korin. Ba ka ine momo ngae Senkria, na i ke kavitote gilina ta i ke rongotapu ka patongkala ora i kuma kia kala nge Nutu pala. Ngarume na i ke ka'e ra lopatokonakana nga inaeala, na ke tae nga mono kala nge Pirisila bae Akuila ta baina ri ngeke loa tae Siria.

19 Ka ineke lele ngae Epesus nae Pol ke ka'e Pirusila riluae Akuila, na ke loalu ta sinagog ba ke pamolloka kala nga Iurame.

20 Na keke ballage ta i momong kala nge ri ka panna te muni. Ava i ke sane ngata,

21 ba ke ka rea ka rolengana kerea roma, “Ngaroma Nutu nga lonangana na iau ka la kangagaliu te miau.” Ka baina i ke tae nga mono na ke ka'e Epesus.

22 Na ka ine solele ngae Sisaria na i ke loapatae tae Ierusalem, ba ke tagukama ka ra lopatokonakana te Karais nga ina. Na ngarume na i ke loapisigi tae Antiok ngallo ngae Siria.

23 Ka ine momo ka kae palu nga Antiok tapu, nae Pol ke ka'e inaeala na ke taotaliu ta maga re nga iname ngae Galesia bae Pirigia. Ba ke umma ta pangagingginge ra lopatokonakana.

Iura A Giana Nge Apolos

24 Nae Iura te a giana nge Apolos ora naname toapisigia ngae Aleksanria ba ka i a apanung te ora kaonakala masi ta pangamologa ke loa tae Epesus. Ka i a alomatanakana te ora lonamatana masi ka pangamologa ae Nutu kannu.

25 Na apanung laeala ke longotape potong e ta lopatokona te Iesus. Minmina na lona ke sigipa raumana, na i ke rorole ba ke palomatantane ragau ka pangamologangana reke tupu ta oru rae Iesus kuma ki. Ava i ka lonamatana ka pangamagoe ae Ion mana.

26 Ba ke paturu ta roleng gingging ka pangamologanganame ngallo nga sinagog. Na ka inae Pirusila bae Akuila ke longe pangamologangana,

na keke ba ta i momong nga bale ae ri. Ba keke panana masia ka lomatana palu re ta lopatokona te Nutu onra i sana lonamatana ki tale.

²⁷ Na ka inae Apolos bai ta loanga tae Akaia, na ra lopatokonakana keke kalaue. Ba keke pa'e lau te ta ra lopatokonakana re ngae Akaia ta baina ri serengakalange masi ine nge lele. Ngarume, ka ine lele tapu nge ri, na i ke kalaumasia reke lele ra lopatokonakana kurumea Nutu tungnganamana ka lopengana ae i te ri.

²⁸ Apolos ke kalaumasi rea ina pangamologan-gana ra karea ka gingginga ke ulopisigia Iurame reke pantete kala nge i nga ragau ragureame. Ba i ke umma ta pangakosining roma, Iesus ka i ae Karais ka kaomanna ka turungpotangana ka pangamologa ae Nutu kanna.

19

Pol Momongana Nga Maga Kunna E Bollau Ae Epesus

¹ Na ka inae Apolos mommo ngae Korin, nae Pol ke tao nga pamau ore taopale ina re ngallo na ke lele ngae Epesus. Ba nga maga laeala i ke kalipa ka ra lopatokonakana palu,

² na ke ballaga rea roma, “Ka ina miau ka lomiauapatokona te Iesus, na kaka rave Kannu E Tupu o ke sa?”

Na keke ale roma, “Ke sa. Mangng ka sana longo bavakena roma ka Kannu E Tupu te.”

³ Ka binae Pol ke ballaga rea roma, “Ava ka ina ri ke pamagoe miau, na ka lomiauapatokona nga taru?”

Na keke ale roma, “Mangng ka lomangngpa-tokona ta oru rae Ion palomatane ragau ki ine pamagoe rea.”

⁴ Minmina nae Pol ke role kerea roma, “Ion ke pamagoea reke ballage ta baina ri ngeke pakosining roma, keke pulivalakale baingarea reke sosoali ba keke tunge loreamatenganame te Nutu tapu. Bae Ion ke role kerea ta ri nga lorea-patokona ta apanung laeala e la atung ngarume nge i. Apanung laeala ka i ae Iesus.”

⁵ Na ka ina ra nginngina reke longlonge Pol pangamologangana ke longe pangamologa laeala, na keke rave pangamagoe kurumea lore-apatokonangana te Iesus Avolau.

⁶ Ba ka inae Pol ulopaia kamaname nge ri tapu, nae Kannu E Tupu ke lele nge ri. Na keke paturu ta pangamologa ka kaling matantana. Bae Nutu ke pulimalaglage pangamologa a kanna ka kaoreame.

⁷ Ba ra nginngina kinung ka ri basema ragau ka ri tangulelu ba lua.

⁸ Nae Pol ke mommo nga inaeala ka inname ka ri mologi, ba ke umma ta loangalu ta sinagog. Na i ke pamolloga gingging palimule, ba ke amva ta utunge ragau ka kaona ta ri taongalu ta Nutu kelangpatalingana.

⁹ Ava palu nge ri ramarea ka lerea raumana, na ka sana omorea ta longa ta pangamologa e te Iesus. Ba nga ragau ragureame keke role ka pangamologa reke sosoali re ta lopatokona te Iesus Avolau. Ka binae Pol ke ka rea. Na ke rave ra lopatokonakana kurumea. Ba i ke

pamolloga te ri ka kae kenakena nga malle e nga pangalomatana orae Tairanus.

¹⁰ Na i ke palomatantana rea ka pesingmataname ka ri lua. Minmina na ragau karolu re ngae Esia ra ri ra Iura ba ra sana ri ra Iura bole keke longe pangamologa e te Iesus Avolau.

¹¹ Bae Nutu ke umma ka oru reke gingging raumana ka Pol kamaname.

¹² Minmina na ragau keke kalkali kae Pol ka malo iname ba angasipme. Na keke lola ki ta ra karea ka soaling ta baina soaling nge ri ngeke rongo ba kannu reke sosoali reke momo nge ri ngeke kapatali rea.

¹³ Nae Iura palu reke tatao kalaoveka beke taomalage kannu reke sosoali keke amva ta taongamalagange kannu reke sosoali nga ragau ka patongarea kae Iesus Avolau giana roma, “Mangng ka role kone nge Iesus orae Pol pulimalaglage giana. Ngo kapatalia agau laekia.”

¹⁴ Ba pana lima ba lua ra ri ra koli ba tamarea ka i a agau te e kapunu nga piris rae Iurame a giana nge Sikiva keke kumkuma minmina.

¹⁵ Ava ka kae te na kannu te e soali ke ala rea roma, “Iau ka kelapatokone Iesus ba ka laumatana ka Pol kumangngana, ava ka miau ra taima rikorong?”

¹⁶ Na apanung laeala a kannu e soali momo nge i ke lalapita rea, ba ke name kerea. Minmina na lungapaga nga ri keke maraepalipu, na keke kamalaga nga bale ka ugakerea rereelingana ba ka savalukerea.

¹⁷ Na ragau karolu reke momo ngae Epesus ra ri ra Iura ba ra sana ri ra Iura bole keke longe

ollaeala na keke matau raumana. Ba ragau keke kinpataetaea Iesus Avolau giana raumana.

¹⁸ Ba bole ragau papatu reke lele ra lopatokonakana te Karais keke atu, na keke turunanne beke turupotpote baingarea reke sosoali.

¹⁹ Ba ragau papatu ra ri ra koatali keke ravukinunge lau nga kanrea re nga koatali na keke raupita rea nga ragau karolu ragureame. Ngarume na keke sisikinunge lau ngingina ra kanrea kunreama, na kunrea ke lele base ma siliva iname ka ri 50,000.

²⁰ Minmina na pangamologa e te Iesus Avolau ke lola kalaoka ba ke lele gingging raumana ngallo nga ragau ra loreapatokona te.

²¹ Ngarume nga oru ngingina lelangarea nae Pol ka lonangana ngallo nge i ta i taongapalange Masaronia bae Akaia, ba ngarume na nge loa tae Ierusalem. Na i ke role roma, “Ngarume nga momongau ngae Ierusalem, na iau ka la loanga ba momong kau ngae Rom bole.”

²² Ba ka ine ba'e Timoti bae Erastus ra ri ra ra kalaungapagakana lua ra kanna tae Masaronia tapu, na i ke momo ngae Esia ka kae palu tale.

Re Ngae Epesus Keke Bai Ka Kalingragina Ngallo Nga Maga Kunna E Bollau

²³ Ka kae ngingina na ragau palu re ngae Epesus keke sanangkale Pol ine pulimalaglaga pangamologa e ta lopatokona te Iesus. Na keke bai ka kalingragina e bollau.

²⁴ Na ka apanung te a giana nge Remitrius ora kumangngkana ka orume ka siliva ke momo. Ba apanung laeala ke kumkuma ka bale reke sisina

orae nutu ae ri a bale a giana nge Aretemis. Ba i kala nga ragau pattoto keke rarave lollokanna papatu ka kumangng laeala.

²⁵ Minmina na i ke kiukinunge ragau onra kanrea ka kumangnga base me i na ke role kerea roma, “Rapanung, miau ka lomiatatana tapu roma, ita kaka rarave lollokanna e bollau ka kumangnga laekia a kanra.

²⁶ Ba bole miau kaka kele agau laekia a giana nge Pol kumangngana tapu. Kaka longge pangamologa ka ine unte ragau ka kaona, na ke pataope papatu re ngae Epesus. Ba i ke kokoro ta ravunge iname karolu ngallo ngae Esia bole. I ke rorole roma, nutu ra ragau ke kuma ki ka kamareame ka sana ri ra nutu mannangana.

²⁷ Na ngaroma kumangngana nginngina ngeke lola tale, na ke sane la baingasoalinge kumangng a kanra giana e pe mana. Ke sa. Tempel orae nutu e bollau ae ita a bale ae Aretemis ale nge palikovauu nga ragau ragureame bole. Na malle a alangapaga raumana orae avale a ragau kinung re ngae Esia ba re ngae iname kinung ke kalapagpage ale nge soali bavakena.”

²⁸ Ka ina ri ke longge pangamologa nginngina, na ka iukerea raumana ba keke paturu ta reling ka rolengarea roma, “Aretemis e ngae Epesus ke bollau raumana!”

²⁹ Na ra nginngina ba ragau papatu re nga maga kunna laeala e bollau keke bai ka kalingragina e bollau raumana. Ba keke kampite Gaius riluae Aristarakus re ngae Masaronia ra balingarea kae Pol, na keke pirakinung lakallo ta malle e bollau nga katungkala.

³⁰ Nae Pol ke bai ta loangalu ba maising ngamuga nga maluame, ava ra lopatokonakana ke sane ke ngatakale.

³¹ Ba bole, ravollalau palu nga porovins e ngae Esia ra ri ra Pol kolinganame keke ba ka turung te i. Na keke tanialle ta i manenasa loangalu lakallo ta malle laeala e bollau e nga katungkala.

³² Na ngallo nga malle laeala e bollau nga katungkala lopalilli e bollau raumana ke momo. Ragau palu keke rereli tonto, ba palu ka kanrea ina patonto. Ba papatu nge ri ka sana loreamatana bavakena ka katungkala ngareangana nga inaeala puna.

³³ Nae Iurame keke botalale Aleksanrer lagamuga nga ragau, ba palu nga maluame keke reli te i ka potongareangana kia. Minmina na i ke kalapataea kamana ta pangarulung rea ta baina i pangamosining rea ka pangamologangana roma, kalingragina laeala ka sana puna nge Iurame.

³⁴ Ava ka ina ri ke kelapatokone roma ka i a Iura te, na keke relikinung ka kaorea maina kena pa papatu roma, “Aretemis e ngae Epesus ke bollau raumana!” Ba keke bai minmina ka panna e gavili.

³⁵ Ngarume na avolau te e nga maga kunna laeala e bollau ke parulu rea, na ke role kerea roma, “Rapanung re ngae Epesus, ka sana agau te ora sana lonamatana roma, maga kunna laekia ae Epesus ke ella ta tempel orae Aretemis a i e bollau raumana. Ba ka sana agau te ora sana lonamatana roma, maga kunna laekia ke ella ta lollo a saena ore pu nga tava.

³⁶ Pangamologa nginngina ka kaomannman-nangana ki ba agau te sane nge patogoanga kita ka ollaeala. Minmina na miau ngaka malo mana, ba sana ngaka bolvole ta bainge otte.

³⁷ Miau kaka atu ka rapanung kokorai nasai re sane ke gole otte nga tempelme, ba ke sane ke rolebainga ka nutu ae ita a bale bole.

³⁸ Na ngaroma Remitrius ba ra kanrea kumangng kena me i nga kanrea ka pangamologa re ta agau te baingana, na kalingnana ba ra kalingnanakana keke momo ta ri turungpotange bainga re sane ke patara masi rea.

³⁹ Ba ngaroma nga kanimiau ka pangamologa palu muni, na ngaka patupu rea nga katungkala te ore loakurumea bangapagame.

⁴⁰ Iau ka role minmina kurumea, nga ollaekia e lele sonrau ita kaka kokoro ta ravunge kalingragina alangana nga gavaman e ngaie Rom. Kalingragina laekia ka sana puna nga inte, ba ita sana la kanra pangamologa nga ine ngeke ballaga ita.”

⁴¹ Ka ina avolau laeala role minmina tapu, na i ke bapalgaliu ka ragau eke lao.

20

Pol Ke Loa Tae Masaronia Bae Girik

¹ Ngarume, ka ina kalingragina laeala ngaie Epesus rongo tapu, nae Pol ke kiukinunge ra lopatokonakana. Ba ka ine pagingginge lorea, na i ke ka rea ba ke kutapu tae Masaronia.

² Na i ke taopale ina nginngina ba ke umma ta pangagingginge ra lopatokonakana loreame ka

pangamologangana papatu, na ngarume na i ke lele ngae Girik.

³ Nae Pol ke mommo ngae Girik ka inname ka ri mologi. Ba ka ine bai ta taengapatae nga mono te ta i loanga tae Siria, na i ke longe pangamologa ina Iurame ke potolulu kana ta ri balinge. Minmina na i ke pulia lona ta i kangagaliu ka taongapalangana ngae Masaronia.

⁴ Ba i ke tao kala nge Sopater e ngae Beria a i ae Pairus tuna; ba ke tao kala nge Aristarakus bae Sekunras re ngae Tesalonaika; bae Gaius e ngae Rereve, bae Timoti; kala nge Tikikus bae Tropimus re ngae Esia.

⁵ Ra nginngina keke tao pala nge iau ae Luk bae Pol, ba keke momalla mangng ngae Troas.

⁶ Na ngarume, ka ina kae re ngae Kaning E Bollau E Nga Berete A Sana Kana Isi ke rongo tapu, nae omua Pol ka tae nga mono te ngae Pilipai, na mangng ka kutapu. Ba ka ina kae lima ke rongo tapu, na mangng ka lele nge ri ngae Troas. Na mangng ka momo nga inaeala ka kaeme ka ri lima ba lua.

Pol Ke Pasigipage Iutikus Nga Mateng

⁷ Na ka kae e nga pannang, ka inae mangng katukala kinung ta kaning, nae Pol ke pamolloga ta ragau. Na i ka lonangana ta i kanga rea ka kae e ngarume, ka baina pangamologangana ke gavili raumana ta ka rigo luana.

⁸ Ba ka olamana papatu keke toto nga bale ine ngailu nga malle a mangng katukala ngia.

⁹ Minmina na goe te a i a taulai a giana nge Iutikus ke tattarapai nga binrua. Na ka inae

Pol pamolloga ta kallu, nae Iutikus ke paturu ta matulang ta ke kenrau suru. Ba ka ina kannuna marale, na i ke pupu nga bale bilingana e ngailu lagape ta mogalo. Na ragau keke lolopage ka matengana.

¹⁰ Avae Pol ke sopisigi, na ke ballapite ka rolen-gana kerea roma, “Ka sana nga lomiausuali ta i ke maui.”

¹¹ Ngarume na i ke taogaliupatae ta bale bilin-gana e ngailu ba ke rave beret, na ke kani. Ba ka ine pamolloga te pamolloga ta ka sinro na i ke ka rea.

¹² Na keke loa ka goe laeala a taulai ka maul-ingngana ta bale ae i, ba ka loreamannmanna raumana.

Pol Pangamologangana A Ronga Ta Reke Taoa-mugmuga Ka Ra Lopatokonakana Re Ngae Epesus

¹³ Nae mangng ka loa pala ba ka taepatae nga mono te, ta baina mangng kulungtapu tae Asos a i a maga a mangng la ravunge Pol ngia. I ke role kamangng ta kumangng minmina, ava i ka lonangana ta i taonga ngape nga mogalo.

¹⁴ Ka ine lele nge mangng tapu ngae Asos, na mangng ka pataea nga mono ba mangng kinung ka loa tae Mitilini.

¹⁵ Ka kae tetoto, na mangng ka ka'e inaeala ka mono ba mangng ka manpalalau ngae Kios. Ba ka kae tetoto, na mangng ka piratoto tae Samos; ba ka kae tetoto muni na mangng ka lele ngae Miletus.

¹⁶ Nae Pol ke sane matea ta i loanga ba momong ngae Esia. Minmina na i ke pulia lona tapu ta kavesinge Epesus ka mono. Ba i ke lola bolvole

ta i ka lonangana ta lelung ngae Ierusalem pala nga kae e ngae Pentekos.

¹⁷ Ka ine lele ngae Miletus, nae Pol ke ba ka pangamologa tae Epesus ta reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana nga inaeala ngeke atu te i.

¹⁸ Ba ka ineke lele nae Pol ke role kerea roma, “Miau ka lomiamatana tapu ka momongau ina iau momo kala nge miau. Ka kae e kapunu a iau lele nga porovins e ngae Esia ba ka kaeme kinung ra iau momo kala nge miau,

¹⁹ na iau ka sana kinpataetaea iau muni giau ina iau kumkuma ka kumangng ae Iesus Avolau kannu ka mataukanna mena songana. Bae Iurame keke amva iau raumana ka potongolu ngareangana kau.

²⁰ Ka lomiamatana roma, iau ka tunge pangamologame kinung onreke la kalaunga miau, ba ka sana bolo ka inte bavakena. Ba ka sana matautaue ragau ina iau palomatantana miau nga ragau ragurea ba ngallo nga bale ngae miau.

²¹ Iau ka role gingging ta Iurame ba ta ra sana ri ra Iura bole ta ri ngeke kamopiliu te Nutu ba ngeke pulivalakale baingarea reke sosoali, ba ta ri nga loreapatokona te Iesus A Avolaukita.

²² “Sonrau nae iau ala la longa te Kannu E Tupu na nga loa tae Ierusalem. Ba ka sana laumatana ka taru e la lelung nge iau na'ina.

²³ Ava ka laumatana ka otte tapu. Kannu E Tupu ke tuturu te iau roma, ragau keke la ulongo iau nga pulangkala, ba maenangme keke la lelung nge iau nga maga kunna reke bollau kinung.

²⁴ Ava iau sana la kamongpitange maulingau nga mogalo laekia e ngape ta iau ka bai ta rong-

masi ka pirang laekia a iau pirpira kia. Ba ka bai ta kumangngmasi ka kumangng laekia orae Iesus Avolau tunge te iau ine role ta iau turunge pangamologa e pe e ta Nutu ravunglelengana ka ragau ka lonana ae i.

²⁵ “Ba sonrau nae iau ka laumatana tapu roma, miau ra iau tao ngaliua nge miau ta pulingmalagange pangamologa e ta Nutu kelangpatalingana sana ka la kelange ragugu muni.

²⁶ Minmina na iau nga role pakamiau sonrau roma, ngaroma te e nge miau nge sanrea, na i sane nge ulopaia kannuna matengana nge iau.

²⁷ Ta iau ka tunge pangamologame kinung onreke rorolea pangamologa e ta oru rae Nutu kuma ki ta ravunglelengana ragau. Ba iau ka sana bolo ka inte bavakena.

²⁸ Ngaka ella te miau masi ba ngaka ella masi ta ra lopatokonakana rae Kannu E Tupu tungu rea ta miau kelangpatali te ri. Ngaka ella masi ta re nga ginunga ae Nutu onra i koli rea ka i muni totona. Ngaka ella masi te ri ma agau e ella masi ta sipsip rae i.

²⁹ Ka laumatana tapu roma ngarume nga loan-gau, na ragau ra baingarea ma gaune onra saililikerea keke la atung ta ri momong ngaliua nge miau. Ba ri ke sane ke la loreananange ra lopatokonakana ra ri ra sipsip rae Nutu.

³⁰ Ba ragau palu re nge miau muni keke la lelung bole, na keke la roleng pangamologa nge nga taopang, ta baina ri taongamuga ka ra lopatokonakana kurume rea.

³¹ Minmina na ngaka ella miau masi man-nangana. Ngaka rolepage lomiauume ta ina iau

sana panna, ava ka potangga miau palimule ka matau kanna mena songana ka kae ba ka rigo ka pesingmataname ka ri mologi.

³² “Iala nae iau ala nga ulo miau nga Nutu kamana. Ba pangamologa ore ta Nutu tungnganamana ka lopengana ae i te miau ke la kelanga masi te miau. Pangamologa laeala ka kana ka gingginga ta pangagingginge kannumiaume ta baina miau ravunge oru rae Nutu la tungnga rea ta ragau ra i toro rea te i.

³³ Iau ka sana kelalelea siliva o gol o lungapagame onra agau tetoto kanna.

³⁴ Ba miau muni ka lomiamatana kau roma, iau ka kumkuma ka kamaume ta ravunge oru nga kanau ba oru nga ragau reke tatao kala nge iau kanrea.

³⁵ Ka kumangngaume kinung iau ka papanau miau roma, miau ngaka kalaulaue ragau ra sana liki rea ka kumangng matana laeala ora iau kuma kia ina iau omogu raumana. Ba nga lomiaugaliu ta pangamologa rae Iesus Avolau kanna ine role roma, ‘Kavingtulu e nga bainga ore nga tunga ke pe raumana nga kavingtulu e nga bainga ore nga ravung.’ ”

³⁶ Ka inae Pol role minmina tapu, na ri kinung keke parovanu ba keke kave Nutu.

³⁷ Na ri kinung keke tantani ineke laupitpite Pol ka kamareame ba keke umma ta tagungkama kia.

³⁸ Ba pangamologangana ine role kerea pala roma, ri ke sane ke la kelange raguna muni ke pamatea ragurea raumana. Ngarume na keke tao kala nge i ta ulonge nga mono.

21

Pol Ke Loa Tae Ierusalem

¹ Ngarume, ka inae mangng ka rea tapu, na mangng ka kutapu ka mono ba ka pira tupu tae Kos. Me ngangaila na mangng ka loa tae Rores, ba ngarume na mangng ka savele tae Patara.

² Ngae Patara na mangng ka so nga mono, ba mangng ka kalipa ka mono tetoto ore bai ta pirangtoto tae Ponisia. Ka baina mangng ka taepatae nga mono laeala, ba ka kutapu.

³ Ka ina mangng pira ka panna te tapu, na mangng ka kele Saipras. Ava mangng ka kavesia nuta laeala nga bava e ta kama a laeva ta loanga tae Siria. Ngarume na mangng ka lele nga Taia, ba ka so nga mono nga ina barangaleleme ke bai ta ulongmalagange oru reke momo nga mono.

⁴ Ka ina mangng kalipa ka ra lopatokonakana re nga maga kunna laeala tapu, na mangng ka momo kala nge ri ka kaeme ka ri lima ba kena. Ba ra lopatokonakana nginngina keke rorole kae Pol inae Kannu E Tupu papanau rea ka maenang reke la lelung nge i. Minmina na keke rorole gingging ta i sane nge loa tae Ierusalem.

⁵ Ava ka ina kae re nga momongamangng nga inaeala ke rongo tapu, na mangng ka kutapu ka taongamangng. Na ra lopatokonakana ra panung kinung kala nga nareapengana memena ba goe rae ri keke tatao kala nge mangng. Ka ina mangng lelemalaga nga maga kunna laeala e bollau, na mangng ka parovanu ba ka kava nga bai puna.

⁶ Ba ka ina mangng palipauu mangng tapu, na mangng ka taepatae nga mono, ava ri keke galiu ta bale nga ri.

⁷ Minmina na mangng ka ka'e Taia na ka loa ba ka lele ngaie Tolemes. Ba ka ina mangng tagukama ka ra lopatokonakana re nga inaeala, na mangng ka momo kala nge ri ka kae te.

⁸ Me ngangaila na mangng ka ka'e Tolemes ka mono, na ka lele ngaie Sisaria. Ba nga inaeala na mangng ka lu ta bale ae Pilip a i agau e pulimalage pangamologa e te Karais, na mangng ka momo kala nge i. Bae Pilip ka i a agau te e nga Pana Lima Ba Lua ngingina ra ra lopatokonakana re ngaie Ierusalem ke puli rea ta ri kalaunge aposelme ka kumangng.

⁹ Ba i ka nena ka goe tugulu ra bale re sane ke kamapita kama, ba ka ri ra ra bale reke toe Nutu kaona.

¹⁰ Na ka ina mangng momo nga ina ka kae palu tapu, na agau te e toe Nutu kaona a giana nge Agavus ke pa ngaie Iurea ba ke so lagape tae Sisaria.

¹¹ Ba ka ine atu te mangng, na ke i rave ligongpita ae Pol ba ke samapite i muni kaename ba kamaname kia. Ba ke role roma, "Kannu E Tupu ke role minakai roma: 'Iura re ngaie Ierusalem keke la ligongpitange apanung a ligongpita ae i ikia minmina mana. Na keke la tungnge ta ra sana ri ra Iura kamareame.' "

¹² Ka ina mangng longe pangamologa laeala ae Agavus kannu, na mangng kala nga ragau pattoto reke momo ka paturu ta taningkale Pol ta i manenasa loanga tae Ierusalem.

¹³ Nae Pol ke ala mangng roma, “Ke meimia na miau kaka tantani baka baimagalimotmotu kau? Iau ka sana kalitupu iau ta ri ligongpita iau mana. Ka kalitupu iau ta ri balingmate iau ngae Ierusalem kurumea kumangngaungana ka kumangng ae Iesus Avolau kannu.”

¹⁴ Ba ka ina mangng sana gingging ta bongatotokale, na mangng ka malo mana ka rolengamangng kia roma, “Mangng nga kava roma, orume ale ngeke lele kurumea Iesus Avolau lonangana mana.”

¹⁵ Ngarume nga kae nginngina, na mangng ka kalitupe oru nga kanmangng ba ka kutapu tae Ierusalem.

¹⁶ Na ra lopatokonakana palu re ngae Sisaria keke tao kala nge mangng bole, ba keke loa kamangng ta momong nga bale ae Nason. Ka i a apanung te e ngae Saipras, ba i ka lonapatokona te Iesus Avolau nganige tapu.

Pol Ke Lele Ngae Ierusalem

¹⁷ Ka ina mangng lele ngae Ierusalem, na ra lopatokonakana keke tagukama kamangng ka loreaserengngana raumana.

¹⁸ Me ngangaila nae Pol ke loa kala nge mangng ta kelange Iems, ba reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana keke momo nangina bole.

¹⁹ Ka inae Pol tagukama kerea tapu, na i ke paturu ta turung ka pallangana ka orume kinung rae Nutu kuma ki inae i ae Pol kumkuma ngaliua nga ragau ra sana ri ra Iura.

²⁰ Na ka ina ri ke longe pangamologa nginngina, na keke paturu ta kalapagange Nutu. Na keke

role kae Pol roma, “Koli, one ka longomatana tapu roma, ka ragau papatu raumana ra ri ra Iura ka loreapatokona te Iesus Avolau, ba ri kinung keke gingging raumana ta loangakurumea bangapaga rae Nutu kannu.

²¹ Ava ragau palu keke turu one te ri roma, one ko palomatantane Iura reke momo ngaliua nga ragau ra sana ri ra Iura ta ri manereasa loangakurumea bangapaga rae Nutu tungu rea te Moses. Ba bole keke rorole roma, one ko palomatantane Iura nginngina ta ri manereasa totongtaliunge goe rae ri, ba ta ri manereasa loangakurumea bainga pattoto rae ita.

²² Na mangng ka la maingamia ta baina ri nga loreamatana roma, pangamologa nginngina ra ri ke longo rea te one ke sane ke tupu? Ta ragau keke la longe ino atu tae Ierusalem.

²³ Minmina na ngo kuma kurumea turungamangng te one minakai: Ka pana tugulu rikai nge ita onreke momalla ta kumangng kurumea patongkala ngareangana te Nutu.

²⁴ Minmina na miau ngaka rave pana tugulu nginngina, na miau bae ri ngaka pallepa'e miramiaume kurumea bangapaga ae ita. Ngarume na ngaka tunge lollokanna ta pirisme ta baina pana tugulu ngeke kavitote gilirea kurumea bainga ae ita. Ka ina miau ngaka kuma minmina na ragau karolu ala nga loreamatana roma, oru ra ri ke longo rea te one ka sana kaomannmannangana ki. Ba nga momongang one ko longlongo palimule ta bangapaga rae Nutu kannu bole.

²⁵ Ava nga ragau ra sana ri ra Iura reke lele

ra lopatokonakana, mangng ka pa'e lau tapu ore turu ta potongpita laeala ae mangng ta ri manereasa kaninge kaning reke parototokala onra ragau ke tungu rea ma ri ra tunga ta nutu ra goanga. Ba ta ri manereasa kaninge savalu, ba posi te ora agau pule ganna. Ba ta ri manereasa kenong kala nga avale a sana i a nareapengana ba apanung a sana i a nareatale.”

²⁶ Ka bainae Pol ke rave pana tugulu ba me ngangaila na i ke pature kumangng e nga pangallepa'e i bae ri mirareame kurumea banga-pagame. Na ngarume na i ke lu lakallo ta tempel ta baina i turunglomatana paka piris ka kae a pangallepa la ronga kia. Ba bole i ke bai ta turunglomatana paka piris ka kae a i la balinge posime ba tungnge oru nga ri kenakena kanrea ma tungame te Nutu.

Jurame Keke Laue Pol Ngallo Nga Tempel

²⁷ Ka ina kae nginngina ka ri lima ba lua ra Pol puli rea ta ri pangallepa'e mirareame ke kokoro ta ronga, na Iura palu re ngae Esia keke keke Pol ngallo nga tempel. Ba keke paturu ta baingapagange iu ngaliua nga ragau. Minmina na ri keke laue Pol

²⁸ ka relingarea roma, “Ragau re ngae Israel, ngaka kalau mangng! Aekia ka i a agau laeala ore palomatantane ragau kinung re nga magame kinung palimule ta ri rolengbainga ka ragau rae ita ba bangapaga rae ita kala nga tempel laekia. Ba i ke sane kuma minmina mana. Ke sa. I ke pamukune malle laekia e tupu ine atu ka Girikme lakallo ta tempel bole.”

²⁹ Ri keke bai ka rolengarea minmina kurumea, pala na keke kele Girik te a giana nge Tropimus e ngae Epesus kala nge Pol ngallo ngae Ierusalem. Minmina na ri ka loreavavai roma, Pol ke loa kia lakallo ta tempel bole.

³⁰ Na re nga iname kalaoka ngallo nga maga kunna laeala e bollau siarea ke sigipaga rau- mana. Minmina na ri keke pira kinung, na keke rapite Pol ba keke utupallala kia lagapotu nga tempel. Ba ka panna laeala mana na ra kurtalingling nga tempel keke pulakale biunga re nga tempel.

³¹ Na ka ina ragau ke amva ta balingmatenge Pol, na turung te ke loa ta kelangpatali e ngae Rom nga ra balingkana roma, ragau keke bavaia kalingragina e bollau nga iname kinung ngallo ngae Ierusalem.

³² Minmina na i ke rave ra balingkana ba re kapunu nge ri palu bolvole, na ke pira ta reke balvalia Pol. Ba ka ina ragau ke kele kelangpatali laeala kala nga ra balingkana rae i, na keke rongo ta balinge Pol.

³³ Na kelangpatali nga ra balingkana ke loa te Pol na ke laue. Ba ke role ta ra balingkana samangpitange ka oalome ka ri lua reke gingging raumana. Na i ke paturu ta balinglagange ragau te Pol roma, “Agau laekia ka i a tai, ba i ke baia taru?”

³⁴ Ava palu re nga maluame keke rereli tonto, ba palu ka kanrea ina patonto. Ba kelangpatali laeala ke sane kalipa ka otte te Pol kurumea, maluame relingareangana maina ke bollau rau- mana. Minmina na i ke role ta ra balingkana

ngeke loa kae Pol lakallo ta bale ae ri.

³⁵ Ava ka ineke loa ba ke lele nga taengapatae e loa lakailu ta bale ae ri, na i ke role ta ra balingkana paunge Pol ta maluame iukereangana ke lele bollau raumana.

³⁶ Ba maluame reke lola kurume rea keke rereli ka rolengarea e te Pol roma, “Ka sapipune!”

Pol Ke Pamologa Ta Maluame

³⁷ Na ka ina ra balingkana ke kokoro ta ri ravunge Pol lakallo ta bale, nae Pol ke ballage kelangapatali nga ra balingkana roma, “Ke pe ta iau rolenge otte pakone?” Na kelangpatali ke ale ka magiongana roma, “Ka longomatana ka kaling ae Girik?”

³⁸ Iau ka roma, ka one a agau laeala e ngae Isip ore pala na i ke bai ka longasa e bollau ta gavaman, ba ke taoamuga ka ra balingpunu ragaukana ka ri 4,000 ta ina a sana ragau momo ngia.”

³⁹ Avae Pol ke ale roma, “Ka iau a Iura te e nga maga kunna e bollau ae Tarasus nga porovins e ngae Silisia. Ka iau e nga maga kunna te a giana bollau raumana nga ragau. Ba iau ka ballaga ta one ngatangng ta iau pangamologa kala nga ragau.”

⁴⁰ Ka ina kelangpatali ngata ta i pangamologa, nae Pol ke maisi nga taengapatae ba ke parule ragau ka kamana. Ba ka ineke rulu, nae Pol ke role te ri ka kaling ae Iburume roma:

22

¹ “Kolingau memena ba ravollalau, ngaka longo te iau. Iau ka bai ta turungpota iau te miao ngana.”

² Na ka ina ri ke longe ine pamologa te ri nga kaling ae Iburume, na keke rulu bavakena.

Minmina nae Pol ke role kerea roma:

³ “Ka iau ae Iura te. Nau ke toapisigi iau ngae Tarasus nga porovins e ngae Silisia, ava iau ka bollau nga maga kunna laekia e bollau ae Ierusalem. Ka inae Gamaliel potpoto iau, na iau ka rave lomatana re ta bangapagame kinung ra ita ravu rea nge sisiukita memena. Iau ka longo ta bangapaga nginngina ba ka kuma raumana ta loangakurumea Nutu base ina miao kinung ka kuma minmina mana sonrau.

⁴ Iau ka pamiralalia ra loreapatokona te Iesus, ba ka bai ka ragau ta ri balingpununge palu bole. Ba iau ka samapite ra nginngina palu, na ka loa kerea ta pulangkala. Ka kuma minmina ka ra panung ba ra bale bole.

⁵ Ba piris e kapunu kala nga re kapunu nga ravollalaukita memena ka loreamatana roma, iau ka role ka kaomanna. Ba bole ri keke pa'e lau onre nga turunglomatana ka kumangngau ta kolingarea memena re ngae Ramaskus. Minmina na iau ka rave lau nginngina, na ka kutapu ta baina iau nga atu ka ra lopatokonakana re nga inaeala bole nasai tae Ierusalem ta ri ravunge alangarea e soali.

⁶ “Ka ina iau tatao ava lele kokoro tae Ramaskus ka kae matana basema pula, na ka pan-

nasa mana na olamana a lamana raumana ke killama nga tava ka taliungatotokalangana kau.

⁷ Minmina na iau ka pupisigi ta mogalo, na ka longe kaling te ine rorole kau roma, ‘Sol! Sol! Ke meimia o umma ta pangamiralali iau?’

⁸ “Na iau ka ballage roma, ‘Avolau, on aetai ikolong?’

“Ba i ke ala iau roma, ‘Ka iau ae Iesus e ngae Nasaret a one umma ta pangamiralali iau.’

⁹ Na balingau memena keke kele olamana, avari ka sana loreamatana ka kaling ore rorole te iau.

¹⁰ “Na iau ka ballage roma, ‘Avolau, iau nga maimia?’

“Ka binae Iesus Avolau ke role kau roma, ‘Ngo sigipaga ba ngo loalu tae Ramaskus, na nangina nga inaeala one ko la longnge orume kinung ra iau puli rea tapu ta one kumangng ki.’

¹¹ Minmina na balingau memena keke taoamuga kau ka rapita ngareangana ka kamau lakallo tae Ramaskus kurumea, olamana lamanangana e bollau ke baia matau kanname na keke su.

¹² “Na nga maga kunna laeala e bollau apanung te a giana nge Ananias ke momo. I ka i a agau ora tarangana ke lolakurumea bangapaga rae Nutu kanna mannangana. Ba ka i a agau ora Iura kinung reke momo nga inaeala ke kalapage roma, ka i a agau a baingana pe.

¹³ I ke atu te iau na ke maisi nga bavau, ba ke role kau roma, ‘Kolingau ae Sol, ngo kela muni!’ Na ka panna laeala mana, na iau ka keke Ananias ka matau kanname.

14 “Na i ke role kau roma, ‘Nutu ora sisiukita memena ke kalapage ke puli one ta longomatana ka oru ra i mate rea. Ba ke puli one ta one kelange Karais a i a Abaingatupukana, ba ta one longnge pangamologame reke lelemalaga nga kaona.

15 I ke puli one minmina ta i ke bai ta one turungpota ta ragau kinung ka oru a one kele bo longe.

16 Minmina na sano ngo momalle otte muni. Ava ngo sigipaga na ngeke pamagoe one, bae Nutu nge osurure baingang reke sosoali ino ngo ballage.’

17 “Ngarume ka ina iau galiu tae Ierusalem ba ka kavkava ngallo nga tempel, na iau ka kele kelanga te.

18 Ka kele Iesus Avolau ine rorole kau roma, ‘Ngo ka'e Ierusalem bolvole ta ragau re nakai ke sane ke la loreapatokona ta pangamologang e te iau.’

19 “Ava iau ae Pol ka ale roma, ‘Ke sa Avolau. Ri muni ka loreamatana roma, pala na iau ka lola lakallo ta sinagogme, na ka laulaue ragau ra loreapatokona te one ba ka balvali rea.

20 Ba bole, ri ka loreamatana roma, ka ina ragau ke tamalipune Stepan ore turupotpota one ta ragau, na iau ka maisi kala nge ri nga inaeala ka ngatangngkalangau ka baingarea. Ba iau ka ella ta lungapaga re ngapotu ngae ragau nginngina reke balvalia.’

21 “Avae Iesus Avolau ke role kau roma, ‘Ngo loa! Ta iau ka la banga one ta ra sana ri ra Iura reke momo nga ina re ngatauga.’ ”

22 Na ragau keke longlongo te Pol ta ke lele nga pangamologangana laeala e ta ra sana ri ra Iura. Ava ka ine rolea ollaeala, na ri keke reli kaligi ka iukereangana kae Pol roma, “Ngaka saupatali mangng ka agau laekolong! Sana ngaka ngatakale ta i momongmauli!”

23 Ba ka ineke rereli, na keke bai'iu kalaoka ka bangalaingarea ka lungapaga nga ri re ngapotu, ba keke tantamali ka magavusa lakailu.

24 Minmina na kelangpatali nga ra balingkana ke bapage ra balingkana ra kanna ta ri ravunge Pol lakallo ta bale. Ba ke role ta ri sapinge ta baina i turungnanange baingana e soali, nga baina kelangpatali nga lonamatana ka Iurame relingareangana kia puna.

25 Ava ka ineke tagupampe Pol ka tagungpita ngareangana kia ka oalome, na i ke ballage akurtalingling e maisi nangina roma, “Ka bangapaga te ore ngata ta miau sapinge Rom te ora akalingnanakana sane role roma, i e baia bainga e soali tale ae?”

26 Na ka ina akurtalingling longe pangamologa laeala, na i ke loa ta kelangpatali nga ra balingkana ba ke ballage roma, “Ko umma ka taru? Apanung laeala ka i a Rom te.”

27 Ka baina kelangpatali ke loa te Pol, na ke ballage roma, “On to role te iau. Ka on a Rom te?”

Nae Pol ke ale roma, “Iii.”

28 Ba kelangpatali ke role kia muni roma, “Iau ka lele iau a Rom te ina iau kolia momongau ka kuru e bollau.” Nae Pol ke ale roma, “Ava iau ka lele iau a Rom te ina nau toapisigi iau.”

²⁹ Minmina na ra balingkana reke momo ta sapinge Pol keke toatape bolvole. Ba kelangpatali laeala ke matau bole ina i lonamatana roma, i ke longosa ta baingapaga te e ngae Rom ine role ta ri tagungpitange Pol a i a Rom te ka oalo reke gingging.

³⁰ Na kelangpatali laeala nga ra balingkana ke bai ta lonamatanangana tale ka Iurame parongareangana kae Pol ka pangamologa puna. Minmina na me ngangaila na i ke role ka ra kurtalingling ta ri rusunglagange oalo reke samapite Pol. Ba ke role ta re kapunu nga pirisme kala nga re nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame ngeke katungkala kinung. Ngarume na i ke loapisigi kae Pol, ba ke pamaisia nga ragureame.

23

Pol Ke Maisi Ngamuga Nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame

¹ Nae Pol ke kela tupu ta re nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame, na ke role kerea roma, “Kolingau memena, nga kelangaungana iau ka lolakurumea Nutu lonamatenganame ka baingaume kinung ta ke lele nga kae laekia e sonrau.”

² Na ka inae Ananias a i a piris e kapunu longe Pol pangamologangana laeala, na i ke role ta reke maisi kokoro ta ri balinge Pol nga kaona.

³ Nae Pol ke role kia roma, “Nutu ke la baling one. Ka one a agoangakana mannangana! Ko roma one o momo ta baina one kalingnanamasi iau kurumea bangapaga rae Nutu kanna, ava ko

sano longlongo ta bangapaga nginngina ino role ta ri baling iau.”

⁴ Na reke maisi kokoro te Pol keke role kia roma, “Ko roma on aetai ikolong mannangana ta one rolengbainga ka piris e kapunu ae Nutu?”

⁵ Ka binae Pol ke ala rea roma, “Kolingau memena, iau ka sana laumatana roma, i a piris e kapunu. Taroma iau ta laumatana na iau sana ta role minmina kurumea, Lau Ae Nutu Kanna ke role roma:

‘Sano ngo patoe pangamologa e soali e ta agau e taoamugmuga ka ragau rae one.’ ”

⁶ Nae Pol ke kelapatokona rea roma, palu nge ri ka ri ra Sarusime, ba palu ka ri ra Parisiome. Minmina na i ke paturu ta kiunga nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame roma, “Kolingau memena, ka iau a Parisio te, ba Tamau memena ka ri ra Parisiome. Mangng ra Parisiome ka kelkela gingging ta kae laeala ngarume nga inae Nutu nge pasigipage reke mate nga mateng. Ba nga ollaeala mana iau ka momo nakai sonrau ta ragau kalingnana iau!”

⁷ Ka ine role minmina, na re nga ginunga ra ri ra Parisiome ba ra ri ra Sarusime keke paturu ta palingtete kala nge ri muni. Na ginunga laeala ke kalipala.

⁸ Ke kalipala kurumea, Sarusime keke role roma, Nutu sane la pangasigipagange reke mate nga mateng. Ba keke role roma, ka sana angelome ba ka sana kannu pattoto bole. Avae Parisiome ka loreapatokona ta oru nginngina kinung.

⁹ Minmina na reling tane bollau ke lele. Ba ra pangalomanakana nga bangapaga palu ra ri ra Parisiome keke maisi, na keke paturu ta palingtete kaligi ka rolengarea roma, “Mangng ka sana kalipa ka otte e soali nga apanung laekia. Ngaroma kannu te o anggelo ke role te i, ka sana otte e soali nga inaeala.”

¹⁰ Ba ka ina kalingragina e bollau ke umma ta lelung, na kelangpatali nga ra balingkana ke matau roma ra nginngina ngeke utupalmare kae Pol. Minmina na i ke role ta ra balingkana songapisigi lagape ta malle nga pangamologa ta baina ri ngeke ravupatali kae Pol nge ri ka kamarea gingging ngareangana kia, ba loa kia ta bale ae ri.

¹¹ Ba me ngangaila ka rigo nae Iesus Avolau ke maisi nga Pol bavana ba ke role kia roma, “Sana nga longsoali ta one ko la turungpota iau ta ragau nga maga kunna e bollau ae Rom base ino turupota iau nakai ngae Ierusalem.”

Iurame Keke Potolu Pol Kana

¹² Ka sinro tetoto nae Iura palume keke potolu Pol kana. Na keke palipulisivala rea kinung ka patongkala ngareangana ta ri sane ngeke kani ba sane ngeke inue otte ta nge lele nga ina ri nge la ronga ka balingpunungarea kae Pol.

¹³ Ba ra nginngina reke potolulu ka ri base ma ragaume ka ri gi aukaina lua.

¹⁴ Keke loa ta re kapunu nga pirisme ba Iurame ravollalaukerea memena, na keke role kerea roma, “Mangng ka palipulisivala mangng kinung ka patongkala ngamangng ta mangng sana nga

kania otte ta nge lele nga ina mangng la ronga ka balingpunu ngamangng kae Pol.

15 Na miau kala nga re nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame ngaka rolegoanga mana ka pangamologa te ta kelangpatali nga ra balingkana roma, kaka bai ta lomiamatana masi ka oru rae Pol bai rea. Minmina na i ale nge atu kia nasai te miau. Ava mangng ka kalitupe bavana ae kanmangng tapu ta balingpununge pala ta lelengana nakai.”

16 Avae Pol liuna piau tuna ke longe pangamologa e ta Iura nginngina potongolungarea. Ka baina i ke loa be lu lakallo ta bale ae ra balingkana, ba ke turu pakae Pol.

17 Nae Pol ke kiue akurtalingling te te i ba ke role kia roma, “Ngo loa ka taulai laekia ta kelangpatali ta i ke bai ta turung pakia ka otte.”

18 Ka baina akurtalingling laeala ke rave taulai laeala, na ke loa kia ta kelangpatali nga ra balingkana.

Na ke role ka kelangpatali roma, “Pol a i a apulangkala te ke kiu iau te i. Na ke ballaga iau ta atung ka taulai laekia te one ta i ke bai ta turung pakone ka otte.”

19 Minmina na kelangpatali nga ra balingkana ke kampite taulai laeala kamana na ke loa kia balakala isura, ba agau te ke sane longe ine ballage roma, “Ko bai ta turung pakau ka taru?”

20 Na taulai laeala ke ale roma, “Iurame keke palingatakala rea tapu ta ri ngeke ballaga one ta atungpisigi kae Pol ta Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame ngangaila. Ri keke la bal-

inglaga one ka rolenggoangangarea roma, keke bai ta loreamatana masi ka oru rae Pol kuma ki.

²¹ Ava ko sano ngo longo te ri ta ka ri pana giaukaina lua reke la kongalukale. Keke palipulisivala rea kinung ka patongkala ngareangana ta ri sane ngeke kani ba sane ngeke inu ta nge lele nga ina ri nge la ronga ka balingpunungarea kae Pol. Ba sonrau keke kalitupe orume tapu, na keke momalla mana ta one ngatangngkalange balinglaga nga kanrea te one.”

²² Ka baina kelangpatali nga ra balingkana ke bamalage taulai laeala ka potongana kia roma, “Ko sano ngo role ta agau te roma one o turu te iau ka oru nginngina.”

Keke Ka Kae Pol Tae Sisaria

²³ Ngarume na kelangpatali nga ra balingkana ke kiulue re kapunu nga ra balingkana lua, na ke role kerea roma, “Ngaka kalitupe ra balingkaname ka ri 200 reke tatao ka kaereame ba ra balingkaname ka ri 70 reke pirpira ka osome. Ba bole ngaka kalitupe ra balingkana ka giome ka ri 200 ta baina ri kinung ngeke kutapu tae Sisaria ka kae matana lima ba tugulu sonrau ka rigo.

²⁴ Nga ina miau ngaka kalitupe oru nginngina tapu, na ngaka tunge Pol kana oso palu ta i taenga ngi ta baina ra balingkana nginngina ngeke ka kia te Gavana Piliks.”

²⁵ Ba kelangpatali nga ra balingkana ke pa'e lau te Gavana Piliks ore role roma:

²⁶ Iau ae Klorius Lisias ka pa'e lau laekia te one ae Gavana Piliks A Avolau.

Iau ka ba ka loserengngana te one.

27 Iurame keke rapite apanung laekia a giana nge Pol ba ke kokoro ta ri balingpununge. Ava iau kala nga ra balingkana ra kanau ka lele nge ri, na ka ravulelepatali kia ta iau ka longe pangamologa ore role roma, ka i a Rom te.

28 Iau ka bai ta laumatana ka turungpaga ngareangana kia puna, ka baina iau ka loapisigi kia ta Ginunga ae ri Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame.

29 Na iau ka kelapatokona roma, keke turupagpaga Pol kana ta balinglaga palu re ta banga-paga rae Iurame ra ri ke palipatente tao ngaliua nge ri muni. Ava ri ke sane ke turupagpaga kana ka otte e soali ta ri pulinge ta mateng o ta pulangkala.

30 Ba ka ina agau te turu pakau ka Iurame potongolu ngareangana ka apanung laekia kana, na iau ka ba'e te one bolvole. Ba bole iau ka bapage reke turupagpaga kana ta ri loanga te one ta baina ri ngeke ture turungpaga ngareangana puna ka apanung laekia te one. Pangamologa a kanau iala mana.

31 Minmina na ra balingkana keke kuma kuru-meke kelangpatali ae ri pangamologa a kanna, na keke rave Pol ba keke loa kia ka rigo laeala lagatauga tae Antipatris.

32 Me ngangaila na ra balingkana reke pirpira ka osome keke loa kae Pol, ba keke taosavele tae Sisaria. Ava ra balingkana re sane ke pirpira ka osome keke galiu ta bale ae ri ngae Ierusalem.

33 Ba ka ina reke pirpira ka osome ke lele ngae Sisaria tapu, na keke tunge lau a kelangpatali nga

ra balingkana kannna ta gavana, ba keke ule Pol nga kamana bole.

³⁴ Na ka ina gavana keke lau laeala, na i ke ballage Pol ta turung pakia roma ka i e ngae porovins e ngaetai. Ba ka ina i lonamatana roma Pol ka ore ngae Silisia,

³⁵ na ke role kia roma, “Tau ka la longnge pangamologangang, ba nga kanana one nga ina reke turupagpaga kang ngeke lele nakai.” Ngarume na i ke bapaga ta Pol nge momo nga ra kurtalingling kamareame nga bale ora Eroto a i a kelangpatali ngae Rom pala kuma kia.

24

Pol Ke Maisi Ngamuga Nge Gavana Piliks

¹ Ngarume, ka ina kaeme ka ri lima ke rongo tapu, nae Ananias a i a piris e kapunu ke sopisigi tae Sisaria kala nga Iurame ravollalauk-erea memena palu ba alomatanakana ka banga-pagame te a giana nge Tertulus. Ba keke ture turungpaga ngareangana kae Pol kana ta gavana.

² Na ka ineke kiulu kae Pol tapu, nae Tertulus ke pature pangamologangana te Gavana Piliks ka rolengana kia roma: “Piliks One Avolau E Ngailu Raumana. Ko kelapatantali masi raumana ta ragau, minmina na galiau tetoto ke sane atu ta baling kala nge ri ka kae papatu. Ba longmatanangana e pe raumana ke kalalaue ragau rae mangng ka oru papatu.

³ Mangng ka kelapatokone oru nginngina, ba ka lomangngpe kone ka orume kinung ra one kuma ki nga iname kinung.

⁴ Ava iau ka sana omogu ta kamongpita one raumana, minmina na ka tanikala one ta one nga longnana mangng. Na ngo longo te mangng ka panna isunte mana.

⁵ “Mangng ka kela paka apanung laekolong roma ka i a agau a bainga'iukana. Ke bavaia kalingragina reke bollalau ngaliua nga Iurame karolu nga iname kinung. Ba ka i a agau e taoamugmuga ka ragau ra loreapatokona ta agau te e ngae Nasaret.

⁶⁻⁷ Ba ke ava ta pangamukune tempel bole, na mangng ka kapite.

⁸ Na ngaroma one muni ngo ballage ta oru nginngina, na ka la longmatana roma, oru ra mangng turupagpaga kana tao ka kaomannmannangana ki.”

⁹ Ba Iurame keke pulisivala rea kala nge i bole ka rolengareangana roma, oru ra i role tao ka kaomannmannangana ki.

¹⁰ Ngarume, ka ina gavana bali ka kunna ta Pol pangamologa, nae Pol ke role kia roma: “Iau ka laumatana roma, one ko umma ta kalingnana-masi ka ragau rae mangng ka pesingmatana papatu tapu. Minmina na ka lausereng ta turungpota iau muni te one.

¹¹ Ngaroma one ngo ballage agau te, na ko la kaling pakia roma, momongaungana ta kalangapage Nutu ngae Ierusalem ke sane rave kae papatu. Ke base ma kaeme ka ri tangulelu ba mologi mana.

¹² Ba ra kokorong ke sane ke kela iau nga tempel, o nga sinagogme, o nga malle tetoto ngallo nga maga kunna laeala e bollau bole ina

iau patente kala nga agau te, o ina iau bavaia kalingragina.

¹³ Ba ri ka sana likirea ta pangapanaunge otte te one ore la turungpota roma, oru ra ri ke turupagpaga kau ki ka kaomannmannangana ki.

¹⁴ Ava iau ka la roleng kone roma, iau ka kalapagpage Nutu ae sisiukamangng memena kurumea lopatokona ae iau te Iesus. Ba ra kokorong ke patoe mangng ka pati te. Ba bole iau ka laupatokona ta orume kinung reke lolakurumea bangapaga rae Nutu kanna, ba orume kinung ra ragau reke toe Nutu kaona ke pa rea pala nga lau nga kanrea.

¹⁵ Ba iau ka tongau kena ma ra kokorong ina iau kelkela gingging ta kae laeala ngarume nga inae Nutu la pangasigingpagange reke mate ra baingareame ke tupu ba ra baingareame ke sosoali bole nga mateng.

¹⁶ Minmina na iau ka kumkuma kaligi ka kaeme kinung ta baina iau sana nga baia otte e soali nge Nutu raguna ba nga ragau ragurea bole.

¹⁷ “Na ka ina iau momo nga ina pattoto ka pesingmatana palume tapu, na ka galiu tae Ierusalem ta baina tungnge lollokanna palu ta ra sillolo re ngaliua nga ragau rae mangng. Ba ka loa ta tungnge oru palu ma tungame te Nutu.

¹⁸ Iau ka pallepa'e mirau tapu kurumea bangapaga rae mangng, ba ka kumkuma ka ollaeala mana ina ri ke kali pakau ngallo nga tempel. Ka sana maluame kala nge iau, ba iau ka sana bavaia kalingragina.

¹⁹ Avae Iura palume re ngae Esia ka ri ra ragau nginngina mana reke bai ka kalingragina.

Ngaroma ri nga kanrea pangamologa ta baingau palu, na ri muni ngeke atu ta maising ngamuga nge one ta baina ri turungpaga kau.

²⁰ O taroma ra kokorong reke momo ikia gialgiala teke kalipa ka baingau te e soali ina iau maisi ngamuga nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame, na ri muni ngeke ture te one.

²¹ Ri ke sane ke la turunge oru papatu te one, ava pangamologa kena mana ore sane soali mannangana a iau kiu kia kaligi ina iau maisinsi ngamuga nga ragurea. Iau ka kiu roma, 'Iau ka momo nakai sonrau ta ragau kalingnana iau nga ragumiaume kurumea lopatokona ae iau ta Nutu pangasigipagangana ka reke mate nga mateng.' "

²² Avae Piliks, ora lonamatana masi ka oru re ta lopatokona laeala te Iesus a Pol role te, ke rongo ka longngana ka pangamologa ka rolen-gana roma, "Iau ka la kalingnanapita one nga inae Lisias a kelangpatali nga ra balingkana nge atupisigi."

²³ Ba ke bapage akurtalingling ta Pol nge momo nga kamana tale ava nge tao ka lonangana isura. Ba ragau sane ngeke bokale kolingana memena ine ngeke lola ka kana oru.

²⁴ Ngarume ka kae palu, nae Piliks ke atu ka napengana a giana nge Rusila ora i a Iura te. Na ke role ta ri atung kae Pol te i, ba ke longlongo te Pol ine rorole ta lopatokona te Iesus Avolau.

²⁵ Avae Piliks ka lonasoali ine longe Pol pangamologangana e ta bainga reke tupu nge Nutu raguna, ba bainga e ta agau manenasa taon-gakurumemane mirana lonamatenganame, ba ta kalingnana e bollau ngarume. Minmina na i ke

parule Pol ka rolengana kia roma, “Gialgiala na one ngo loa, ba ngaroma nga kau kae te ngarume, na nga kiu ta one atung.”

²⁶ Ava i ka lonangana bole roma, Pol nge tunge lollokanna nga bivingtao te i. Ka baina i ke kikiulue Pol te i ka kae papatu, ba ke pamolloga kala nge i.

²⁷ Ngarume, ka inae Pol momo nga pulangkala ka pesingmataname ka ri lua tapu, nae Porkius Pestus ke rave Gavana Piliks mallena. Avae Piliks ke ka'e Pol nga pulangkala, nga ina i ke bai ta pangaserenge Iurame.

25

Pol Ke Maisi Nga Gavana Pestus Raguna

¹ Ngarume, ka inae Gavana Pestus momo nga porovins laeala ka kaeme ka ri mologi tapu, na i ke ka'e Sisaria ba ke loapatae tae Ierusalem.

² Ba ngae Ierusalem re kapunu nga pirisme kala nga Iurame ravollalaukerea memena keke loa te i ka parongareangana kae Pol ka pangamologame.

³ Na keke umma ta balinglage Pestus kaligi ta i kalaunga rea ka atungngana kae Pol tae Ierusalem ta keke kalitupe orume tapu ta kongakalange ba balingsapununge ine nge tatao nga pamau.

⁴ Avae Pestus ke ala rea roma, “Pol iale momo nga akurtalingling kamana tale ngae Sisaria, ba isura mana na iau muni ala la loanga ta inaeala bole.

⁵ Minmina na ngaka pulia ragau palu reke taoamugmuga kamiau ta ri loangapisigi kala nge iau. Ba ngaroma apanung laeala ke baia bainga te

e soali ka kaomanna, na ri ngeke turupaga kana ta ollaeala.”

⁶ Na ka inae Pestus rongo ka kaeme ka ri base ma lima ba lua o tangulelu ngae Ierusalem ngaliua nga Iurame, na i ke galiupisigi tae Sisaria. Ba me ngangaila, ngarume nga lelengana nangina, na i ke tara nga tarang ae i nga kalingnana, ba ke bapage ra balingkana ta ri atung kae Pol te i.

⁷ Na ka inae Pol lele, na Iura reke sopisigi ngae Ierusalem keke maistaliue, ba keke turupagpaga kana ka oru papatu reke sosoali raumana ra ri sana likirea ta ri turungpatokona rea.

⁸ Nae Pol ke turupote i muni ka rolengana kae Pestus roma, “Iau ka sana baia bainga te ore sanangkale bangapaga rae Iurame, o sanangkale tempel, o sanangkale Sisa a i a kelangpatali e ngae Rom.”

⁹ Avae Pestus ke bai ta pangaloserengkale Iurame. Minmina na i ke ale Pol ka balinglagan-gana kia roma, “Ko ngata ta one loangapatae tae Ierusalem ta baina one maising nga ragugu nga kalingnana nangina nga inaeala ba alange oru kokorai ra ri ke turupagpaga kang ki?”

¹⁰ Nae Pol ke ale roma, “Ke sa! Iau ka maisinsi ikia gialgiala nga Sisa kalingnana ae i ora likina ta kalingnanamasi iau. Iau ka sana baia otte e soali ta Iurame base ina one muni longomatana.

¹¹ Ava taroma iau ta baia bainga te e soali ora kana ka alanga e nga mateng, na iau ala sana nga malai ta ri balingpunu iau. Ava ngaroma sana nga pangamologa te ora kaomanna kia nga oru nginngina ra ri ke turupagpaga kau ki, na ka sana nga agau te nge ulo iau ta kamareame. Iau ka

ballaga ta one banga iau ta maising ngamuga nga Sisa raguna ngae Rom!”

¹² Ka inae Pestus pamologakale reke tungtunge lomatana te i tapu, na ke ale Pol roma, “Ko ballaga ta iau banga one ta maising nga Sisa raguna. Minmina na alo la loanga te Sisa.”

Pestus Ke Ballage Agripa Kae Pol

¹³ Ngarume, ka ina kae palu ke rongo tapu, na kelangpatali a giana kae Agripa kala nga liuna piau a giana kae Berenisi keke lele ngae Sisaria ta baina ri serengakalange Gavana Pestus.

¹⁴ Ba pana lua ngingina ra liuna keke mommo ka kae papatu nangina. Minmina nae Pestus ke panane Kelangpatali ae Agripa ka onre te Pol ka rolengana kia roma, “Ka apanung te nakai a giana nge Pol orae Piliks ka'e nga pulangkala.

¹⁵ Ka ina iau loa tae Ierusalem, na Iurame piris rae ri re kapunu kala nga ravollalaukerea memena keke atu te iau ka parongareangana ka apanung laekia ka pangamologame. Ba keke ballaga ta iau ulonge nga kamareame ta baina ri ngeke tunge alanga e soali te i.

¹⁶ “Avae iau ka ala rea roma, ka sana Romme baingarea minakong ta ulonge agau te ta akurtalingling kamana pala ta maisingngana ngamuga nga reke turupagpaga kana ragureame, ba pala ta i turungpotange i muni ka alangana ka turungpaga ngareanganame kia.

¹⁷ Minmina na ka ineke atu nasai te iau, na iau ka sana baikini, ava ka kae tetoto mana na iau ka tara nga tarang ae iau e nga kalingnana, ba ka role ta ngeke atu ka apanung laeala te iau.

¹⁸ Na iau ka momalla ta reke turupagpaga kana turunge oru reke sosoali raumana ra i bai rea. Ava ka ina ri ke meisi ta pangamologa, na ke sane ke ture oru nginngina. Ke sa.

¹⁹ Keke tuturumane palingtete palu ngaliua nge ri bae i re ta lopatokona rae ri muni, ba ta apanung te e mate a giana nge Iesus orae Pol role roma i e mauli.

²⁰ Na iau ka sana laumatana ka pamau te ta kelangalu lakallo ta oru nginngina. Minmina na iau ka ballage ta i ngatangng ta loangapatae tae Ierusalem, ta baina i nge maisi nga ragugu nga kalingnana nangina.

²¹ Avae Pol ke sane ngata, ba ke ballaga gingging ta i momong nga ra kurtalingling kamareame, ta baina ngarume na kelangpatali e kapunu nge kanane ngae Rom. Minmina na iau ka bapaga ta i momong nga ra kurtalingling kamareame ta nge lele nga ina iau nga ba'e te Sisa.”

²² Nae Agripa ke role kae Pestus roma, “Iau ka bai ta longnge apanung laeala pangamologangana bole.”

Ka binae Pestus ke ale roma, “Ko la longnge ngangaila.”

Pol Ke Maisi Nga Kelangpatali Agripa Raguna

²³ Minmina na me ngangaila nae Agripa kala nge Berenisi keke atu ka ragau pangakosiningarea ka alangapaga ngareangana ka ri pana lua. Ba keke lu lakallo ta malle nga katungkala kala nga re kapunu nga ra balingkana ba re kapunu re nga maga kunna laeala e bollau.

Nae Pestus ke bapage ra balingkana ta ri atung kae Pol lakallo te ri.

²⁴ Bae Pestus ke role roma, “Kelangpatali Agripa bae miau kinung raka momo nakai sonrau kala nge mangng, kaka kele apanung laekia ora Iura karolu nakai ngae Sisaria ba ngae Ierusalem bole keke pulipangamologa nge iau te. Keke role ka relingareangana kaligi ta i manenasa momongmauli.

²⁵ Ava iau ka sana kalipa ka baingana te e soali ora kana ka alanga e nga mateng. Ba ka ina i muni ballaga gingging ta kelangpatali e kapunu nge kanane ngae Rom, na iau ka kanau pangamologa kena mana ta iau bange.

²⁶ Ava ka sana kanau pangamologa te ta panga ta turunglomatana kia te avolaukau. Minmina na iau ka atu kia ta i maising ngamuga nge miau kinung, ba ngamuga nge one Kelangpatali Agripa, ta baina nga ina kelangalu laekia nge rongo tapu, na iau ala nga kanau pangamologa ina palu ta iau panga rea.

²⁷ Ta nga kelangaungana ke sane pe raumana ta bange apulangkala te ora iau sana turupote baingana te e soali.”

26

¹ Nae Agripa ke role kae Pol roma, “Mangng ka ngata ta one turungpota one muni.”

Ka baina Pol ke bai ka kamana, na ke paturu ta turungpotange i muni roma,

² “Kelangpatali Agripa, nga oru kokorong kinung ra Iura ke turupaga kau ki, iau ka lausereng raumana ta turungpota iau muni te one sonrau.

³ Iau ka role minmina kurumea, one ka longomatana masi ka bainga ba palingtete rae mangng ra Iura kinung. Minmina na iau ka tanikala one ta one manengsa bolvoling ta iukone kau ino ngo longe pangamologa a kanau.

⁴ “Iurame karolu ka loreamatana ka momongaungana paturu ka ina iau a taulai nga maga ae iau ba ngarume bole ina iau momo ngae Ierusalem.

⁵ Ri ka loreamatana kau nganige tapu. Minmina na ngaroma nga omorea, na ngeke ture baingaume roma, pala na ka iau a Parisio te ore longolongo ta onra Parisio ra ri ra Iura ra baingareame ke gingging raumana ke role tao.

⁶ Na sonrau na iau ka maisi ikia ta miau kalingnana iau ta ina iau ka laupatokona te Nutu. Ba ka momalla ta i kumangng kurumea patongkala a i patokala kia te sisiukamangng memena.

⁷ Galiau ka ri tangulelu ba lua rae mangng kinung ka momalla ta ravunge oru rae Nutu role tao nga patongkala laeala. Ba ragau rae mangng ka loreavavai ta ollaeala mana ineke kumkuma raumana ka kumangng ae Nutu kanna ka kae ba ka rigo bole. Na iau ka role te one a kelangpatali roma, kurumea lopatokona laeala mana na Iurame keke paro iau ka pangamologa.

⁸ Ke meimia na miau palu kaka baililli ta lomiauapatokona te Nutu roma i e pasigipagpage reke mate?

⁹ “Pala na iau bole ka gingginga raumana ta kumangng ka oru matantana ta baina iau sanangkalange Iesus e ngae Nasaret giana.

¹⁰ Ba iau ka kuma minmina mana ngae

Ierusalem. Iau ka rave ngatangng nga Piris re kapunu, na ka pullue ragau papatu rae Nutu reke tupu nga pulangkala. Ba iau ka siaukena kala nge ri ineke ba rea ta ri mateng bole.

¹¹ Ka kae papatu na iau ka loa ta sinagog karolu, na ka role ta ragau ngeke tunge alanga e soali ta ra nginngina. Ba ka amva ta kaoguginangpita rea ta ri kaulingkale lopatokona ae ri te Iesus. Ba nga ragugusoalingana kerea iau ka lola ta pangamiralali rea nga maga kunna pattoto reke bollalau bole.

Pol Ke Turu Ine Kampiliue Ramana Na Ke Tunge Maulingana Te Iesus Karais

¹² “Nga taongau matana laeala na iau ka lola tae Ramaskus kurumea piris re kapunu ginggingngarea ba bangareangana kau.

¹³ Iau nga role te one a kelangpatali roma, ka ina iau tatao minmina nga pamau ka kae luana, na iau ka kele olamana te ore pa nga tava. Ba olamana laeala lamanangana ke bollau raumana nga kae nga tava lamanangana. Ke atupisigi na ke toataliutotokala iau ba ragau ra mangng keke ka tatao.

¹⁴ Na mangng kinung ka pupupisigi ta mogalo, ba iau ka longe kaling te e role kau ka kaling ae Iburume roma, ‘Sol, Sol, ko maimia o baisolali iau? Ko umma ta pangamiralali one muni ma bulmakau ine tantamali ka kaena nga parongpela ae tamana.’

¹⁵ “Na iau ka ballage roma, ‘Ka on a tai Avolau?’

“Nae Avolau ke ala iau roma, ‘Ka iau ae Iesus a one baisolali iau.

¹⁶ Ava ngo sigipaga na ngo maisi ka kaengme. Iau ka lele nge one ta puling one ta one a barangalele ae iau. Ba ta one ngo turupote oru ra one kela rea nge iau sonrau, ba oru ra iau la pangakosining one ki ngarume bole.

¹⁷ Iau ka la ravunglele one nga ragau rae one ra Iura ba nga ragau ra sana ri ra Iura kamareame. Iau ka bava one te ri

¹⁸ nga baina ngo pulapatalia matarea kanname ba kamopiliu rea nga osuguna ta olamana, ba nga Satan ginggingngana te Nutu, ta baina ri nga loreapatokona te iau. Nae Nutu nge osurure bain-garea reke sosoali, ba ngeke rave malle ngaliua nga ragau rae Nutu toro rea.'

Pol Ke Ture Kumangngana

¹⁹ "Minmina nae Kelangpatali Agripa, iau ka sana longosa ta kelang laeala e pa nga tava. Ke sa.

²⁰ Iau ka pulimalaglage pangamologa pala ta re ngaie Ramaskus. Ba ngarume na ka pulimalaglage ta re ngaie Ierusalem ba ta magame kinung ngaie Iurea, ba ta ragau ra sana ri ra Iura bole. Iau ka pulimalaglage pangamologa minakai roma: 'Miau ngaka pulivalakale baingamiau reke sosoali ba ngaka kampiliu te Nutu. Ba ngaka bavaia bainga reke pakosining roma, puling-valakala laeala ae miau ka kaomannmannangana kia.'

²¹ Nga kumangngau laeala mana nae Iurame keke boea kamarea te iau ka ina iau momo ngallo nga tempel kana savanau, ba keke ava ta ri baling iau ta iau mateng.

²² Avae Nutu ke kalaulau iau ka kaeme ta ke lele nga kae laekia e sonrau, minmina na iau ka meisi nakai ba ka turupota ta ravollalau ba ta ra sana ri ra bollau kinung. Ba pangamologa laekia ae iau ka tongana kena mana base ina ragau reke toe Nutu kaona bae Moses ke tuturu pala ta orume lelangareangana ngarume.

²³ Keke role roma, Karais ke la kaningmainge miralali ba ka la i a agau e kapunu ta sigingpaga nga mateng. Minmina na i ke la pulingmalagange olamana ta Iurame ba ta ragau ra sana ri ra Iura bole.”

²⁴ Ka inae Pol kalauangge i muni ka pangamologangana minmina nae Pestus ke reli roma, “Pol, ko baikanangnang! Longomatanang e bollau ke baigaugau kone.”

²⁵ Nae Pol ke ale roma, “Pestus one avolau rau-mana, iau ka sana baigaugau. Pangamologangau ke tupu ba ka kaomannmannangana kia.

²⁶ Kelangpatali Agripa, iau ka sana matau ta pangamologa te one ta one ka longomatana tapu ka oru nginngina, ba ka sana inte ko nga matang kanname. Ke lele nga karakarangana mana.

²⁷ Kelangpatali Agripa, one ka longopatokona ta ragau reke toe Nutu kaona pangamologangarea ae? Iau ka laumatana roma, one ka longopatokona.”

²⁸ Avae Agripa ke ballage Pol roma, “Ko roma, one ka liking ta ngo palele iau ta iau a alopatokonakana te Karais ka panna inaeikia mana?”

²⁹ Nae Pol ke ale roma, “Ke pe ta panna inaeikia o ngarume tale. Ba ka sana kave Nutu ta one kasikeng longopatokona. Iau ka bai ta ragau reke

longlonge pangamologangau kinung sonrau keke la lelung base me iau mana. Ka sana rorole ta oalo kokorai reke samapite kamau ki. Ka rorole roma, ka bai ta ri lelung ra lopatokonakana te Karais.”

³⁰ Pol ke role minmina tapu nae Kelangpatali, bae Gavana, bae Berenisi, kala nga ragau reke tara kala nge ri keke maisi.

³¹ Na ka ineke ka'e bale bilingana laeala na keke palirole kerea roma, “Apanung laekia ke sane baia otte e soali ta ita balingmatenge o pulinge nga pulangkala.”

³² Bae Agripa ke role kae Pestus roma, “Taroma apanung laekia sane te ballaga ta i maising ngamuga nga Sisa raguna na i te lao.”

27

Keke Ba'e Pol Tae Rom

¹ Ka ineke pulia pangamologa tapu ta mangng taenga nga mono ta baina loanga tae Itali, na keke ule Pol kala nga ra pulangkala pattoto ta abalingkana te a giana nge Iulius kamana. Ka i a agau te e kapunu nga ra balingkana nga galiau inte e ngae Rom eke patoe ka “Galiau Nga Baling Ae Sisa”.

² Minmina na mangng ka tae nga mono te e ngae Aramitium e bai ta loanga ta maga reke momo nga pelau kaona nga porovins e ngae Esia. Na mangng ka kutapu ka mono. Bae Aristarakus a i ae Masaronia te e ngae Tesalonaika ke momo kala nge mangng.

³ Me ngangaila na mangng ka lele ngae Sairon, bae Iulius ke bai ta kalaunge Pol. Ka baina i ke

ngata ta Pol loanga ta kelange kolingana memena ta baina ri tunga kana orume.

⁴ Na mangng ka kutapu nga inaeala ba ka tao ka mono nga nuta e ngae Saipras siana nga ina bovoleme keke sanangalla mangng.

⁵ Ba ka ina mangng ulutote pelau kokoro tae Silisia bae Pampilia tapu, na mangng ka lele ngae Maira ngallo ngae Laisia.

⁶ Nga inaeala na balingkana ke kalipa ka mono e ngae Aleksanria e bai ta loanga tae Itali, na i ke patae mangng ngia.

⁷ Na mono ke kutapu ava ke tao gomgome ka kae papatu, ba mangng ka baililli raumana ta taonga kokoro nga maga kunna e bollau a giana nge Niras. Ba ka ina sauu sanangkala mangng na mangng ka kampiliu, ba ka ka nga nuta ae Kiriti siana nga bava e tae Salamone.

⁸ Minmina na mangng ka tatao kurumea pelau kaona ka kalinglili ngamangng, ba ka lele nga inte eke patoe ka Olenglu E Pe ore momo kokoro ta maga kunna e bollau a giana kae Lasea.

⁹ Na taongamangng ke rave kae papatu tapu, ba pelau soalingana ke lele bollau nga ina kae eke patoe ka Kae E Ta Nutu Osungrurunge Bainga Re Soali ke rongo tapu. Minmina nae Pol ke tunge pangamologa e gingging te ri roma,

¹⁰ “Ra kokorong, nga kelangaungana ka taongara laekia ke la soaling raumana, ba mono kala nga oru nge ngallo ba ragau bole keke la saningrea.”

¹¹ Ava balingkana laeala e kelapatantali te mangng ke sane longo ta pangamologa ae Pol

kanna. Ke sa. I ke longo ta kaunga e nga mono ba mono tamana pangamologangarea.

¹² Na olenglu laeala ka sana i a malle e pe ta mono momonglu ngia ka pelau soalingana bavakena. Minmina na ragau papatu reke tao kala nge mangng nga mono ka kanrea pangamologa kena ta mangng kulungtapu ba loanga ta momongkalange pelau soalingana rongana ngae Piniks. Ka i a olengelu ngallo ngae Kiriti ora taongalungana lua. Te ke momo ta bava e ta kama a laeva nga ina kae barelulu ngia, ba te ke momo ta bava e ta kama e pe ora kae barelulu ngia.

Kaopupu Tane Bollau Ke Lele Nga Pelau

¹³ Na ka ina bovole e pe ore pa nga bava e ta kama a laeva ora kae barelulu ngia ke paturu ta isonga, na ri ka loreangana roma, ri ngeke la pirangamasi nga taonga kurumea pangamologa nga kanrea. Minmina na keke utupataea konga e nga mono ba bovole ke isoe mono kana malo, na mono ke tao kurumea pelau kaona e ngae Kiriti.

¹⁴ Ava ka panna sa na kaopupu tane bollau ore pa nga bava e ta kama e pe nga ina kae barelulu ngia ke so ngae Kiriti.

¹⁵ Na kaopupu laeala ke baipalivai ka mono ba ke kalilli ta mono taongatupu. Minmina na mangng ka ule mono ta kaopupu ta i nge isoe ka kaungana kia ka lonangana.

¹⁶ Ba mangng ka kuma raumana ta samange manang e sina ta mono ka ina mono pirpira kurumea nuta e sina a giana nge Kalaura siana.

17 Ka ina ragau ke utupataea manang laeala ta mono tapu, na keke taosi ka oalome ngape nga mono siana ta mono bavana tetoto, na keke ligopite mono ki. Na keke matau roma ri ngeke pira, na ngeke taepatae nga golo kokoro ta pelau kaona ngae Libia. Minmina na keke toaraue mono kana malo, na pelau ke kalalalle mono ka lonangana.

18 Ava oru soalingana laeala ke tavalapalele ka mono kalaoveka, ka baina me ngangaila, na keke paturu ta tamalingtutaonga ka oru reke momo nga mono.

19 Ba me ngangaila na ri keke rave oru palu re nga kumangng nga mono, na keke tamalitugutao ki ka ri muni kamareame.

20 Na ka kae papatu mangng ka sana kele kae ba matame, ba sauu laeala ke loa kaligli raumana. Minmina na mangng ka lomangngana roma mangng ka la saningrea mana.

21 Ngarume ka ina ragau ka sana karea kaning ka kae papatu, nae Pol ke maisi nga ragureame ba ke role karea roma, “Ra kokorong, taroma miau taka longo te iau ta ita nga marerasa kange Kiriti, na miau taka kavesilelea oru soalingana laekia ba orume sane teke sanrea.

22 Ava sonrau na iau ka pamologa gingging pakamiau ta miau sana nga lomiausoli ta iau ka laumatana roma, ka sana te e nge miau nge sanrea; mono mana ke la soaling.

23 Ka rigo na anggelo ae Nutu a iau a agau ae i, ba ka i ae Nutu a iau kavkave, ke maisi ngamuga nge iau

24 na i ke role kau roma, ‘Pol, sano ngo matau.

Ko la maising ngamuga nga Sisa raguna. Bae Nutu ka i a lonanakana, minmina na i nge tunge ra kokorong reke tao kala nge one maulingareame te one. Na ka sana te e nge ri nge mate.’

²⁵ Minmina na iau ae Pol ka role kamiau kokorong ra panung roma, sana ngaka matau ta iau ka laupatokona te Nutu. Orume keke la lelung base ine role te iau.

²⁶ Ava sauu laekia ke la tamalingpatae kita nga nuta te.”

Mono Soalingana

²⁷ Na ka rigo luana ka kae a tangulelu ba tugulu ka ina sauu kalalalla mangng kalaoveka nga Pelau Ae Meriterenian, na barangalele re nga mono ka loreangana roma, mangng ra soso kokoro ta mogalo inte.

²⁸ Minmina na keke toatape oalo ka otte e maena lakallo ta pelau lona, na kelangareangana ka pelau ina i a mali ka i a mali bena ina a i a 37. Ngarume isura na keke toatape oalo laeala muni na kelangareangana ka pelau ina i a mali ka i a mali bena ina a i a 27.

²⁹ Na keke matau roma, mono nge taepatae nga lollome. Minmina na keke toatape konangame ka ri tugulu nga mono manna, ba keke kavkava ta kae lelung.

³⁰ Ba barangalele re nga mono keke bai ta kange mono, na keke ulopisigia manang e sina ta pelau ka goangarea roma, ri ke lola ta toangatape konangame nga mono raguna.

³¹ Avae Pol ke role ka e kapunu nga ra balingkana ba re nga baling roma, “Ngaroma ra

nginngina sane ngeke momo nga mono, na miao ka sana la penga.”

³² Ka baina ra balingkana keke litote oalo reke samapite manang e sina ta mono, na pelau ke ka ka manang.

³³ Na kokoro ta kae barengelu nae Pol ke role ta ri ngeke kani karea ka rolengana kerea roma, “Kaka momalla ta ka kaeme ka ri tangulelu ba tugulu ba ka kae nginngina kinung na miao ka sana ka kania otte.

³⁴ Minmina na iau nga role gingging ta miao ngaka kani kamiau ta baina miramiaume ngeke gingging. Iau nga role kamiau roma, ka sana nga gilimiau bulvunna te mana nge sanrea.”

³⁵ Ka ine role minmina tapu, na i ke rave berete ba ke kalapage Nutu giana nga ri kinung ragureame. Na ke regia berete laeala, ba i ke paturu ta kaninge.

³⁶ Ba ka ine bai minmina na i ke paginggingia ri kinung lorea, minmina na kenakena ke ravu kana kaning ba ke kania.

³⁷ Ba mangng ra momo nga mono ka mangng ra ragau ka ri 276.

³⁸ Ngarume, ka ina ri ke kani beke ponu tapu, na keke bai ta mono nge alaleng. Minmina na keke tamalitugutao ka oru reke momo tale nga mono ta pelau lona.

Mono Magolungana

³⁹ Ka ina kae kala rea na ri ke sane kela-patokone mogalo inaeala, ava keke kele pelau kaona inte a i a baipuna. Na ri ka loreangana

roma, ngaroma mono nge pira masi, na ri keke la pirangapatae kia nga baipuna laeala.

⁴⁰ Minmina na keke sa'vatote konangame karea oalo, na konangame keke marale ta pelau lona. Ba ka panna laeala a ri ke bai minmina ka konangame, na keke pole oalo reke samapite bega reke kaukaue mono ki. Ngarume na keke utupataea mono kana malo e ngamuga, na bovole ke isoe mono lagamuga ta baipuna.

⁴¹ Ava mono siana ke lalapatae nga bai inte e momo ngape nga pelau, na ke bile. Minmina na mono raguna ke bile na ke sane tao, ba manna ke magolu bavakena ka ina pelau tavalapalgotu kia.

⁴² Na ra balingkana ka loreangana roma, ra pulangkala ngeke goelele na ngeke ka. Minmina na ri keke bai ta balingi rea na ngeke mate.

⁴³ Ava agau e kapunu nga ra balingkana ka sana omona ta Pol mateng, minmina na i ke boto-tokale ra balingkana ta ri manereasa balinge ra pulangkala. Ba ke bapage ragau ra loreamatana ta goenga ta ri tugungtao na goengalele pala ta pelau kaona.

⁴⁴ Ba ke role ka ragau ra sana loreamatana ta goenga ta ri ngeke rapitakala rea ka goengalelengarea ka oru reke magolu nga mono. Minmina na mangng kinung ka solele masi nga pelau kaona.

28

Pol Momongana Ngae Malta

¹ Ka ina mangng solele masi tapu, na mangng ka longo roma, nuta laeala keke patoe kae Malta.

² Ba re nga nuta laeala keke pemasi ka mangng. Keke patue sia, na keke ravu mangng ta mallunga ta kue ke tugtugu ba kae ke marusu.

³ Ava ka inae Pol rave bega ligona te ba ke ulopaia nga sia, na mue a koatali ore momolu nga begame ke kanimaia sia mammanangana, na ke ralamalaga, ba ke ngelipita gingging nga Pol kamana.

⁴ Na ka ina re nga nuta ke kele mue ine kavikuli nga Pol kamana, na keke palirole kerea roma, “Agau laekia ke balia agau te na ke mate nanguni. Ta i ke kapatalia pelau baingasoalingana kia ava nutu a ita patoe kae Alang ke sane matea ta i nge momo mauli.”

⁵ Avae Pol ke gulaepatali ka mue ta sia lona, ba mue ngelingana kia ke sana baia otte e soali nge i.

⁶ Na re nga nuta laeala keke momalla ta Pol mirana lungnga, o ta i pungapisigi ba mateng. Keke momokala beke ella ka panna e gavili, ava ri ke sane ke kele otte e soali lelengana nge i. Ka baina keke kampiliue ramareame, na keke roma i a nutu te.

⁷ Na agau e kapunu nga nuta laeala a giana nge Puvilius ka kana mogalo ina palu keke momo kokoro nga inaeala. Agau laeala ke ravu mangng ta bale ae i, na ke kelamasi te mangng raumana ka kae mologi.

⁸ Nae Puvilius tamana ke soali na ke enno nga nia, ba ka kana ka soaling a mira isongpangana ba sia lalingana e tao ka me ba toto. Ka binae Pol ke lu ta bale ta kelange agau laeala e soali ba ka ine kave Nutu tapu, na i ke ulopaia kamaname

nge i ba ke papea mirana.

⁹ Ka ina ollaeala lele, na ra karea ka soaling pattoto re ngae nuta laeala keke lola ta Pol ta i pangapenge mirareame.

¹⁰ Ba keke alapaga mangng ka tungame bole. Ba ngarume ka ina mangng bai ta taenga nga mono, na keke tunge kamangng ka orume.

Pol Ke Loa E Lele Ngae Rom

¹¹ Ngarume, ka ina inname ka ri mologi ke rongong tapu, na mangng ka kutapu ka mono te e ngae Aleksanria ore momalle binte rongana nga nuta laeala. Ba mono laeala ka kana ka kavingtulu nga raguna eke patoe kae Nutu Ra Bogeng.

¹² Ka baina mangng ka loa a lele ngae Sirakius, na ka momo ka kae mologi nga inaeala.

¹³ Na mangng ka ka'e inaeala ka mono, na mangng ka lele ngae Regium. Ba me ngangaila, na bovole ore pa nga bava e ta kama a laeva nga ina kae barelulu ngia ke lele, na ke iso mangng ka kae lua. Minmina na mangng ka lele ngae Puteoli.

¹⁴ Ba mangng ka kalipa ka ra lopatokonakana palu nga maga kunna laeala e bollau. Na ri keke ballaga mangng ta momong kala nge ri ka kumangnga maina kena. Minmina na mangng ka lola ta lele ngae Rom.

¹⁵ Ba ka ina ra lopatokonakana re ngae Rom ke longe ina mangng lola ta maga kunna e bollau ae ri, na keke tao ta kainga mangng nga malle e nga koling kaning a giana nge Apius ba nga bale e nga kenong a giana nge Bale Mologi Nga Kenong. Na

ka inae Pol keke ra nginngina, na i ke kalapage Nutu ba ka lonamannanna.

¹⁶ Ngarume ka ina mangng lele ngae Rom tapu, na reke pulakale Pol keke ngata ta i kasikena nge momo nga bale te ava a balingkana nge kelapatali te i.

Pol Ke Pulimalage Pangamologa Ngae Rom

¹⁷ Ka inae Pol momo ngae Rom ka kae mologi tapu, na i ke kiukinunge reke taoamugmuga kae Iurame. Ba ka ina ri ke katukala tapu, na i ke role kerea roma: “Kolingau memena, iau ka sana baia otte ta baingasoalinge ragau rae ita. Ba ka sana baisoalia sisiukita memena baingareame bole. Avae Iura re ngae Ierusalem keke laumana iau, na keke ulo iau ta re ngae Rom kamareame.

¹⁸ Ba ka ina ra nginngina re ngae Rom ke kanana iau, na ri ke sane ke kalipa ka otte e soali a iau kuma kia ta iau mateng, minmina na ri keke bai ta polanga iau.

¹⁹ Ava ka inae Iurame sana siareakena ka ol-laeala, na iau ka role gingging ta iau nga maisi ngamuga nga Sisa raguna ngae Rom. Ava iau ka sana atu ka pangamologa ta paronge ragau rae iau kia. Ke sa.

²⁰ Sonrau na iau ka ballaga ta kelanga miau ba pangamologa kala nge miau kurumea, iau ka bai ta turungpota iau muni te miau. Ba ka bai ta turunge oalo laekia eke samapita iau kia te miau roma, ka puna nga lopatokona ae ita re nga Israel te Nutu ta i ke la kumangng kurumea patongkala a i patokala kia te sisiukita memena.”

²¹ Na reke taoamugmuga kae Iura re ngae Rom keke ale roma, “Ragau re ngae Iurea ke sane ke

ba ka lau palu reke turu te one. Ba ka sana te e nge ri atu ne turupaga kang o rolesoali kone.

²² Ava mangng ka lomangngmatana tapu ka ragau rolengtunanangarea ka pati laekolong ae one nga iname kinung. Minmina na mangng ka bai ta longapite lomatana ae one.”

²³ Minmina na keke pulia taoe te Pol, na ragau papatu keke atu ta maga laeala ae Pol momo ngia. Na i ke paturu ta pulingmalagange pangamologa ba turungpotange Nutu kelangpatalingana ka sinro ta ke loa bavakena ta laio. Ba i ke amva ta turungpotange Iesus te ri ka potangana ka bangapaga rae Moses kanna ba panga onra ragau reke toe Nutu kaona kanrea.

²⁴ Na palu nge ri keke ravumasia Pol pangamologangana, ava pattoto ka sana loreapatokona.

²⁵ Minmina na ri keke palipamologa ngaliua nge ri, ba keke paturu ta kange inaeala inae Pol rongo ka pangamologangana te ri roma, “Kannu E Tupu pangamologangana ka kaomannmannangana kia ine role kae sisiukamiau memena kae Aisaia a i a agau e toe Nutu kaona

²⁶ roma:

“ ‘Ngo loa ta ragau kokorai na ngo role kerea roma,

“Miau ngaka longlongo ta longlongo, ava sana nga lomiamatana;

ba ngaka kelkela ta kelkela, ava ka sana la kelangapatokona.”

²⁷ Iau ka role minmina kurumea, ragau kokorong loreame keke rutukala;

ba keke ponrutukale longareame,

ba keke pulakale matarea kanname;

Ngaroma matarea kanname ngeke kelkela,
ba ngeke longlongo ka longareame,
ba loreame nga loreamatana,
na ri ngeke kampiliugaliu,
na iau ae Nutu nga pape rea.’ ”

²⁸⁻²⁹ Nae Pol ke role kerea ka pangamologan-
gana a ronga roma, “Miau nga lomiamatana
roma, pangamologa e ta Nutu ravunglelengana
ka ragau ke loa tapu ta ra sana ri ra Iura, ba ri
keke la longa te.”

³⁰ Nae Pol ke mommo ka pesingmatana lua nga
inaeala, ba nga inna kenakena na i ke kolkolia
bale a i enno ngia. Ba i ke ngata alle ka ragau
karolu reke lola ta kelange.

³¹ Ka sana agau te sanangalle, ba i ke sane
matautau ine pulimalaglage pangamologa e ta
Nutu kelangpatalingana, ba ine palomatantane
ragau te Iesus Karais Avolau.

Piunga Ba Bonga A Pau
The New Testament in the Mengen Language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Mengen long Niugini

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mengen

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

3238a1a0-2fbe-509b-b9f0-e310db3d0d43